

RESUM EXECUTIU VALORACIONS I RECOMANACIONS

COMUNITAT VALENCIANA

**RESUM EXECUTIU:
VALORACIONS I RECOMANACIONS**

**MEMÒRIA SOBRE LA SITUACIÓ
SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE LA
COMUNITAT VALENCIANA**

2019

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

PRESENTACIÓ

Com a president del Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana em correspon fer una presentació breu de la *Memòria sobre la Situació Socioeconòmica i Laboral de la Comunitat Valenciana*, que en aquest cas he d'iniciar amb tres fets transcendents.

El primer és que la memòria correspon a l'any 2019 i, per tant, reflecteix una situació ben diferent de la que es correspon amb la situació actual, perquè les dades, les elaboracions i les conclusions corresponen a un període anterior a l'impacte de la pandèmia produïda per la Covid-19 que, sens dubte, ha alterat considerablement la situació que reflecteix la nostra memòria i, amb això, obligarà que l'any vinent ens replantegem les conclusions. Malgrat això, la memòria de l'any 2019 tindrà el valor que permetrà, quan es comparen les dades i les conclusions d'aquesta amb el que el CES-CV reflectisca en la memòria de l'any 2020, comprovar la influència real que ha tingut en la nostra economia i societat la pandèmia i, molt possiblement, posarà en valor conclusions tradicionals i reiterades del CES-CV que es veuran, ara, amb molta més claredat com, per exemple: la importància d'un sistema suficient de protecció social i de sanitat que permeta sostindre la societat en situacions com la que vivim i d'un sistema fiscal just i progressiu que ofereisca els recursos necessaris per a la seua sostenibilitat; la necessitat d'un canvi de model productiu que reduïsca la nostra dependència de l'exterior, consolide sectors productius d'un valor afegit més alt i quede menys exposat a les crisis internacionals, en el que, sens dubte, tindrà molta importància l'aposta per l'R+D+I, la innovació, la diversificació i el suport als sectors productius més dinàmics i exportadors, així com la potenciació del consum intern, privat i públic. Per citar un altre exemple dels quals podrien enumerar-se, que en són molts (educació, energies renovables, medi ambient, transport públic, etc.), la importància del medi rural, entre altres aspectes, com a subministrador de béns que han sigut essencials per a la població. Sens dubte, moltes de les iniciatives que s'han adoptat en els últims anys han permès fer front a les greus conseqüències d'aquesta pandèmia i han enfortit la societat valenciana per a superar-les, sense que, en tot cas, puguem oblidar els valencians i les valencianes morts a conseqüència d'aquesta, ni ignorar que hem d'eixir d'aquesta situació més forts i units.

El segon, enllaçant amb el que s'ha exposat sobre la importància del medi rural, és que l'aprovació de la memòria coincideix amb la presentació pel CES-CV d'un informe sobre el medi rural de la Comunitat Valenciana, sobre el qual aquesta institució ha mostrat interès en els últims anys, informe que conté propostes i indicadors de seguiment per a millorar la situació d'aquell i aprofitar positivament totes les seues possibilitats.

El tercer és que l'elaboració i l'aprovació de la memòria s'ha produït, en bona part, durant l'estat d'alarma provocat per la pandèmia derivada de la Covid-19, la qual cosa ha obligat a fer un treball més intens i generalment mitjançant sistemes de teletreball i reunions virtuals que, en qualsevol cas, no han disminuït la qualitat d'aquesta memòria, encara que han obligat a fer un esforç de molta més intensitat i complexitat, en què també han participat les diferents administracions que han fet

esforços considerables, que agraïm, per a facilitar les dades necessàries per a elaborar-la.

El CES-CV, que confecciona aquest document en compliment d'un mandat legal d'elaborar i elevar anualment tant al Consell com a Les Corts la Memòria que exposa les consideracions d'aquest òrgan consultiu sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana, ofereix enguany les seues conclusions amb l'esperança que siguen un instrument útil, no sols per a tota la societat valenciana, sinó molt especialment per a les persones que ens representen i governen, en les diferents institucions que configuren l'autogovern dels valencians i les valencianes.

A tots ells els volem fer arribar aquesta memòria, ja que, amb tota la llibertat d'actuació que els correspon com a depositaris legítims de la sobirania popular, volem transmetre'ls el que és una visió sobre la nostra Comunitat que reflecteix una visió de conjunt i el consens que plantegen les organitzacions que formen el Comité, que representen agents econòmics i socials i entitats de la societat civil amb una pluralitat àmplia que posa més en valor, si és possible, l'acord i la unanimitat que s'ha aconseguit entorn d'aquesta memòria.

La memòria d'enguany manté i aprofundeix les modificacions iniciades en els dos anys anteriors que es van introduir per a millorar el text i que, sens dubte, tindran continuïtat i milloraran encara més en futurs anys.

A aquestes s'afeg la reforma del resum executiu de la memòria, que, seguint el que es va iniciar l'any anterior, se centra ara en les conclusions que, sota la forma de valoracions i recomanacions, efectua el Comité, a més que aquestes es diferencien clarament en el text íntegre de la memòria, separant-hi clarament el que són les dades i l'elaboració d'aquestes del que són les conclusions que extrau el CES-CV d'aqueixes dades.

A més, si l'any precedent es va establir un annex, amb la previsió que es declarava llavors d'ampliar-lo en ocasions successives, en què es vinculaven les recomanacions que fa el Comité amb els objectius de desenvolupament sostenible (ODS), enguany es compleix la nostra intenció i aqueix annex es converteix en un ampli capítol de la memòria que analitza la situació de la nostra Comunitat en matèria de compliment dels diferents objectius i metes fixats en els ODS, tot això sobre la base d'una llista àmplia d'indicadors que mostren molt àmpliament la realitat i que el CES-CV millorarà en el futur, amb la pretensió de fer un seguiment d'aquests, que comprove l'evolució amb vista a la consecució d'aquests ODS.

Així mateix, s'avança en aspectes ja introduïts en la memòria dels dos últims anys, com la perspectiva de gènere, la societat de la informació, etc. També es milloren alguns tractaments, com per exemple tractant més integralment les polítiques d'ocupació, tant les actives com les passives.

S'ha mantingut també el nou procés d'elaboració iniciat l'any passat, amb textos preliminars de la memòria, que du a terme el personal del Gabinet Tècnic sota la direcció de la secretària general de l'organisme, i el nomenament d'un membre del CES-CV com a coordinador de la memòria, així com la creació de grups de treball i nomenament de coordinadors dels diferents blocs de la memòria que, en un primer moment, han analitzat, discutit i modificat els textos, amb el consegüent valor afegit, perquè la Junta Directiva procedisca després a elevar la memòria i traslladar-la a totes les persones que formen part del Ple per a debatre-la i aprovar-la definitivament.

En aquest sentit, aprofite per a agrair el treball ingent realitzat per la secretària general, Ángeles Cuenca; el conseller, Pascual Romero, com a coordinador de la memòria i del bloc III d'aquesta, i la dedicació realitzada pels consellers Ricardo Miralles i Mila Cano, com a coordinadors del bloc I i II, respectivament. Vull agrair també públicament, en el meu nom i en el de la Junta Directiva, a tot el personal del Comitè la seua implicació en l'elaboració i la redacció d'aquesta memòria, que es presenta a la societat valenciana que, a més, com ja vaig avançar, ha suposat un esforç addicional per les dificultats per a disposar de les dades amb l'antelació suficient i per a les reunions i el treball del personal tècnic, en bona part efectuat mitjançant sistemes de teletreball.

Com acabe de dir, s'ha mantingut, en allò substancial, el procés d'elaboració de la memòria iniciat en els dos últims anys, i especialment la novetat que consisteix que, amb caràcter previ a la seua elaboració, diversos alts càrrecs de l'Administració valenciana van comparéixer davant del Comitè per a informar els seus membres sobre aspectes de la memòria relacionats amb les competències dels compareixents, iniciativa que el CES-CV, com vam dir en la memòria anterior, vol mantindre, ja que ofereix molt bons resultats.

Aquesta memòria anual sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana es va aprovar per unanimitat en la sessió plenària del Comitè que es va realitzar el dimecres dia 15 de juliol de 2020, a la Casa dels Caragols, seu de la Generalitat Valenciana, situada a la ciutat de Castelló, i correspon a l'any 2019, amb retard sobre les previsions inicials a conseqüència dels esdeveniments ja al·ludits. En relació amb la seua publicació es continuarà la *versió en línia*, en la nostra pàgina web, amb un accés més fàcil i una actualització posterior, així com en suport digital, tot això amb l'objectiu d'apostar per l'ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, l'eficiència i el respecte al medi ambient. Únicament es farà en versió impresa el resum executiu de la mateixa memòria, que s'incorporarà, juntament amb aquesta presentació, en la versió completa de la memòria inclosa en la pàgina web com una introducció a aquesta.

Abans de passar al contingut propi de la memòria, em vull detindre en una reflexió que hem compartit en el moment d'aprovar-la, ja que la constatació del finançament deficient de la nostra Comunitat no ens permet presentar una situació més favorable d'aquesta. En aquest context, una vegada més, i amb diferents governs, el CES-CV ha de reiterar la seua conclusió sobre la necessitat d'un finançament adequat de la nostra Comunitat i una política adequada d'inversions públiques en aquesta amb

càrrec als pressupostos generals de l'Estat. Fins i tot, reconeixent unes certes millores en les inversions i en el funcionament del Fons de Liquiditat Autonòmica (FLA), el problema segueix sense resoldre's i penalitza la ciutadania valenciana en serveis públics, generació d'ocupació i activitat econòmica. Per això és urgent que s'aborde la solució d'aquesta qüestió i desitjaríem poder reflectir en la pròxima memòria que, per fi, s'ha fet justícia amb la Comunitat Valenciana, i se l'ha dotada d'un finançament equitatiu per part de l'Administració estatal.

Malgrat aquest problema seriós i injust, en 2019 es va poder continuar comprovant una millora relativa de la nostra situació, tal com es desprén en termes generals de les anàlisis reflectides en la memòria, encara que certament no és lineal perquè, com ja hem conclòs en ocasions anteriors, ni es produeix en tots els aspectes, ni sempre aconseguix tota la població, ni garanteix que el creixement de l'ocupació comporte en tots els supòsits una millora de la seua qualitat. Però, possiblement una vegada més, cal destacar que aquesta millora es deu, sobretot, a l'esforç propi de la ciutadania valenciana, de la nostra societat i les seues organitzacions i de les nostres institucions autonòmiques i locals.

En tot cas, malgrat que es continua en la senda del creixement, es van continuar observant-hi en 2019 signes d'una desacceleració, situació que persisteix des de 2017. Les incerteses que provoquen situacions internacionals, fins i tot amb l'aparició d'actituds proteccionistes, sens dubte afecten el creixement econòmic, per la qual cosa el CES-CV valora la necessitat d'establir les actuacions necessàries per a aconseguir més estabilitat econòmica de la zona de l'euro, i per a fer front a qualsevol possible pertorbació sense que produïska costos socials greus.

En un altre ordre de coses, vull destacar de nou l'atenció que hem posat que tot l'estudi haja estat presidit per una perspectiva de gènere, i així es reflecteix que considerem essencial la consecució de la igualtat efectiva entre dones i homes. En aquest sentit, s'ha fet un tractament millor de les dades desagregant-les per sexe en tot el que ha sigut possible. A més, el CES-CV expressa la preocupació que té per problemes com la bretxa salarial entre dones i homes i, molt especialment, sobre la violència de gènere que, malgrat les importants iniciatives que s'han adoptat per a erradicar-la, segueix present, per desgràcia, en la nostra societat.

Com ja he dit, la memòria conté els tres grans blocs tradicionals, amb una relació entre si que facilita una comprensió millor de la situació i la realitat econòmica, laboral i social de la Comunitat Valenciana.

En el primer, referit al panorama econòmic, es comença amb el marc de referència econòmic internacional, europeu i espanyol per a passar als trets de l'economia de la Comunitat Valenciana, amb aspectes concrets com l'evolució de l'economia per sectors, l'estructura empresarial i l'R+D+I, el sector exterior, la informació sobre la inversió estrangera, el sector públic, els preus i costos, el transport i les infraestructures i el sistema financer de la Comunitat Valenciana.

Com que la situació en 2019 no ha sigut substancialment diferent de la valorada en la memòria que va precedir aquesta, el CES-CV manté i amplia una sèrie de propostes que, en definitiva, posen en evidència la necessitat d'aprofundir en un model productiu millor, en canvis estructurals que es basen en la productivitat i en el valor afegit, un model productiu fundat en el coneixement, la innovació, l'obertura cap a l'exterior i la reindustrialització, entre altres elements configuradors d'aquest, i que recupere la senda del creixement de la demanda interna i externa, en un any en què, a més, el sector primari –i, en general, la societat valenciana– ha patit les conseqüències d'adversitats climàtiques importants.

En el segon bloc, sobre el mercat de treball, polítiques d'ocupació i relacions laborals, s'hi inclouen les variables principals del mercat de treball; en concret, s'analitzen l'activitat, l'ocupació i l'atur i els grans fluxos de l'ocupació, amb les vies d'entrada i d'eixida d'aquesta, així com les polítiques d'ocupació, les relacions laborals, la negociació col·lectiva i la salut laboral.

En aquest bloc, el Comitè reitera novament la preocupació per la taxa percentual de contractació temporal, que continua sent excessiva, i expressa el seu convenciment que és necessari impulsar la formació contínua al llarg de tota la vida laboral, i potenciar i prestigiar la Formació Professional com a ensenyament vinculat al mercat laboral.

A més, el CES constata que, malgrat la millora en 2019 en les xifres d'ocupació, la desocupació continua castigant més durament els col·lectius socials més vulnerables i exigeix esforços més intensos i selectius per a evitar aquest impacte sobre aquests.

El CES-CV continua considerant essencial el paper del diàleg social i la negociació col·lectiva en l'ordenació de les relacions laborals i entén que ha de seguir-se apostant per procediments de solució negociada, conciliació, mediació i arbitratge, que oferisquen resultats ràpids i eficaços en relació amb els conflictes laborals, i valora positivament el paper dels organismes que assumeixen aquestes funcions.

El tercer bloc és el relatiu als nivells i les condicions de vida, i desenvolupa l'anàlisi de les matèries relacionades amb la qualitat de vida com són l'estructura demogràfica, l'habitatge, l'educació i ciència, la sanitat, el medi ambient, el consum, la protecció social, la violència de gènere i la societat digital.

En aquest bloc el CES-CV continua expressant, una vegada més, la preocupació que té per qüestions com la despoblació de bastants comarques de l'interior de la nostra Comunitat, especialment les de menys activitat industrial, una preocupació que precisament ha fet que s'elabore l'Informe sobre el medi rural a què vaig fer referència amb anterioritat.

Són un motiu de preocupació, igualment, qüestions com l'envelliment de la població, el problema de l'accés a l'habitatge especialment per a les persones joves, la necessitat d'adaptar la dispensa farmacèutica al tractament i la duració d'aquesta, les taxes de pobresa, etc., al mateix temps que el CES-CV valora molt positivament moltes

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

DESCV
Comité Econòmic i Social

de les polítiques que s'han fet en matèries com la recollida selectiva de residus, els serveis socials –especialment la Renda Valenciana d'Inclusió–, el funcionament de les juntes arbitrals de consum, i molts altres aspectes com la reducció de l'abandó escolar, el suport al pagament farmacèutic dels col·lectius socialment vulnerables, etc., i crida a intensificar altres polítiques, com l'estímul de la producció d'energia mitjançant fonts renovables, essencial per al medi ambient i l'economia.

En general, el Comité conclou en la necessitat de continuar i aprofundir en les polítiques ja iniciades en molts d'aquests aspectes que, sens dubte, han de contribuir – i ja estan contribuint– a erradicar l'exclusió social i millorar les condicions de vida dels valencians i valencianes.

Com ja vaig dir, enguany, la memòria inclou un ampli capítol dedicat als objectius de desenvolupament sostenible a la Comunitat Valenciana, amb un ampli elenc d'indicadors sobre aquests i la voluntat declarada de seguir la seua evolució en anys successius.

Per a finalitzar, vull convidar a la lectura d'aquesta memòria perquè no es pot defugir de l'amplitud de continguts que té, moltes vegades, amb anàlisis generals i comparacions de diferents anys, que són elements que caracteritzen aquesta visió àmplia i compartida, des del diàleg i el consens, per a identificar les fortaleses i els problemes de la nostra Comunitat i per a intentar, també, proposar solucions des de la perspectiva d'agents econòmics i socials i d'altres organitzacions de la societat civil que són les mateixes organitzacions que conformen el Comité i són el principal tret característic d'aquesta institució, que ofereix a la societat valenciana aquesta memòria que pretenem que millore en cada ocasió i que intenta ser un reflex fidel d'aquesta societat.

Castelló, juliol de 2020

Carlos L. Alfonso Mellado
*President del Comité Econòmic i Social
de la Comunitat Valenciana*

I. PANORAMA ECONÒMIC

1. ECONOMIA INTERNACIONAL, EUROPEA I ESPANYOLA

1.1. CONJUNTURA ECONÒMICA INTERNACIONAL

El creixement econòmic mundial s'ha afeblit en 2019 com a conseqüència, entre altres factors, de les tensions comercials que, per causa de més incertesa, ha fet que les empreses ajornen la inversió i que els consumidors posposen les compres de béns duradors. Alhora, aquest comportament ha provocat una deterioració de l'activitat manufacturera i del comerç mundials. A això cal afegir que diverses economies emergents s'han vist afectades per perturbacions internes que han aguditzat, en més mesura, la caiguda de l'activitat global en 2019. No obstant això, algunes economies avançades i emergents han aplicat polítiques de demanda expansives, la qual cosa limitava el ritme i la intensitat de l'alentiment del creixement.

L'evolució econòmica mundial en 2019 deixa entreveure un conjunt de riscos per a l'activitat, entre les quals cal destacar l'agudització de les tensions geopolítiques, particularment entre els Estats Units i l'Iran, l'augment del malestar social, un nou empitjorament de les relacions entre els Estats Units i els seus socis comercials, i un

En 2019 el creixement econòmic mundial s'ha afeblit degut, entre altres factors, a les tensions comercials i als problemes interns d'algunes economies emergents. No obstant això, la signatura de la primera fase de l'acord comercial entre els Estats Units i la Xina ha donat una treva a les tensions comercials que han estat presents durant 2019.

aprofundiment de les friccions econòmiques entre altres països. No obstant això, i vist des del costat positiu, els indicis semblaven indicar, a final de 2019 i principi de 2020, que l'activitat manufacturera i el comerç internacional estaven arribant a un punt d'inflexió, per una reorientació general cap a una política monetària acomodaticia, per notícies

intermitentment favorables sobre les negociacions comercials entre els Estats Units i la Xina, i per les millors expectatives que es produïssa un Brexit amb acord, la qual cosa podria estimular l'actitud dels mercats. No obstant això, el Fons Monetari Internacional (FMI) preveu que l'economia mundial patisca una contracció brusca en 2020 del -4,9 %¹, molt pitjor que la registrada durant la crisi financera de 2008-2009.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *Per a reactivar l'activitat econòmica és indispensable aconseguir una cooperació multilateral més sòlida i una combinació més equilibrada de*

¹ Informe "Perspectives de l'economia mundial". Juny de 2020. FMI, tenint en compte les conseqüències econòmiques de la pandèmia de la Covid-19.

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

DESCV
Comitè Econòmic i Social

polítiques en l'àmbit dels països, tenint en compte l'espai monetari i fiscal disponibles.

- 2- *Les polítiques, en el pla nacional, han de proporcionar un suport oportú a la demanda segons siga necessari, i es valen d'eines fiscals i monetàries en funció del marge del qual es dispose per a l'aplicació de polítiques.*
- 3- *És necessària una cooperació transfronterera més estreta en diversos àmbits per a esmenar els problemes.*

PROJECCIONS DE CREIXEMENT DE PERSPECTIVES DE L'ECONOMIA MUNDIAL			
<i>(PIB real, variació percentual anual)</i>	PROJECCIONS		
	2019	2020	2021
Producte mundial	2,9	-4,9	5,4
Economies avançades	1,7	-8,0	4,8
Estats Units, els	2,3	-8,0	4,5
Zona de l'euro	1,3	-10,3	6,0
Alemanya	0,6	-7,8	5,4
França	1,5	-12,5	7,3
Itàlia	0,3	-12,8	6,3
Espanya	2,0	-12,8	6,3
Japó, el	0,7	-5,8	2,4
Regne Unit, el	1,4	-10,2	6,3
Canadà, el	1,7	-4,8	4,9
Altres economies avançades	1,7	-4,8	4,2
Economies de mercats emergents i en desenvolupament	3,7	-3,0	5,9
Economies emergents i en desenvolupament d'Àsia	5,5	-0,8	7,4
Xina, la	6,1	1,0	8,2
Índia, l'	4,2	-4,5	6,0
Economies emergents i en desenvolupament d'Europa	2,1	-5,8	4,3
Rússia	1,3	-6,6	4,1
Amèrica Llatina i el Carib	0,1	-9,4	3,7
Brasil	1,1	-9,1	3,6
Mèxic	-0,3	-10,5	3,3
Orient Mitjà i Àsia Central	1,0	-4,7	3,3
Aràbia Saudita, l'	0,3	-6,8	3,1
Àfrica subsahariana	3,1	-3,2	3,4
Nigèria	2,2	-5,4	2,6
Sud-àfrica	0,2	-8,0	3,5
Economies en desenvolupament de baix ingrés	5,2	-1,0	5,2

Font: Informe "Perspectives econòmiques de l'economia mundial". Juny, 2020. FMI.

1.2. UNIÓ EUROPEA I ZONA EURO

L'anàlisi de les xifres relatives a l'activitat econòmica, laboral i social de la Unió Europea i de la zona euro en 2019 mostra que s'ha produït un procés d'alentiment. Encara que l'expansió econòmica ha continuat en 2019, el ritme de creixement s'ha desaccelerat, a causa d'alguns factors, entre els quals cal destacar l'afebliment del comerç mundial en un entorn de persistència de les incerteses mundials, com són l'augment del proteccionisme, la possibilitat d'una desacceleració més acusada a la Xina i la percepció de risc associada a un possible Brexit sense acord.

L'economia de la Unió Europea i la zona euro ha mantingut el seu creixement, impulsada per la recuperació del mercat de treball, amb la generació d'ocupació i la reducció de la taxa d'atur al nivell més baix des de l'inici de la crisi. Aquest dinamisme del mercat de treball ha contribuït a l'augment generalitzat dels salaris i les dues circumstàncies al sosteniment del consum privat. No obstant això, persisteixen diferències entre els estats membres. Un exemple clar és el percentatge elevat de persones assalariades que tenen un contracte de duració determinada a Espanya, el més alt de tota la Unió Europea, encara que en 2019 ha disminuït lleugerament.

L'economia de la Unió Europea i de la zona euro ha crescut en 2019, encara que a un ritme més moderat, encara que l'impuls del mercat de treball ha contribuït a l'augment dels salaris, que ha permès mantindre el consum privat.

Els indicadors del sector de les manufactures mostraven una certa estabilització, mentre que les expectatives sobre la construcció i la confiança dels consumidors mantenien una certa resistència, i la situació dels mercats de treball ha continuat sent favorable. A més, les condicions de finançament molt favorables, secundades per la política monetària acomodaticia del BCE, la previsió d'un Brexit ordenat i la desaparició d'altres incerteses mundials, la recuperació consegüent gradual de la demanda externa i la relaxació notable de la política fiscal, donaven suport a una recuperació sostinguda del creixement a mitjà termini.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- Incentivar la contractació a temps indefinit, per a aconseguir més estabilitat en l'ocupació, amb les conseqüències favorables que es deriven d'això per als treballadors i treballadores.*
- 2- La convergència cap a unes estructures econòmiques més resilents és un objectiu important, igual que l'aprofundiment de la UEM, millorar l'entorn empresarial i realitzar reformes que estimulen la productivitat en determinats estats membres de la zona de l'euro.*

1.3. ECONOMIA ESPANYOLA

Des de mitjan 2017, el creixement del PIB d'Espanya mostra una senda de desacceleració gradual. Així, l'avanç del PIB s'ha situat en el 2 % en 2019, per davall del 2,4 % registrat en 2018, en termes de les taxes mitjanes anuals, i el creixement més baix en l'últim lustre.

Aquesta desacceleració s'explica, en part, per una aportació més baixa de la demanda interna que ha tingut menys vigor en 2019, malgrat la seua relativa fortalesa, i ha reduït la seua aportació al creixement del PIB. En aquest sentit, l'alentiment del

En termes de creixement econòmic, generació d'ocupació, disminució de la taxa d'atur i estabilitat de preus, 2019 ha sigut positiu per a l'economia espanyola. No obstant això, s'ha experimentat una desacceleració en algunes de les variables macroeconòmiques principals.

consum privat i un cert afebliment de la demanda de crèdit per part de les llars per a finançar la seua despesa en béns i serveis semblen apuntar a la finalització del procés d'absorció de la demanda de béns duradors acumulada durant la crisi. A més, el repunt de la taxa d'estalvi de les llars, des dels seus mínims registrats a principi de 2018, sembla

reflectir una actitud més cautelosa de les economies domèstiques en relació amb les seues decisions de despesa. D'altra banda, la inversió residencial ha experimentat una desacceleració notable al llarg de 2019, després de créixer a ritmes molt elevats en els anys inicials de la recuperació, a partir del nivell reduït aconseguit arran de la crisi.

Quant a la demanda externa, la contribució d'aquesta al creixement del PIB ha sigut lleugerament positiva en 2019, com a resultat d'un avanç de les exportacions més acusat que el de les importacions. La situació dels principals socis comercials europeus ha influït en aquest comportament de la demanda externa, ja que són el seu principal mercat exportador. Així, l'acceleració de l'economia alemanya, que va deixar arrere els temors d'una recessió, ha permès que l'aportació de la demanda exterior siga positiva en 2019.

En el conjunt de l'any, la demanda externa va aportar 0,4 punts al creixement enfront de la contribució negativa de -0,3 de l'any anterior, mentre que la demanda interna aportava 1,6 punts (2,6 punts en 2018).

La construcció ha sigut el sector que més ha tirat del PIB a principi de 2019. No obstant això, en els últims mesos de l'any ha experimentat una reculada en la seua activitat, la primera caiguda des de 2013, com a conseqüència, entre altres factors, de l'empitjorament de les expectatives. El sector de serveis ha registrat els millors resultats en els últims mesos de l'any, la qual cosa li ha permès créixer a una mitjana anual del 2,6 %, lleugerament inferior a la de 2018. Per part seua, la indústria ha crescut un 0,7 % en el conjunt de 2019, quan un any abans retrocedia un 0,4 %, si bé és cert que durant els últims mesos de l'any ha alentit el seu creixement en termes interanuals i ha experimentat una contracció del 0,1 % trimestral. Per a l'agricultura, 2019 no ha sigut

un bon any, en què l'activitat ha retrocedit un 2,6 %, degut, entre altres factors, a una meteorologia adversa i a l'augment de les barreres comercials.

En el conjunt de 2019, l'ocupació ha crescut un 2,3 %, amb 451.575 persones ocupades més, encara que 0,4 punts per davall de l'avanç de 2018, reflex, fonamentalment, de la progressió més baixa de les persones assalariades temporals que han crescut un 0,6 %, el ritme més reduït des de l'inici de la recuperació. Per branques d'activitat, l'ocupació s'ha desacelerat en 2019 en la indústria, la construcció i els serveis de no mercat, mentre que s'ha accelerat en les branques de serveis de mercat i ha disminuït en l'agricultura. Per part seua, la població activa ha crescut un 1 %, el seu avanç més alt des de 2008, reflex del dinamisme més alt de la població. La desocupació en la mitjana de l'any ha descendit fins al 14,1 %, 1,2 punts inferior al de 2018, el seu descens interanual més baix des que es va iniciar la recuperació.

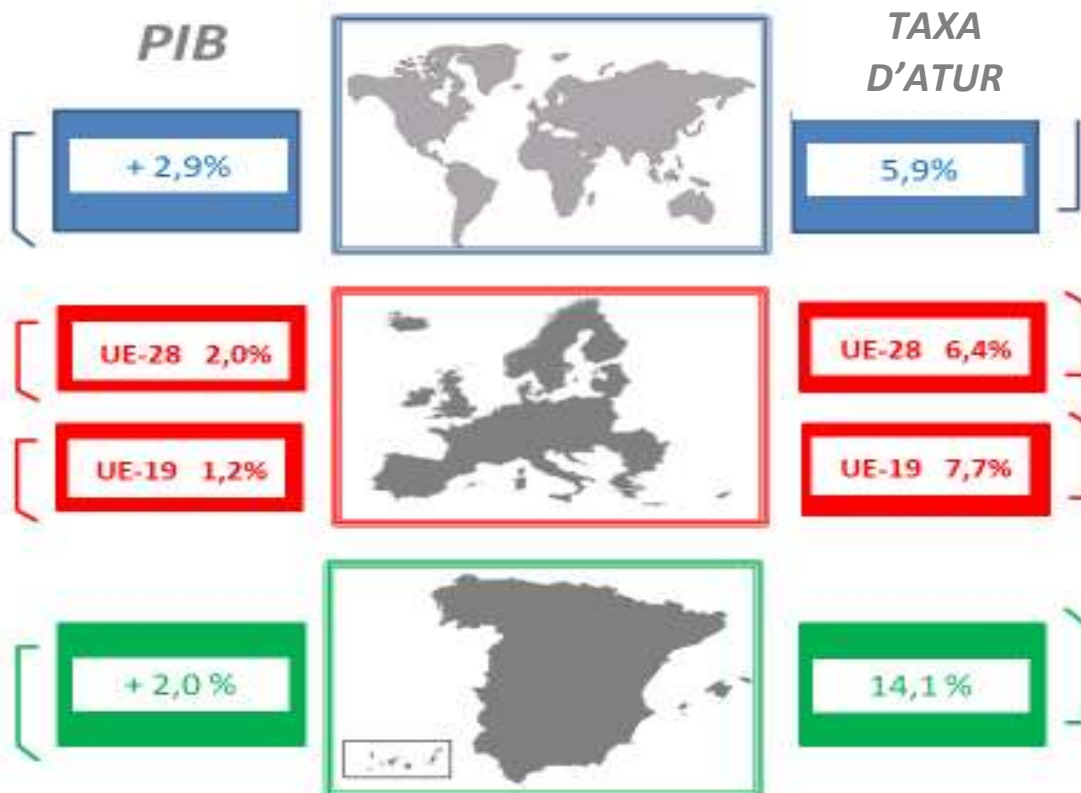
En resum, es pot afirmar que l'any 2019 ha sigut positiu per a l'economia espanyola en termes de creixement econòmic, generació d'ocupació, disminució de la taxa d'atur i estabilitat de preus. No obstant això, s'aprecia una desaceleració en algunes d'aquestes variables, la qual cosa evidencia que aquests resultats conjunturals no han estat acompanyats de reformes estructurals que permeten corregir els problemes macroeconòmics que alenteixen i dificulten convergir en termes de renda i ocupació amb els països de la UEM.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa la següent **recomanació**:

És necessari emprendre amb més obstinació reformes en el sistema productiu, que apliquen polítiques tecnològiques dirigides, entre altres objectius, a reindustrialitzar un teixit productiu altament terciaritzat, a augmentar la capacitat productiva de l'economia i a elevar-ne la productivitat, que permeta convergir realment en termes de renda, d'ocupació i protecció social amb els països del nostre entorn.

AGENDA 2030

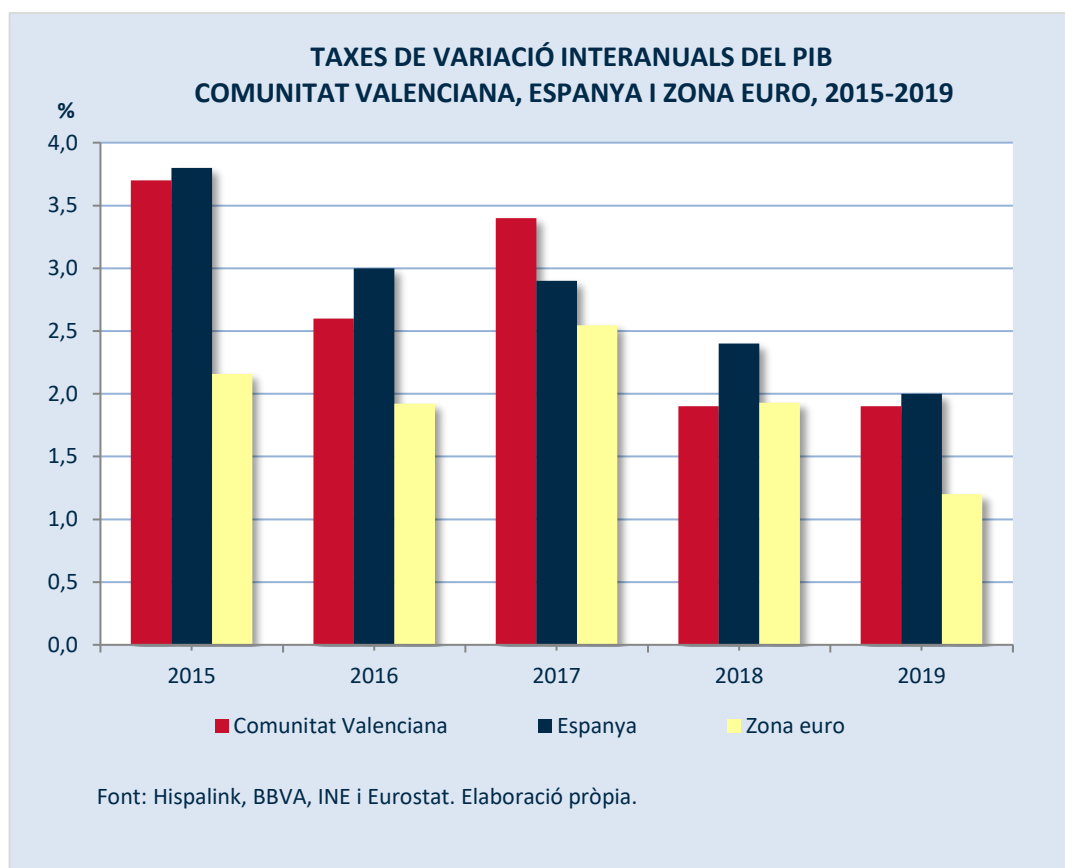

2. ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

El producte interior brut (PIB) de la **Comunitat Valenciana**, a preus de mercat i en termes reals, ha experimentat un creixement important en els anys precedents a la crisi econòmica, amb taxes de variació per damunt de les registrades per la mitjana de les economies europees del nostre entorn. No obstant això, la crisi econòmica va incidir més negativament en la nostra Comunitat, amb taxes de variació negatives entre 2009 i 2013, superiors a les de les economies esmentades fins a l'any 2012. Des de l'any 2014, l'economia valenciana va tornar a la senda del creixement i va mostrar des d'aleshores unes taxes de variació, en termes reals, inferiors a la mitjana d'avanç registrada a Espanya, amb excepció de 2017, i en el conjunt de les economies del nostre entorn.

Aquesta evolució del PIB a preus de mercat, en termes reals, va permetre aconseguir en 2018 el volum de producció registrat a l'inici de la crisi. En 2019, l'economia valenciana ha continuat creixent, però amb un cert alentiment en alguns components de la seua demanda interna, especialment en els últims mesos de l'any, i una desacceleració de la demanda externa. Tot això ha donat lloc a un creixement econòmic similar al de l'any anterior.

La incertesa es va mantindre al llarg de 2019, tant internament com externament, la qual cosa ha determinat, en part, l'evolució dels components de la demanda.

Els dubtes sobre l'evolució global han continuat i les tensions comercials han suposat una pressió addicional per al sector exterior, que en el cas de la Comunitat Valenciana s'intensifica pel seu màxim grau d'obertura a l'exterior, si bé la seua millora en termes de competitivitat-cost pot haver significat un avantatge² i, amb això, contribuir a l'augment de les exportacions, encara que a un ritme més moderat.

Per part seua, el creixement del consum privat, principal component de la demanda interna, ha perdut un cert impuls per l'esgotament progressiu d'uns certs determinants que van mantindre la despesa de les economies domèstiques en anys precedents, com la demanda ja coberta de béns duradors o els baixos tipus d'interés. Encara que la renda s'ha vist afavorida per l'augment dels salaris i una inflació encara moderada, la desacceleració del mercat de treball ha provocat un empenyiment més baix en el consum de les llars. A més, com s'ha comentat anteriorment, l'impacte de la incertesa afecta les perspectives de les llars i desincentiva la despesa, especialment en béns duradors i contribueix a un repunt de la taxa d'estalvi.

L'economia valenciana ha crescut en 2019, però amb un alentiment en components determinats de la demanda interna i una desacceleració del sector exterior.

Així mateix, la inversió en maquinària i equip ha moderat el seu avanç per la major desacceleració de l'economia europea, el repunt de les tensions comercials a escala global i la incertesa reguladora que afecta el sector de l'automòbil, encara que els baixos tipus d'interés han continuat afavorint-ne el creixement. Per part seua, la inversió en construcció ha estat influenciada per la moderació del mercat de treball i la incertesa entorn dels canvis legals que afectaven el sector.

Des de la perspectiva sectorial, com ja va ocórrer en 2018, l'avanç més important s'ha registrat en la construcció i en els serveis, encara que a un ritme inferior. Per contra, la indústria ha millorat el creixement respecte a l'any anterior, a pesar que encara moderadament, mentre que l'agricultura ha sigut l'únic sector que retrocedia respecte als nivells de producció estimats un any abans.

² Situació Comunitat Valenciana – Segon semestre 2019. BBVA Research.

INDICADORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA DE LA COMUNITAT VALENCIANA 2018-2019

Activitats	2018	2019	Diferència	Variació
Producte interior brut (PIB)	1,9	1,9	0,0	→
Agricultura	4,5	-1,7	-6,2	↓
Indústria	0,1	1,0	0,9	↑
Construcció	5,4	3,5	-1,9	↓
Serveis	2,1	2,4	0,3	↑
Demanda interior				
Consum privat				
Matriculacions de vehicles	7,0	-2,7	-9,7	↓
Índex general de comerç minorista	0,2	2,1	1,9	↑
Personal ocupat ICM	1,9	1,4	-0,5	↓
Despesa pública				
Operacions no financeres de la Generalitat	6,6	7,2	0,6	↑
Inversió privada				
Matriculació de vehicles de càrrega	6,5	-5,9	-12,4	↓
Importacions de béns d'equip	4,1	12,9	8,8	↑
<i>Crèdit concedit a sectors residents</i>	-4,0	-3,2	0,8	↑
<i>Crèdit concedit a AP</i>	-10,5	-4,0	6,5	↑
<i>Crèdit concedit a altres sectors residents</i>	-3,5	-3,5	0,0	→
Demanda exterior				
Exportacions	3,3	2,1	-1,2	↓
Importacions	5,8	2,8	-3,0	↓
Taxa de cobertura	110,4	109,6	-0,7	↓

Font: Dades recollides en aquesta memòria sobre la situació socioeconòmica de la Comunitat Valenciana

L'any 2019 ha sigut complicat per al **sector primari** a la **Comunitat Valenciana**, entre altres causes, pels efectes de la gota freda, DANA (depressió aïllada en nivells alts), la desastrosa campanya citrícola i d'altres produccions com l'olivar, el raïm de taula, vinya, fruita, i els negatius acords internacionals de la UE amb tercers països.

La gota freda/DANA que va patir la nostra Comunitat el mes de setembre va tindre efectes molt negatius, tant en cultius com en infraestructures agràries d'algunes comarques d'Alacant, sobretot al Baix Segura, i a València, a la Costera. El Govern central va aprovar un reial decret³ que recollia ajudes destinades als agricultors i als ramaders afectats per la DANA, l'aplicació del qual no ha sigut tan eficient com esperaven les persones afectades. No obstant això, la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament

³ Reial decret llei 11/2019, de 20 de setembre, pel qual s'adopten mesures urgents per a pal·liar els danys causats per temporals i altres situacions catastròfiques.

Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica ha escomés algunes mesures, com la realització d'obres per a la reparació dels sistemes de reg.

Les diverses adversitats climatològiques en el camp, l'elevada producció amb l'enfonsament consegüent de preus i les importacions elevades de països tercers, han provocat una mala campanya citrícola 2018-2019 i, com a resultat, unes pèrdues econòmiques importants per als productors i productores. La campanya de l'olivar ha tingut un minvament productiu rellevant i amb uns preus desfavorables per a les persones productores, i la de la fruita ha tingut unes cotitzacions per als agricultors i agricultores molt inferiors a les de 2018. Per part seua, la producció de raïm de taula i de vi va haver d'enfrontar-se a una dura crisi, juntament amb uns preus baixos.

2019 ha sigut un any complicat per al sector primari per factors com les adversitats climatològiques, la desastrosa campanya citrícola i d'altres produccions, les mesures proteccionistes establides per alguns països i els acords internacionals de la UE amb països tercers.

Els acords internacionals que la UE ha subscrit amb països tercers perjudiquen els agricultors i els ramaders de la Comunitat Valenciana, suposen una inseguretats alimentària i una possible entrada de plagues. En unes certes ocasions, les produccions procedents de països tercers utilitzen matèries actives, l'ús de les quals està prohibit per a la citricultura europea. A això cal sumar la imposició d'aranzels per part de l'Administració dels Estats Units a les exportacions agroalimentàries europees, que perjudiquen, principalment, Espanya, Alemanya, França i el Regne Unit.

En els últims anys, zones determinades de la Comunitat Valenciana han patit la pèrdua de dinamisme de l'activitat, entre altres factors, a causa dels problemes demogràfics, el descens de la renda agrària (derivat de la productivitat més baixa del sector respecte a altres activitats econòmiques), la reduïda dimensió territorial i econòmica de les explotacions agràries, al relleu generacional escàs i a la baixa formació de les persones al capdavant d'aquestes, i als problemes en l'articulació de la cadena alimentària.

Efectivament, a tots els problemes conjunturals als quals s'ha enfrontat el sector en 2019, cal afegir-hi les dificultats estructurals, entre les quals cal destacar el nombre elevat d'explotacions agràries de dimensió reduïda, tant de superfície com econòmica, que suposen un dels problemes principals que afecten el futur i la competitivitat de l'agricultura valenciana. Les explotacions amb una dimensió més gran presenten una capacitat d'adaptació més elevada davant dels canvis.

El **sector industrial** ha experimentat una certa recuperació en 2019, després de l'estancament de l'any precedent, encara que amb unes taxes de creixement encara baixes, degut, en part, a una demanda externa més baixa en determinats mercats internacionals i a les dificultats de subsectors determinats, com el cas de l'automòbil. Al mateix temps, s'ha produït una recuperació de l'ocupació industrial, després de la reclusa experimentada en 2018.

Els diversos indicadors utilitzats per a l'anàlisi del sector industrial, com l'índex de producció industrial (IPI), els índexs de xifra de negocis (ICN) i d'entrada de comandes

La indústria ha mostrat un avanç de l'activitat en 2019, després de l'estancament de l'any anterior, amb un ritme moderat i un comportament desigual en les diferents branques d'activitat.

(IEP) i el consum d'energia elèctrica, entre altres, mostren aquesta recuperació de l'activitat del sector en 2019, però encara amb un creixement baix. L'evolució dels preus industrials ha afavorit els marges de la indústria valenciana, en general, respecte a l'any anterior, encara que s'ha perdut competitivitat respecte a Espanya, que ha registrat

una caiguda de l'IPRI en 2019.

No obstant això, les dades mostren un comportament desigual en les diferents branques d'activitat. Les indústries que més han crescut han sigut les de material i equip elèctric, maquinària, productes minerals no metàl·lics, rajoles ceràmiques, fusta i altres materials de transport. La recuperació d'alguns mercats exteriors i, en menys mesura, la demanda interna expliquen aquest millor comportament.

L'estratègia de política industrial "Visió 2020" (EPI 2020), que va nàixer amb l'objectiu de constituir-se en el full de ruta de l'economia valenciana per a la nova etapa (2014-2020), a través d'una reorientació gradual del seu patró de creixement cap a activitats més basades en el coneixement i la innovació, establia l'objectiu d'augmentar el pes de la indústria en l'activitat de l'economia de la **Comunitat Valenciana** fins al 20 % del PIB regional l'any 2020. Enguany la indústria ha augmentat el pes que tenia sobre el conjunt del PIB, però encara es manté a 1,7 punts d'aconseguir l'objectiu esmentat.

Partint de l'EPI 2020, el Pla estratègic de la indústria valenciana 2018-2023 (PEIV) es planteja l'objectiu estratègic de millorar la competitivitat dels sectors manufacturers, dissenyant una política industrial totalment operativa i aplicable, orientada a l'acció i a la realitat dels diferents sectors industrials, amb la finalitat de generar un teixit productiu sostenible, innovador i d'alt valor afegit. L'octubre de 2018, es va presentar el document síntesi *II Fase del PEIV*, que suggereix un full de ruta que determina, en certa manera, tant la metodologia com el contingut del mateix procés d'implementació del PEIV. La motivació d'aquest document síntesi parteix de l'anàlisi del document inicial del PEIV i va fins a la proposta d'accions concretes de política industrial que cal desenvolupar dins de l'àmbit pressupostari de l'exercici 2019. Per això, el CES-CV ha considerat convenient incloure en aquesta memòria el seguiment i el compliment del PEIV en 2019, però les circumstàncies extraordinàries provocades per la crisi sanitària de la Covid-19 que s'han mantingut durant l'elaboració de la memòria no han permés comptar amb la informació sol·licitada sobre aquest tema.

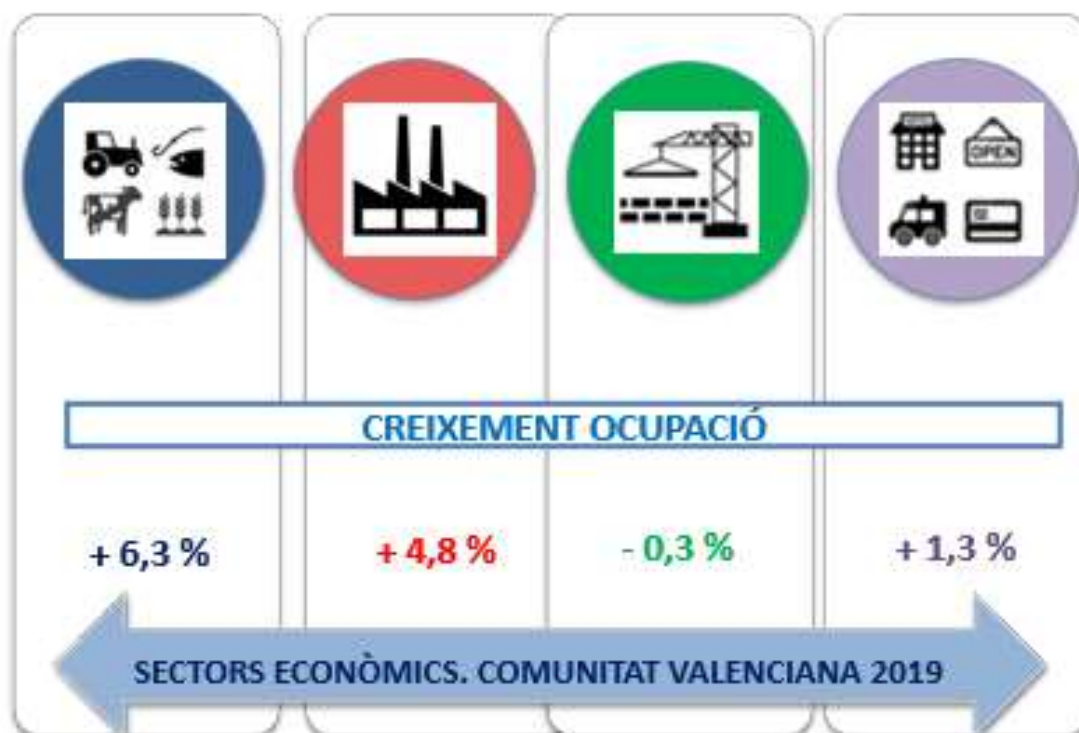
AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

DESCV
Comitè Econòmic i Social

No obstant això, a través del Pla estratègic de subvencions 2019-2021, es pot obtenir una aproximació de l'esforç pressupostari dirigit a millorar les condicions del teixit productiu i del seu entorn per a un desenvolupament sostenible. En aquest pla es destina, dins del programa pressupostari, destinat a política industrial, un total de 105 milions d'euros per al trienni 2019-2021, a més de les línies pressupostàries que l'IVACE destina a l'objectiu esmentat.

L'activitat de la construcció té una importància socioeconòmica, per la seua contribució al creixement econòmic, com ha tornat a ocórrer enguany en la nostra Comunitat, així com per l'efecte multiplicador sobre la resta dels sectors econòmics, com la indústria i els serveis, i per la seua incidència notable en la generació d'ocupació tant directa com indirecta.

El sector de la construcció n'ha moderat l'avanç en 2019, encara que ha sigut el sector que més ha crescut, afavorit per l'augment dels ingressos de les llars, en termes reals, gràcies a l'increment dels salaris, l'estabilitat de preus i l'oferta de crèdits amb tipus d'interés baixos. No obstant això, la moderació mostrada pel mercat de treball i la incertesa entorn de la normativa en matèria hipotecària han sigut factors que han moderat el ritme de creixement de la inversió en construcció. Aquest alentiment de l'activitat constructora no s'ha traduït per igual als preus de l'habitatge, perquè mentre que els preus de l'habitatge han caigut en termes interanuals, els preus de l'habitatge lliure

La construcció i els serveis han tornat a registrar els creixements més alts entre els sectors productius; en el cas de la construcció, amb un avanç més moderat.

augmentaven per damunt dels nivells registrats un any abans, com recull el capítol 14 d'aquesta memòria dedicat a l'habitatge.

En 2019, els principals indicadors d'evolució del sector turístic valencià se situen en positiu, a excepció de les pernотacions extrahoteleres, en què decreixen les pernотacions de residents, al mateix temps que s'incrementen en establiments hotelers.

En 2019 un total de 9,6 milions de turistes han visitat la **Comunitat Valenciana**, la despesa total realitzada és de 9.620,7 milions d'euros, i ambdós indicadors suposen dos nous màxims.

La **xarxa empresarial valenciana** es caracteritza per la diversitat de les seues activitats. Les indústries del calçat, del tèxtil, del joguet, del moble i de la ceràmica tenen un pes econòmic important, així com la siderúrgia, la indústria de l'automòbil, química, petroquímica i hortofructícola, que es concentren en diversos punts de la geografia de la nostra Comunitat. La majoria d'aquests sectors han mostrat índexs d'especialització⁴ més elevats que la resta de les activitats.

Les petites i mitjanes empreses tenen un pes important en l'estructura empresarial de la **Comunitat Valenciana**. El

El teixit empresarial de la nostra Comunitat es caracteritza, entre altres aspectes, per la diversitat de les seues activitats i per l'important pes de les petites i mitjanes empreses, i aquest últim factor és determinant de la seua productivitat i competitivitat.

95,5 % del teixit empresarial (95,6 % un any abans) són microempreses (empreses de 0 a 9 treballadors) i el 53,7 % són empreses sense personal assalariat (53,9 % l'any precedent), que corroboren el domini clar de l'autoocupació que s'observa en l'estructura jurídica empresarial valenciana i els mínims

canvis experimentats en la seua estructura.

Aquesta **estructura empresarial** és un dels factors determinants de la productivitat i competitivitat de les empreses en el nostre àmbit territorial. La **Comunitat Valenciana** es troba dins del grup de regions desenvolupades de la Unió Europea; no obstant això, la seua productivitat no arriba al 90 % de la mitjana de la UE-28. Així mateix, les empreses de la **Comunitat Valenciana** tenen una productivitat mitjana inferior a la mitjana d'**Espanya**, la qual cosa suposa una disminució de la seua competitivitat i, amb això, una limitació en la capacitat de creixement i en la generació d'ocupació.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

Sector turístic:

⁴ Calculats a partir de les dades de l'enquesta industrial anual de productes, de l'INE.

- 1- *És necessari que es continuen fomentant actuacions i programes en el sector turístic, com ara esdeveniments culturals i esportius, congressos, turisme de salut, turisme gastronòmic, concerts i festivals musicals i altres per tal de desestacionalitzar el turisme, com un dels motors econòmics més importants de la Comunitat Valenciana.*
- 2- *El sector turístic valencià necessita millores i ampliar la seua acció en espais que considerem que tenen molt de recorregut i és absolutament urgent la qualificació professional dels treballadors i treballadores d'aquest important sector, a través de la formació professional, amb la finalitat d'avançar de manera decidida en la millora de la prestació dels serveis en les empreses turístiques i, en particular, en les d'hostaleria.*
- 3- *Incrementar l'acció dirigida a àmbits concrets, junt amb la professionalització del sector hauria de produir un increment de resultats en les empreses, amb els beneficis que això pot reportar per al conjunt de la Comunitat Valenciana i la dignificació i l'estabilitat de l'ocupació.*

Sector primari:

- 1- *L'Administració hauria d'incrementar l'esforç a millorar els canals de comercialització, a incentivar la introducció de noves tecnologies i les inversions innovadores, compatibles amb la protecció del medi ambient, amb la finalitat d'eleva els graus de competitivitat del sector i facilitar l'accés de les activitats agroalimentàries a nous mercats. Aquestes mesures millorarien els seus resultats econòmics i mediambientals i permetrien mantindre l'ocupació existent en les empreses agroalimentàries i afavorir la creació de llocs estables i de qualitat en les zones rurals.*
- 2- *És necessari impulsar el grau d'execució del Programa de desenvolupament rural de la Comunitat Valenciana 2014-2020 que, a principi de l'any 2020, estava entorn del 36 %, i fer una incidència especial en les inversions en actius físics, la millora de la rendibilitat de les explotacions agrícoles i l'impuls d'iniciatives empresarials, el suport per al desenvolupament local Leader i especialment dels pagaments a les zones amb limitacions naturals o altres limitacions naturals específiques amb el risc de despoblament.*
- 3- *En matèries com ara estàndards de seguretat alimentària, seguretat fitosanitària, seguretat de sanitat i benestar animal que siguen obligatòries per als productors comunitaris, hauria d'exigir-se una certa reciprocitat en les campanyes d'inspecció, en les relacions comercials i en la normativa amb països tercers. Igualment, hauria de fer-se un estudi previ d'impacte sobre les produccions europees, dur-se a terme una política més activa de la UE enfront de les barreres tècniques i fitosanitàries en altres mercats i establir-se mesures de salvaguarda en els acords amb tercers, com ha ocorregut per a l'arròs japònic de Cambodja i Birmània.*

Els estats membres de la Unió Europea han de negociar els seus protocols bilateralment amb cada país per a poder exportar els seus productes, mentre que a la UE hi ha un únic protocol sanitari d'aplicació per a l'entrada de productes en qualsevol dels seus estats membres. L'obertura a nous països requereix un esforç de les administracions per a agilitar els processos de negociació bilateral dels protocols, ja que l'elaboració i l'aprovació d'aquests protocols per a la importació de productes agraris són processos llargs i molt costosos.

- 4- Durant els últims anys s'ha produït un envelliment dels agricultors i, encara que s'han incorporat joves a l'agricultura, no es garanteix el relleu generacional. La població jove és més receptiva als canvis i té més capacitat per a introduir innovacions en el procés productiu. És convenient incrementar els esforços encaminats a millorar la formació de totes les persones que es dediquen a l'agricultura i, especialment a la joventut, perquè és un element clau per a propiciar un canvi de model productiu orientat a una agricultura més intensiva en coneixement. A més, els pressupostos de la Generalitat haurien d'incrementar les ajudes dirigides a lluitar contra l'abandó de professionals del sector i la modernització de les estructures agràries.*
- 5- Les administracions públiques, en els seus diferents àmbits, han d'adoptar mesures encaminades a mantindre i potenciar l'agricultura i la silvicultura, valenciana en general i la citricultura especialment, donades les externalitats positives que tenen, perquè els seus efectes positius, tant directes com indirectes, afavoreixen el desenvolupament sostenible, la biodiversitat i els paisatges rurals, com ara oliveres mil·lenàries, arbres catalogats, etc. Aquestes activitats lluiten contra la desertificació, el canvi climàtic, la despoblació i protegeixen el paisatge.*
- 6- Una aposta pel consum de productes europeus, que tenen un impacte ambiental baix, contribuiria a disminuir el problema del calfament global, ja que cal tindre en compte que bona part dels aliments que es consumeix a la nostra Comunitat s'ha produït en països tercers que es troben a una gran distància i el transport marítim fa créixer considerablement la petjada ambiental.*
- 7- Es valora positivament la convocatòria d'ajudes per a fomentar una pesca i una aqüicultura sostenibles, la qual cosa permetrà una producció i una competitivitat més elevades dels nostres productes, encara que constata la necessitat de continuar treballant en la conservació i la protecció dels recursos pesquers i en el foment de la recuperació dels caladors, al mateix temps que mostra la preocupació per la recessió en el volum de pesca desembarcada i el valor en llotja que s'ha pogut constatar durant l'exercici 2019.*
- 8- Les mesures adoptades per les confraries de pescadors, que efectuen aturs biològics i més control dels fems a la mar, poden servir per a contribuir a un*

increment de les captures. Malgrat això, és necessari que l'Administració prenga les mesures necessàries per a aconseguir més control en l'abocament de deixalles a la mar, amb l'aplicació de les sancions corresponents en cas d'abocament, en els supòsits que procedisquen.

- 9- *És imprescindible buscar fórmules que impulsen l'accés de joves a la professió, i fomentar, així mateix, el relleu generacional mitjançant, entre altres factors, el foment de la formació específica.*
- 10- *Destacar l'important paper que any rere any desenvolupa l'aqüicultura com a activitat complementària a la pesca tradicional, així com el suport atorgat a aquesta per l'Administració, que millora l'import de les ajudes.*

Sector industrial:

- 1- *El reforçament d'aquest és necessari i indispensable per a aconseguir un creixement econòmic sostenible i generador d'ocupació estable i de qualitat. No hi ha dubte de la importància que té a la Comunitat Valenciana, com es desprén de les principals variables del sector. És la tercera comunitat autònoma quant al valor del PIB, a preus corrents, que representa entorn del 13,9 % del volum total de la indústria espanyola (inclosa l'energia) i la segona si es considera solament la indústria manufacturera. A més, és la segona regió amb més ocupacions industrials, amb 366.700 ocupacions en el sector, és a dir, el 13,3 % del total d'Espanya.*
- 2- *És imprescindible intensificar les mesures encaminades a afavorir-ne la competitivitat, com el suport a la inversió en R+D+I, la digitalització i la internacionalització de les empreses, així com la disponibilitat d'infraestructures adequades. Aquests elements, que són essencials per a incrementar la competitivitat, sens dubte, garantiran la permanència del teixit industrial existent al territori de la nostra Comunitat, alhora que afavoriran la generació de noves activitats sostenibles i respectuoses amb el medi ambient.*
- 3- *La innovació empresarial i la incorporació de noves tecnologies de la informació, entre altres aspectes, permetria compatibilitzar una productivitat i una competitivitat més elevades, amb una producció sostenible de més qualitat i amb un valor afegit més alt. En aquest sentit, cal fomentar la indústria 4.0, és a dir, la digitalització de la indústria a la **Comunitat Valenciana** a fi d'avançar cap a l'empresa intel·ligent, caracteritzada per la capacitat de transformació, l'eficiència dels recursos, la col·laboració constant entre persones i màquines, per a incorporar, amb això, valor afegit.*

La reindustrialització ha de ser un objectiu prioritari per a aconseguir un creixement econòmic sostenible i generador d'ocupació estable i de qualitat.

- 4- *La Comunitat Valenciana és un pol potencial d'atracció de talent, però sense capacitat per a retindre'ls. L'objectiu fonamental és fer que la Comunitat Valenciana atraga el talent internacional, retinga el talent local i promoga la inversió i la creació de projectes. Una comunitat on les persones puguen trobar les oportunitats necessàries per a desenvolupar les seues idees. Per a fer-ho, és necessària la col·laboració estreta de l'Administració pública amb tot el sector tecnològic.*
- 5- *Un dels col·lectius als quals han de dirigir-se les mesures de captació de talent per al sector de la indústria és la denominada generació Z. Per a fer-ho, és imprescindible millorar la imatge de la indústria com a oportunitat laboral per a la joventut, motivar-la per a treballar en el sector, i intensificar l'esforç a feminitzar els estudis relacionats amb els treballs en la indústria.*
- 6- *És necessari incentivar la col·laboració publicoprivada, la connexió del talent universitari i la generació de sinergies i projectes cooperatius, beneficiosos per a l'empresa industrial que suposen escenaris més fiables respecte a la revelació de la informació, la transmissió del valor i la relació de les empreses industrials amb els clients i els proveïdors.*
- 7- *Cal aprofitar el teixit industrial consolidat amb la presència de clústers comarcals i intensificar el procés de localització, agrupació i cooperació d'empreses que faciliten la transferència de coneixement i informació i la generació d'innovacions i externalitats positives. No en va, l'eix 6 del PEIV, dedicat a la cooperació, parla de revitalitzar les polítiques enfocades a clústers i potenciar la clusterització dels sectors per a millorar-ne la competitivitat i, alhora, fer costat als projectes intrasectorials i intersectorials.*

L'anàlisi dels indicadors estudiada en aquest punt indica que la **Comunitat Valenciana** aposta clarament per la innovació i el desenvolupament tecnològic, tant en l'àmbit empresarial com en l'Administració pública. Tots els indicadors creixen, la despesa interna en innovació s'ha incrementat un 8,7 %, el nombre d'empreses amb activitats tecnològiques ha crescut un 25,1 %, les empreses d'alta i mitjana tecnologia, un 6,2 %. Tots els capítols i les línies pressupostàries en innovació han augmentat. L'únic factor negatiu és el poc impacte que té en el PIB, la despesa en R+D, que només és un 1,05 %.

En aquest sentit, el CES-CV fa les **recomanacions** següents:

- 1- *La innovació constitueix una palanca estratègica per a millorar la competitivitat de l'empresa i impulsar el creixement econòmic en un entorn*

⁵ "Mapa de talento en España 2019: Cómo lo facilitan, atraen y retienen las comunidades autónomas". IVIE i Fundació COTEC per a la Innovació. Febrer de 2019.

- global. La innovació requereix un compromís més alt del sector públic i també del privat per a ser més competitiu.*
- 2- *És important que la despesa pública i privada en R+D i la inversió en innovació mantinga un ritme creixent i continuat fins a aconseguir els paràmetres recomanats per la Unió Europea.*
 - 3- *El caràcter marcat de pime i microempresa del nostre teixit empresarial requereix un esforç addicional en la internalització de la innovació com a element estratègic per al desenvolupament de noves oportunitats de negoci i competitivitat. El context econòmic ho requereix així, la transformació digital i la innovació és un binomi estratègic per a l'empresa en els pròxims anys i és necessària la seua complementació amb actuacions de formació en habilitats digitals i la captació i retenció del talent.*
 - 4- *És necessària l'eliminació i la reducció de les barreres a la innovació i al desenvolupament de sectors emergents i la diversificació cap a nous productes o serveis conseqüència de modificacions conjunturals legals, de consum i de qualsevol altre tipus (economia circular, canvi climàtic, energia, sanitat i salut).*
 - 5- *És important una aposta pressupostària decidida per la compra pública innovadora i facilitar l'accés a les empreses (especialment pimes i microempreses) a les fonts de finançament europeu d'R+D+I.*
 - 6- *Respecte a la **grandària de les empreses** que conformen el teixit empresarial de la **Comunitat Valenciana**, s'hauria d'afavorir l'augment de la grandària mitjana d'aquestes, és a dir, redimensionar el teixit empresarial mitjançant, entre altres aspectes, l'increment intern de la seua capacitat; cooperació o aliances entre empreses; integració, concentració o convergència empresarial. Les empreses més grans, generalment, inverteixen més en R+D+I i en la formació dels seus treballadors i treballadores i personal directiu, intensifiquen les seues estratègies d'internacionalització i solen tindre unes millors condicions en els seus contractes laborals.*
 - 7- *Donada la dimensió reduïda de les unitats empresarials a la nostra Comunitat, amb predomini de les microempreses en molts sectors, la cooperació és una eina adequada per a evitar les ineficiències i les diseconomies a escala que puguen produir-se per aquesta estructura empresarial.*
 - 8- *La productivitat és una de les principals variables sobre la qual s'ha d'actuar de manera estructural, amb la finalitat de millorar i reduir la bretxa amb la mitjana d'**Espanya** i, per això, és necessari augmentar l'esforç inversor en els seus determinants principals: R+D+I, formació en els recursos humans (empresariat i treballadors i treballadores), **grandària** empresarial. Aquestes mesures contribuirien a elevar els nivells de*

La millora de la competitivitat requereix, entre altres factors, més esforç inversor en R+D+I, en formació del capital humà i un augment de la grandària de les empreses de la nostra Comunitat.

productivitat empresarial en els diferents sectors, i de manera especial, en la indústria i els serveis, sobretot, en comerç i turisme. Això redundaria en una millora de la competitivitat i, per consegüent, en una capacitat més alta per a aconseguir un creixement econòmic sostenible i equilibrat i menys sensible als canvis en els cicles econòmics i facilitaria la creació d'ocupació més estable i de qualitat, especialment entre els col·lectius més vulnerables, com les persones joves, les dones i els desocupats de llarga duració.

- 9- *Les dades conjunturals corroboren la necessitat de dur a terme canvis estructurals que impulsen una **transformació modernitzadora de l'estructura productiva valenciana**, que actuen sobre els sectors productius clau, i permeten afrontar les febleses de l'economia valenciana, des de la perspectiva macroeconòmica, com són la desocupació elevada, la baixa productivitat per persona ocupada o l'estancament del nivell de renda per habitant per davall de la mitjana d'**Espanya**, que des de l'inici de la crisi no ha avançat i continua sent inferior entorn de dotze punts.*
- 10- *La **Comunitat Valenciana** ha de continuar establint les bases per a aconseguir un model econòmic fonamentat en el coneixement, la innovació, l'obertura i la connexió amb l'exterior, articulat sobre el principi de sostenibilitat, tant ambiental com productiva i social, que incentive la recuperació de l'agricultura, amb una agricultura professional i un sistema agroalimentari com a motors del procés de modernització; per la digitalització i la reindustrialització amb una contribució més alta de la indústria al producte interior brut i a l'ocupació; per l'impuls d'un turisme sostenible i un model de comerç equilibrat.*

3. SECTOR EXTERIOR

3.1. COMERÇ EXTERIOR DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Les dades que recull la memòria relatives al comerç exterior de la Comunitat Valenciana permeten afirmar que el sector exterior de la Comunitat Valenciana s'ha caracteritzat en els últims anys per comptabilitzar un saldo positiu de la balança comercial, i és la tercera comunitat autònoma amb més superàvit en aquesta balança, i en 2019 contribueix amb més de 2.700 milions a la disminució del dèficit de la balança comercial exterior de l'economia espanyola.

No obstant això, el comerç exterior de la **Comunitat Valenciana** en 2019 s'ha caracteritzat per l'alentiment de les exportacions, degut, en certa manera, a la caiguda de les vendes de vehicles i per la pèrdua de dinamisme de les importacions que han crescut quasi la meitat que en 2018. Les importacions han crescut a un ritme més ràpid que les exportacions, per la qual cosa el saldo

El comerç exterior de béns, que presenta increments tant en exportacions com importacions, es modera respecte a l'any anterior.

comercial positiu s'ha reduït entorn d'un 5 % respecte a l'any anterior. L'evolució de les vendes a l'exterior, al llarg de 2019, ha estat determinada, entre altres factors, per les tensions comercials generades per la política proteccionista dels Estats Units; l'alentiment econòmic i comercial mundial, a la qual ens hem referit en el primer capítol d'aquesta memòria, i amb una incidència especial en el mercat europeu, la crisi del sector de l'automòbil i la moderació dels preus del petroli.

L'economia valenciana està més present en els mercats internacionals, segons es desprén del grau d'obertura a l'exterior de la nostra Comunitat, superior a la mitjana nacional, tot i que cal no oblidar les importants limitacions que presenta aquest indicador. El nombre d'empreses valencianes que han fet activitats d'exportació en 2019 arriba a les 23.637 (el 6,5 % del total d'empreses de la Comunitat Valenciana), xifra lleugerament inferior a l'aconseguida en 2018. No obstant això, cal destacar positivament que el nombre d'empreses exportadores regulars⁶ a la nostra Comunitat manté la seua tendència a l'alça i aconsegueix en 2019 les 7.833 empreses, 130 més que en 2018. Aquest augment consolida els mercats exteriors en l'estratègia empresarial d'un nombre cada vegada més elevat d'empreses. Per tant, en 2019 menys empreses han exportat, però més ho han fet habitualment.

D'altra banda, en 2019 s'ha avançat lleugerament en el desitjable procés de diversificació exportadora de la nostra Comunitat, tant en el cas dels béns com en les destinacions d'aquests. En el cas dels productes exportats, s'ha reduït el pes relatiu dels principals productes venuts a l'exterior, per causa principalment de la caiguda de vehicles, si bé els tres principals grups de productes (automòbils, sector de l'alimentació i productes químics) continuen representant prop del 54 % de les exportacions, encara que quasi quatre punts menys que l'any anterior. En concret, l'avanç de les exportacions ha tornat a sustentar-se en gran manera en les vendes de vehicles, que suposa prop de la quarta part de les nostres exportacions, i en una evolució favorable del sector de màquines i material elèctric, de l'alimentació, dels productes de la indústria química i de la ceràmica.

⁶ S'entenen, en aquest cas, com a empreses exportadores regulars les que exporten durant un mínim de quatre anys seguits.

Pel que fa a la diversificació geogràfica, s'ha observat que els països de la Unió Europea continuen sent la principal destinació de les exportacions valencianes. L'alentiment econòmic experimentat en 2019 d'aquestes economies europees i l'avanç superior de tercers països han provocat una minoració de 0,8 punts en el pes de les exportacions valencianes a la Unió Europea sobre el total exportat. Per contra, han guanyat un pes relatiu altres destinacions amb més dificultats d'accés, però amb millors perspectives de creixement, com són alguns països asiàtics, del nord d'Àfrica (el Marroc i Algèria) i d'Amèrica del Nord, especialment amb el Canadà (afavorides per l'Acord econòmic i comercial global entre la Unió Europea i el Canadà- ZETA).

En aquests moments, cal fer referència explícita a les relacions comercials amb el Regne Unit. Després de les eleccions del 12 de desembre de 2019 dutes a terme en aquest país, el seu Parlament va procedir a aprovar el Projecte de Llei sobre l'Acord de retirada el 23 de gener de 2020, que va ser sancionat com a Llei britànica l'endemà. El Parlament Europeu va ratificar l'Acord de retirada el 29 de gener, i el Consell va adoptar la decisió per la qual es realitza l'Acord de retirada el 30 de gener. Per això, el Regne Unit va deixar de ser membre de la Unió Europea l'1 de febrer de 2020, i va començar un període transitori fins al 31 de desembre de 2020, moment en el qual es podrà aplicar el que preveuen l'acord esmentat i la declaració política que conté les línies de la relació futura. Aquesta declaració estableix que la relació futura es basarà en un acord de lliure comerç i preveu la creació d'una àrea de lliure comerç, àmplia i profunda, que pren com a base els acords amb el Canadà i el Japó, tenint en compte que formaran mercats separats i diferents, que es gestionaran mitjançant procediments i controls duaners, i es crea una àrea de lliure comerç, recolzada per disposicions que garantisquen la igualtat de condicions per a una competència oberta i justa, i que evita barreres innecessàries al comerç de béns.

L'eixida del Regne Unit de la Unió Europea genera una certa incertesa en el futur de les relacions comercials exteriors de la nostra Comunitat.

El comerç exterior amb el Regne Unit suposa més del 8 % de les vendes de la **Comunitat Valenciana** i el 6 % de les compres a l'exterior, i una de les taxes de cobertura més altes entre els països del nostre entorn. Les exportacions del sector de l'automòbil concentren prop del 40 % de les vendes al Regne Unit, amb més de 1.000 milions, i les del sector alimentari entorn del 18 %, amb un valor d'aproximat de 500 milions. El grau de concentració de les importacions és encara superior, amb unes compres d'automòbils que aglutinen les dues tercers parts de les compres al Regne Unit.

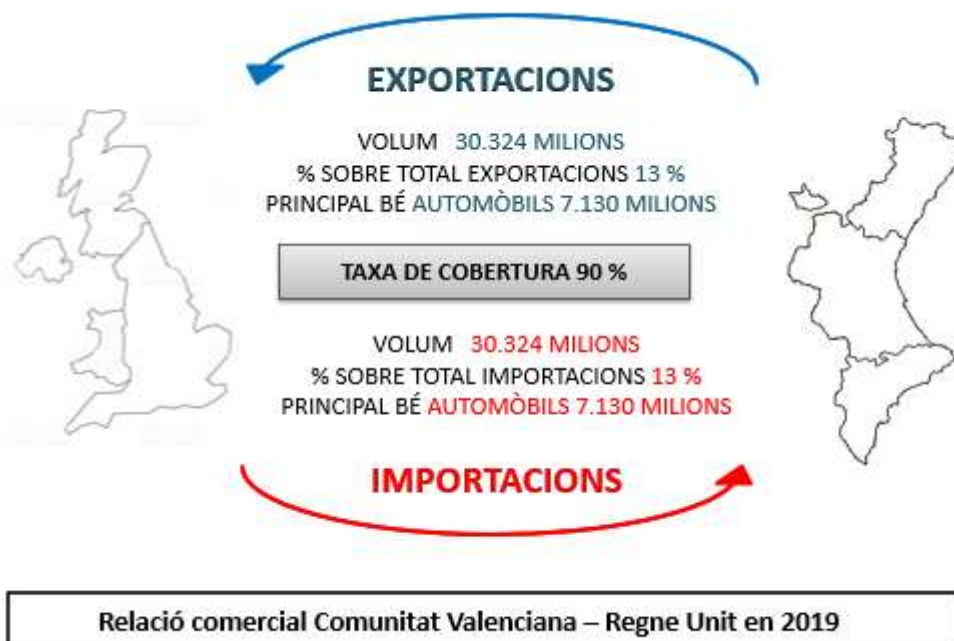

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

CESCV
Comitè Econòmic i Social

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *En un entorn de màxima incertesa pels conflictes comercials internacionals i per la relació comercial futura amb el Regne Unit, ha de continuar l'impuls de mesures encaminades a afavorir l'activitat exportadora i la internacionalització de les empreses de la nostra Comunitat, mitjançant mesures com els serveis d'assessorament, informació, promoció i formació i el suport institucional per a aconseguir més presència a l'exterior, i la garantia i la millora de la connexió a través d'infraestructures essencials, la qual cosa permetrà continuar enfortint una base exportadora en els sectors estratègics i la competitivitat de la indústria de la **Comunitat Valenciana**.*
- 2- *Les administracions públiques hauran d'implementar mesures importants en diversos àmbits per a donar suport a les empreses exportadores de la nostra Comunitat, que permeten mantindre les relacions econòmiques durant la previsible recessió del comerç internacional.*
- 3- *Hauria d'exigir-se una certa reciprocitat en les campanyes d'inspecció, en les relacions comercials i en la normativa amb tercers països, en matèries com estàndards de seguretat alimentària, seguretat fitosanitària, seguretat de sanitat i benestar animal que siguen obligatòries per als productors comunitaris. Igualment, hauria de fer-se un estudi previ d'impacte sobre les produccions europees, dur-se a terme una política més activa de la UE enfront de les barreres tècniques i fitosanitàries en altres mercats i establir-se mesures de salvaguarda en els acords amb tercers, com ha ocorregut per a l'arròs japònic de Cambodja i Birmània.*

- 4- *Els estats membres de la Unió Europea han de negociar els seus protocols bilateralment amb cada país per a poder exportar els seus productes, mentre que a la UE hi ha un únic protocol sanitari d'aplicació per a l'entrada de productes en qualsevol dels seus estats membres. L'obertura a nous països requereix un esforç de les administracions per a agilitar els processos de negociació bilateral dels protocols, ja que l'elaboració i l'aprovació d'aquests protocols per a la importació de productes agraris són processos llargs i molt costosos.*
- 5- *Davant de qualsevol tractat o acord amb països tercers que afecten els nostres interessos agrícoles i industrials, la Generalitat Valenciana hauria d'emetre un informe complet de les conseqüències que el tractat o l'acord tindrà en la nostra agricultura i en la viabilitat dels nostres cultius, així com en l'activitat industrial manufacturera.*
- 6- *Hauria d'haver-hi una reciprocitat a les produccions procedents de països tercers quant a les exigències normatives. Així, per exemple, haurien de prohibir-se les importacions de productes alimentaris procedents de països tercers en què s'hagen utilitzat matèries actives de productes fitosanitaris en aquests països que estan prohibides a la Unió Europea.*

3.2. INVERSIÓ ESTRANGERA A LA COMUNITAT VALENCIANA

La situació geoestratègica privilegiada de la **Comunitat Valenciana** entre Europa i altres destinacions com Àsia o Àfrica és un factor que afavoreix la inversió estrangera en la nostra Comunitat. Però hi ha una altra sèrie d'aspectes de les potencials economies de destinació de les inversions directes estrangeres que també influeixen en les decisions finals dels inversors. Entre altres, caldria referir-se a la grandària del mercat, els riscos per la inestabilitat política o per la solvència econòmica, el grau d'obertura comercial, la dotació d'infraestructures i una altra sèrie d'avantatges comparatius (fiscalitat, grau de concentració industrial, disponibilitat de recursos tecnològics i humans qualificats ...) que determinen en cada moment la decisió dels inversors estrangers. En 2019 la Comunitat Valenciana ha atret un volum d'inversió estrangera encara elevat, encara que s'ha reduït respecte a l'any anterior, i s'ha reduït el grau de concentració de les inversions, tant en l'origen com en la destinació per activitats, en relació amb l'any precedent.

La inversió estrangera directa es redueix, però es manté en nivells superiors a la mitjana dels últims anys, alhora que disminueix el grau de concentració tant en origen com en destinació.

En aquest sentit, el CES-CV fa les **recomanacions** següents:

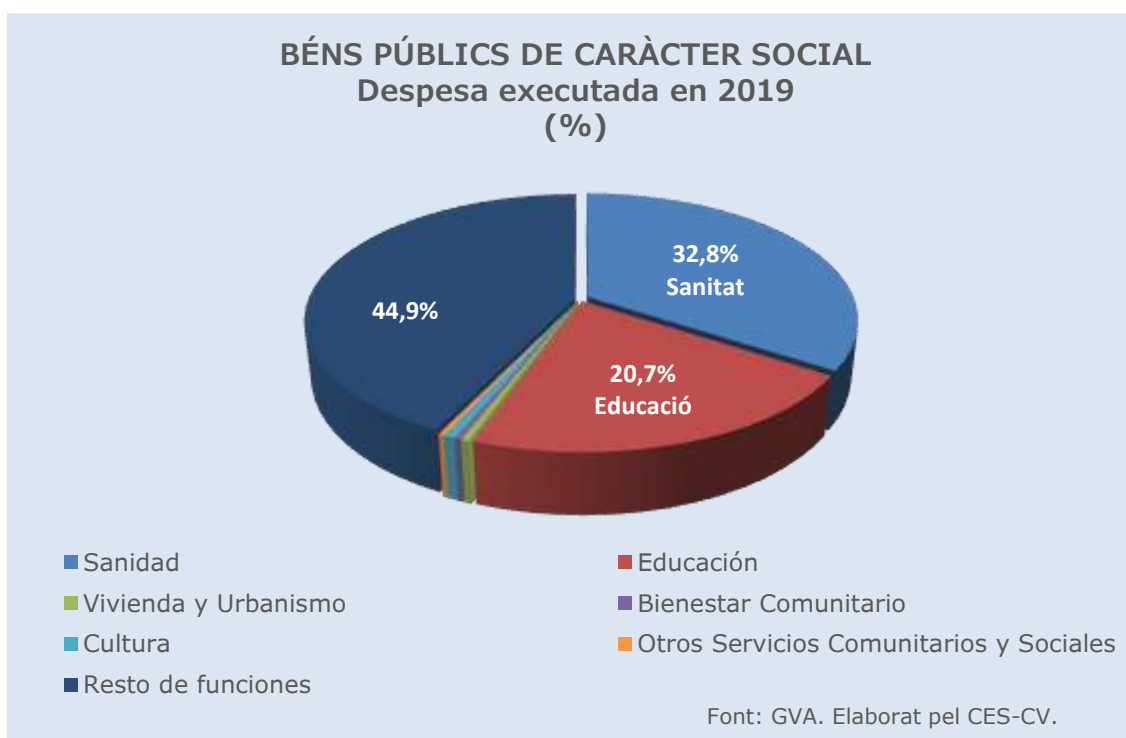
- 1- *La inversió directa estrangera ha d'aprofitar-se per a incentivar la innovació i la internacionalització del teixit empresarial, i millorar la seua competitivitat. Hauria de ser objectiu prioritari continuar augmentant la confiança dels inversors estrangers, amb la finalitat que aquesta inversió contribueixca a dinamitzar l'activitat productiva de la **Comunitat Valenciana** i genere noves ocupacions de qualitat. Així, la situació geoestratègica privilegiada de la nostra Comunitat pot facilitar el desenvolupament de centres logístics intermodals per a ser la porta d'entrada d'economies emergents com la Xina o altres d'Orient Mitjà i Àfrica i, fins i tot, per a empreses europees i asiàtiques que pretenguin comercialitzar amb Amèrica Llatina, i viceversa.*
- 2- *El desenvolupament d'algunes àrees industrials i el foment de clústers són iniciatives que contribuirien a millorar les condicions per a la internacionalització de les empreses de la Comunitat Valenciana.*

4. SECTOR PÚBLIC

La Comunitat presenta una situació financera de difícil sostenibilitat que requereix, entre altres accions, la revisió del model de finançament autonòmic, un sistema que penalitza any rere any la **Comunitat Valenciana**, tal com ha sigut ja estudiat i reconegut pels experts, tant a escala autonòmica com nacional. A curt termini, aquesta situació fa recomanable l'adopció de mesures per a reduir les desviacions produïdes respecte a l'objectiu d'estabilitat pressupostària, així com l'establiment, per part del Ministeri d'Hisenda, d'una senda d'objectius que es puguen assolir per a l'any vinent, objectius que siguen realistes amb la particular situació fiscal de la **Comunitat Valenciana**, tal com assenyala l'Autoritat Independent de Responsabilitat Fiscal (AIReF) en els seus informes d'abril i juliol de 2019. A continuació, es destaquen els aspectes més rellevants de l'anàlisi realitzada en aquest capítol.

L'any 2019 la despesa total executada del **pressupost** de l'Administració de la Generalitat registrava un augment del 10,23 % respecte a l'any anterior. Més de la meitat de la despesa correspon a sanitat (33 %) i educació (21 %). El resultat pressupostari de l'exercici ha sigut de -2.456,19 milions d'euros.

La **Comunitat Valenciana** ha experimentat un **increment poblacional** del 14 % en el període 2002-2017, superior a la mitjana de les CA i un dels més elevats, darrere de les illes Balears, la Regió de Múrcia, la Comunitat de Madrid, Catalunya i Canàries. Aquest increment poblacional comporta un augment de les necessitats de despesa que cal atendre, en primer lloc, les dels serveis públics fonamentals.

Junt amb l'augment de la població i de les necessitats de despesa, la situació es va agreujar per la disminució brusca **dels ingressos** a partir de la crisi econòmica iniciada en 2008. La **Comunitat Valenciana** és la que va obtenir menys ingressos no financers *per capita* durant el període 2002-2017, un 12 % menys que la mitjana. A més, durant una llarga dècada els ingressos no van recuperar els nivells anteriors, i només aquest any 2019, i per primera vegada, els ingressos totals no financers han superat el nivell màxim aconseguit en 2009.

La **Comunitat Valenciana** és de les comunitats que menys gasten per habitant. En **despeses** per operacions no financeres, un 14 % menys que la mitjana per al període 2002-2017. A més, la **Comunitat Valenciana** ha de fer més esforç que altres autonomies, ja que dedica més percentatge del seu pressupost a atendre la despesa dels serveis públics fonamentals (SPF), amb la qual cosa queden menys recursos per a dedicar a altres funcions, per exemple, a polítiques d'estímul i suport a l'R+D+I, infraestructures o desenvolupament del teixit productiu.

Durant els anys de bonança econòmica, l'**infrafinançament** es va cobrir amb ingressos tributaris procíclics, així com mitjançant el recurs a l'endeutament, però amb la crisi i el consegüent augment de risc, l'enfonsament dels ingressos procíclics i l'elevació del cost del finançament va posar de manifest el greu problema de l'infrafinançament, així com les conseqüències d'aquest en el finançament del dèficit i el refinançament del deute. Aquesta situació és més greu per a les comunitats, com la **Comunitat Valenciana**, que partien ja d'una situació de desavantatge i de menys finançament històric per habitant.

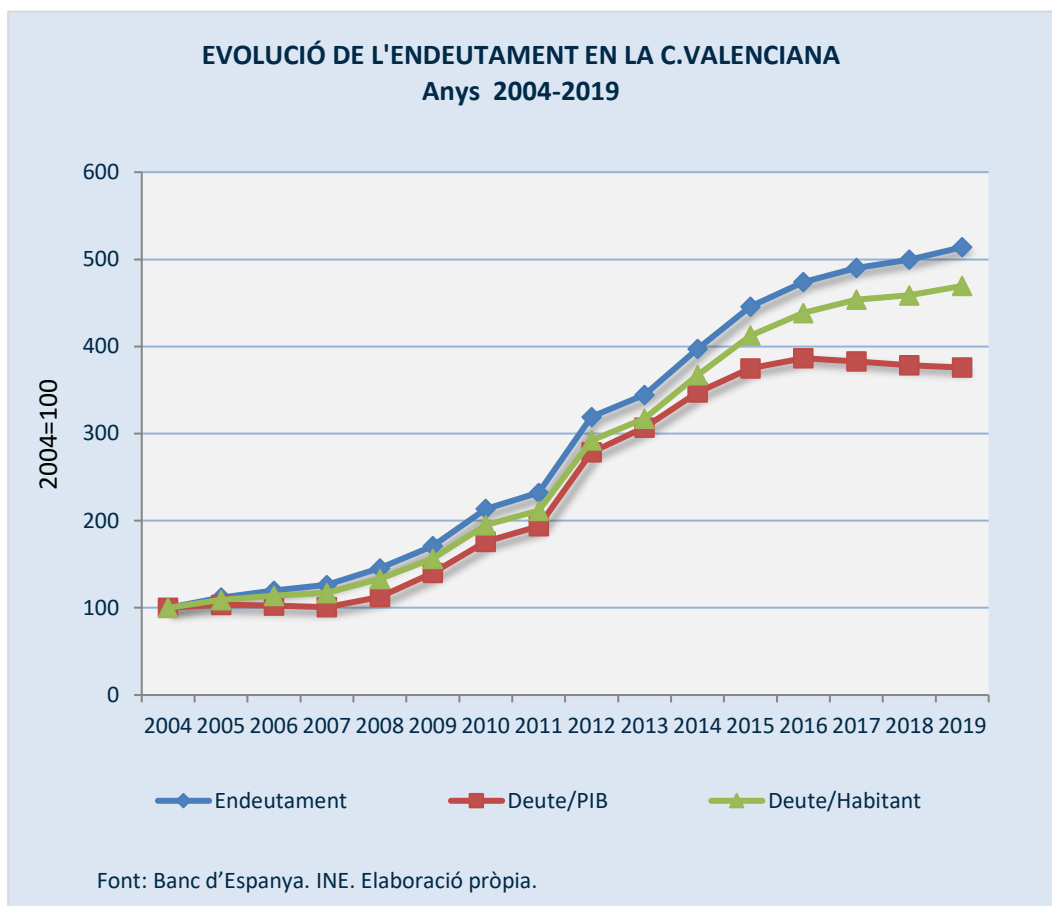
En 2019, el **dèficit** de la Comunitat és de 2.194 milions d'euros; un 1,91 % sobre el PIB. A l'efecte del compliment de l'objectiu de dèficit i descomptant l'efecte de la implantació del subministrament immediat d'informació, serien 1.964 milions d'euros i un 1,71 % del PIB. Amb això, la **Comunitat Valenciana** presenta el dèficit més elevat de totes les CA, tant en valor absolut com en termes de percentatge sobre el PIB, i no ha complert l'objectiu de dèficit fixat pel Govern d'Espanya per a 2019 en el 0,1 % del PIB, dins del marc del Programa d'estabilitat pressupostària, deute públic i regla de despesa per a les CA. Malgrat el seu augment els dos últims anys, cal assenyalar que el dèficit respecte al PIB s'ha reduït un 50 % en el període 2012-2019 a la **Comunitat Valenciana**, encara amb el problema arrossegat de l'infrafinançament que té.

Amb la crisi econòmica de 2008 i el consegüent enfonsament dels ingressos tributaris, a més del desequilibri financer i la generació de dèficit, s'ha revelat una realitat d'insuficiència global i d'inequitat del sistema de finançament autonòmic, que ha portat la **Comunitat Valenciana** a endeutar-se més tot i gastar menys que altres comunitats. La **Comunitat Valenciana** és la segona comunitat, darrere de Catalunya, amb més deute en valor absolut i *per capita*. L'**endeutament** ascendeix a 48.433 milions d'euros en 2019⁷, que correspon a 9.689 euros per habitant i s'ha multiplicat quasi per

⁷ El 83 % d'aquest deute viu acumulat a 31 de desembre de 2018 és amb l'Estat espanyol. Vegeu el gràfic 4.9.

set des de 2002, i ha crescut de manera alarmant des de l'any 2008. En percentatge, amb un 42,1 %, la valenciana és la comunitat amb més deute respecte al PIB.

A més, l'elevat endeutament acumulat per la **Comunitat Valenciana** genera enguany uns **interessos** de 625 milions d'euros. Cal assenyalar que el volum d'interessos era de 1.229 milions d'euros l'any 2014. Aquesta reducció de despeses financeres en els últims anys és conseqüència de les mesures que el govern central va aprovar a la fi de l'any 2014, l'RDL 17/2014, amb la creació del **Fons de Finançament a les CA**. Amb aquestes mesures es donen facilitats financeres a les comunitats autònomes per a atendre els compromisos del deute, que impliquen en alguns casos tipus d'interés nul aplicats als préstecs rebuts a través del Fons de Liquiditat Autònoma, a causa d'una situació més favorable dels mercats financers i d'una inflació molt baixa, que presenta en algun dels últims anys taxes de variació interanuals negatives⁸. De qualsevol manera, la permanència en el temps d'unes mesures que van aparèixer en el seu moment (amb el FLA de 2012) amb caràcter extraordinari, ha portat a augmentar encara més l'endeutament d'algunes comunitats, entre aquestes, la valenciana, que es veu obligada a recórrer al FLA any rere any.

L'any 2017, l'últim amb **liquidació definitiva del sistema de finançament** autonòmic, la **Comunitat Valenciana** torna a ser la pitjor finançada de totes les CA.

⁸ Vegeu en el capítol 5 d'aquesta memòria l'epígraf 5.1 "Preus".

A l'infrafinançament crònic de la **Comunitat Valenciana** s'uneix el fet que la nostra Comunitat és l'única comunitat autònoma en què s'han donat conjuntament dues circumstàncies: una **balança fiscal negativa**⁹ (és a dir, resulta aportadora neta al sistema) i, a més, el seu **PIB per capita** és inferior a la mitjana nacional¹⁰. És una situació única i anòmala, la de la **Comunitat Valenciana**.

El deute acumulat a conseqüència de l'infrafinançament de la Comunitat Valenciana durant el període 2002-2017 és equivalent, aproximadament, al total del pressupost de la Generalitat de l'any 2014.

El finançament que hauria d'haver obtingut la **Comunitat Valenciana**, segons un criteri equitatiu del mateix finançament per habitant, llança un dèficit acumulat estimat de 16.126 milions d'euros de 2002 a 2017. Aquesta

falta de finançament s'ha traslladat a l'endeutament de la **Comunitat Valenciana** per aquest import més els interessos que aquest mateix endeutament ha generat, i que s'han estimat per la Comissió d'Experts de Les Corts en 4.589 milions d'euros fins a 2016. La xifra seria més elevada si es tinguera en compte l'endeutament acumulat abans de l'any 2002 per motius similars.

La **Comunitat Valenciana** pateix una situació d'**infrafinançament** permanent en el temps, que es deu, segons els informes de la Comissió d'Experts, a les deficiències del sistema de finançament autonòmic. Aquesta situació onerosa és especialment anòmala a la **Comunitat Valenciana** perquè, com s'ha argumentat, és l'única que resulta aportadora neta al sistema mentre té una renda *per capita* inferior a la mitjana nacional. La Comunitat reclama, des de fa anys, una revisió del sistema i ha proposat, en un vot particular a l'informe dels experts de les CA, a més de la reestructuració i l'ampliació dels terminis de venciment, la condonació de la part del deute autonòmic acumulat, l'origen del qual prové d'aquest infrafinançament.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- La **Comunitat Valenciana** és l'única comunitat autònoma que, amb una renda per capita inferior a la mitjana nacional, és aportadora neta al sistema de finançament autonòmic. Aquesta realitat és fiscalment incongruent, econòmicament insostenible, socialment injusta i atenta contra tota lògica de cohesió territorial.
- 2- El finançament desigual per habitant entre les comunitats autònomes de règim comú afecta i penalitza de manera contundent la **Comunitat Valenciana**. Aquesta inequitat en el repartiment dels recursos s'ha traduït en un desplegament territorial desigual dels serveis públics, tant dels fonamentals (educació, sanitat i protecció social) com dels relacionats amb la

⁹ ["Informe sobre la dimensió territorial de l'actuació de les administracions públiques, exercici 2014". Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.](#) Publicat el juliol de 2017 (últim informe publicat).

¹⁰ Vegeu en el capítol 2 de la memòria l'epígraf 2.1 "Evolució recent de l'economia valenciana".

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

DESCV
Comitè Econòmic i Social

resta de les competències autonòmiques i ha sigut una de les causes que han originat una acumulació territorial desigual d'actius tangibles i intangibles. Alhora, aquestes desigualtats no sols han llastrat el creixement i el desenvolupament econòmic i social de les regions en el passat, sinó que desnivellen els punts de partida i les oportunitats en el futur.

- 3- *El manteniment de la configuració actual del sistema de finançament autonòmic resulta insostenible, i reivindica tant la reforma del sistema com la necessitat que es reconega i condone el deute per l'infrafinançament històric que l'Estat central manté amb la nostra Comunitat.*

5. PREUS I COSTOS

El comportament dels preus al consum a la **Comunitat Valenciana** en 2019 ha posat de manifest que no es perceben tensions inflacionistes a curt termini, i a això contribuïa l'alentiment de la inflació en les economies del nostre entorn.

L'interés pagat pels depòsits s'ha situat al llarg de tot l'any entorn del 0 % i sempre inferior i amb un cert marge respecte als tipus d'interés d'actiu i especialment als aplicats al consum que continuen sent excessivament elevats, en relació amb els tipus d'interés de crèdits destinats a altres finalitats, amb la qual cosa hi ha marge per a reduir-se.

La moderació de la inflació i l'increment dels salaris ha permés guanyar poder adquisitiu en 2019. En aquest any els costos laborals i salarials han augmentat a la nostra Comunitat, encara que ha continuat augmentant la bretxa respecte a **Espanya**. La **Comunitat Valenciana** és la cinquena regió amb menys costos salarials, i aquests representen el 75,2 % de la mitjana de les tres comunitats autònomes amb més costos salarials (Madrid, el País Basc i Navarra) i el 87,3 % de la mitjana espanyola.

L'augment dels salaris en 2019 s'ha degut principalment a tres factors. El primer és l'increment de les remuneracions que s'estan pactant en els convenis col·lectius. Cal tindre en compte que les organitzacions empresarials CEOE i CEPYME i els sindicats UGT i CCOO van signar el IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva (AENC) a la seu del Consell Econòmic i Social d'Espanya el juliol de 2018. En aquest acord es van establir orientacions en matèria salarial, entre altres, l'establiment d'una recomanació d'un salari mínim de conveni per a l'Horitzó 2020 i de negociar increments salarials d'un 2 % en la part fixa més un 1 % en funció de diferents variables (productivitat, resultats, absentisme injustificat i altres) i en atenció a la realitat concreta de cada sector i/o empreses, traslladant el contingut de l'acord a la negociació de cada conveni. Un segon factor que ha afavorit l'augment dels costos salarials ha sigut la pujada del 2,5 % que va decretar el Govern per al personal del sector públic. I, finalment, la pujada al gener del salari mínim interprofessional (SMI) en més d'un 22 %, fins als 900 euros per a l'exercici 2019.

En 2019 ha augmentat el poder adquisitiu gràcies a l'avanç dels salaris i a la moderació de la inflació.

No obstant això, des de l'inici de la crisi el sou mitjà ha crescut per davall de la inflació. En aquesta devaluació salarial han pogut influir, entre altres, diversos factors que, si persisteixen, haurien de corregir-se:

- 1) La taxa d'atur continua sent elevada i no ha aconseguit encara els nivells previs a la crisi, encara que ha descendit en aquests últims anys.
- 2) La **Comunitat Valenciana** ocupa el quart lloc entre les comunitats autònomes en nombre de vacants d'ocupació, enteses aquestes com el lloc de treball

creat recentment o que no està ocupat o que està a punt de quedar lliure i per al qual l'empresari pren mesures actives per a trobar un candidat alié a l'empresa.

- 3) Els ingressos de les persones joves continuen sent els més baixos, molt inferiors a la mitjana i han experimentat una caiguda considerable des de l'inici de la crisi.
- 4) La creació d'ocupació s'ha centrat en sectors amb una productivitat baixa i uns sous reduïts.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *S'aconsella a les administracions públiques valencianes i a les organitzacions empresarials i sindicals la necessitat d'afavorir, des de la negociació col·lectiva sectorial i d'empresa, una senda de normalització salarial respecte a la resta de l'Estat, que a més reduïska la bretxa salarial excessiva que hi ha a la nostra Comunitat.*
- 2- *Han de produir-se polítiques salarials que afavorisquen, entre altres aspectes, el consum privat i la reactivació empresarial.*
- 3- *Les pujades salarials han d'estar referenciades, entre altres aspectes, a l'evolució de la productivitat per a evitar la pèrdua de competitivitat i han de ser concordes als paràmetres establits en la Carta social europea i als objectius de desenvolupament sostenible (ODS), especialment en el 5, referit a la igualtat de tracte, o en el 8, sobre treball decent¹¹. Per això, l'augment de la productivitat ha de ser un objectiu primordial de la política econòmica, mitjançant la formació i qualificació professional, la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, amb especial incidència en els sectors amb més valor afegit i amb ús intensiu en mà d'obra. Així, cal, d'una banda, promoure polítiques orientades al desenvolupament que donen suport a activitats productives, la creació de llocs de treball decents, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació i, d'una altra, fomentar el creixement de les petites i mitjanes empreses.*

¹¹ Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), treball decent significa l'oportunitat d'accedir a una ocupació productiva que genere un ingrés just, la seguretat en el lloc de treball i la protecció social per a les famílies, millors perspectives de desenvolupament personal i integració social, llibertat perquè els individus expressen les seues opinions, s'organitzen i participen en les decisions que afecten les seues vides, i la igualtat d'oportunitats i tracte per a tots, dones i homes.

6. TRANSPORT I INFRASTRUCTURES DE TRANSPORT

La **Comunitat Valenciana** és eminentment exportadora i receptora de turistes tant nacionals com internacionals que arriben al nostre territori utilitzant diferents mitjans de transport. El volum de moviments es veu accentuat en diversos períodes de l'any, que coincideixen amb els períodes vacacionals, que incrementen notablement la intensitat de l'ús de les vies de transport. Per això, resulta necessari una bona vertebració del territori que permeta agilitzar les entrades i les eixides de persones i mercaderies de manera còmoda i segura.

Durant l'any 2019, la **Comunitat Valenciana** ha registrat un nou increment en el tràfic de persones viatgeres que han utilitzat el ferrocarril per als seus desplaçaments amb un increment del 4,1 % respecte a l'any anterior. També han augmentat les tones de mercaderies transportades per aquest mitjà. L'augment ha sigut d'un 6,79 % interanual per a les mercaderies transportades amb origen a la **Comunitat Valenciana** i un 2,98 % per a les mercaderies transportades amb destinació a la **Comunitat Valenciana**. No obstant això, el nombre de tones transportades per carretera ha disminuït lleugerament un 0,4 % interanual.

Afortunadament, el nombre d'accidents mortals en carretera ha disminuït en 2019 un 26,4 % respecte a les xifres de l'any anterior, i el nombre de víctimes mortals ha sigut de 99 persones, un 25 % menys que en 2018. A més, per primera vegada en la història des que es té registres, no s'ha produït cap víctima mortal en accident de trànsit per carretera amb autobús.

El port de València es consolida com a segon port d'Espanya per tones transportades i el primer en trànsit de contenidors i trànsit "ro-ro" de remolcs, semiremolcs i plataformes.

El transport marítim de persones ha registrat un augment de l'1,9 % respecte a l'any anterior, i un 4,1 % per al trànsit de mercaderies. Destaca enguany el port de València, que es consolida com a segon port d'**Espanya** per tones transportades i el primer en trànsit de contenidors

plens i trànsit "ro-ro" de remolcs, semiremolcs i plataformes.

L'any 2019 els aeroports de la **Comunitat Valenciana** han vist com ha augmentat novament el nombre de passatgers i passatgeres, amb un increment del 6 % interanual. La càrrega aèria ha experimentat un avanç del 0,2 %. Tant els aeroports d'Alacant com València es troben a Espanya dins dels deu primers llocs en tràfic de persones i de mercaderies.

L'any 2019 ha augmentat novament el nombre de passatgers i passatgeres dels aeroports de la Comunitat Valenciana. L'increment ha sigut d'un 6 % interanual.

En virtut de tot el que s'ha exposat en aquest capítol, el CES-CV planteja una sèrie de **recomanacions** per a millorar les infraestructures de transport a la nostra Comunitat:

Transport per ferrocarril:

- 1- *És fonamental la finalització total de les obres del corredor mediterrani, que aposta per la construcció de la plataforma de doble via, amb un ample de via europeu, tant per al transport de persones com de mercaderies.*
- 2- *Se sol·licita que s'afermen les obres del corredor del Cantàbric al Mediterrani que permetran unir els ports del nord d'Espanya amb els de Castelló, Sagunt i València, i permetrà, així mateix, connectar amb la zona logística de Saragossa.*
- 3- *Es reivindica la infraestructura ferroviària del tren de la costa de la Comunitat Valenciana, que contribuirà a la vertebració i al desenvolupament socioeconòmic de la nostra Comunitat.*
- 4- *És molt positiva la posada en marxa de les obres de connexió ferroviària entre Alacant i l'aeroport de l'Altet que permetrà unir aquesta infraestructura amb els municipis d'Alacant i Elx, i se sol·licita que es complisquen els terminis per a posar-se en marxa en el termini acordat.*
- 5- *Es reivindica el paper estratègic de la xarxa de rodalia de la Comunitat Valenciana en el nou model de mobilitat amb l'increment de freqüències i qualitat en el conjunt del sistema. Resulta especialment urgent l'extensió del servei de rodalia a la zona nord de Castelló.*
- 6- *L'increment de serveis entre Castelló de la Plana i els municipis costaners del nord d'aquesta província és una bona notícia, encara que cal lamentar els retards continus tant en les línies de rodalia com en les de llarg recorregut, amb els perjudicis consegüents per als usuaris i usuàries; tot això motivat per les obres d'adequació de la via al corredor mediterrani.*
- 7- *És imprescindible escometre com més prompte millor totes les infraestructures que permeten utilitzar el ferrocarril com a alternativa al trànsit per carretera, amb la descongestió consegüent d'aquest trànsit, reducció de la sinistralitat, contribució a la mobilitat de les persones i protecció del medi ambient. A més, s'advoca per l'impuls de plataformes intermodals que permeten passar de carretera a ferrocarril i a transport aeri.*

Transport metropolità:

- 1- *Han de continuar les obres de millora i prolongació de la xarxa viària dels serveis de TRAM a Alacant i Metrovalencia a la capital del Túria (línia 10), que permeten donar servei al màxim nombre de municipis i que milloren tant econòmicament com mediambientalment les àrees perifèriques a les quals serveix.*

Transport per carretera:

- 1- *Donada l'alta densitat de trànsit pesat, així com el nombre de tones transportades, és necessari el desdoblament d'artèries principals determinades com l'N-232, N-332 i N-340 en trams determinats. Aquestes vies absorbeixen, a més, un trànsit lleuger significatiu per Setmana Santa i durant el període estival.*
- 2- *Cal fomentar el transport públic interior, adaptant-lo a les necessitats de la població i assegurant una vertebració més elevada, especialment a les zones rurals de l'interior. Resulta necessari fer arribar les línies d'autobús als municipis de l'interior que encara es troben aïllats, bé cap als grans nuclis poblacionals o cap a localitats que disposen de serveis de rodalia o transport metropolità.*
- 3- *Cal fomentar i millorar el transport públic a les zones industrials i àrees metropolitanes de la nostra Comunitat, així com la millora dels accessos per carretera a aquestes. Aquestes haurien de materialitzar-se amb la finalitat de donar resposta a les necessitats de la població i les empreses, per la qual cosa podrien estar orientades a augmentar les freqüències i els horaris de les línies existents i a la creació de noves línies de transport públic que milloren la mobilitat dels treballadors i treballadores i la facen més segura i sostenible.*

Transport marítim:

- 1- *S'ha de continuar avançant en l'adaptació de les nostres instal·lacions portuàries a les necessitats actuals, tenint en compte la intermodalitat de les mercaderies, la qual cosa permetrà el desplaçament de contenidors per via ferroviària, marítima i terrestre. D'ací la necessitat d'acabar les obres d'accés per carretera als ports i l'arribada del ferrocarril tant als recintes portuaris com a les zones logístiques de la nostra Comunitat.*
- 2- *És necessari destacar l'activitat del port de València, que, com es descriu anteriorment, és el primer en mercaderia en general; el segon, en moviment de tones de trànsit portuari, en contenidors i en carregament de trànsit rodat, i el seté, en nombre de passatgers en règim de transport i creuers. En l'àmbit internacional, el port de València ocuparia el cinqué d'Europa i el trenté del món en volum de mercaderies (expressades en TEU). Resulta innegable la importància actual per al model econòmic i productiu de la nostra comunitat, principalment en l'impacte que, ara com ara, tenen les exportacions en el conjunt de l'economia i els capitals en sectors productius (agricultura, automoció, indústria taulellera i marbrera, calçat, etc.). A més, el port de València destaca com a node logístic, focus de transport de mercaderies,*

innovador, atraient d'inversió estrangera i generador de riquesa a la Comunitat Valenciana.

- 3- Sobre el projecte d'ampliació del port de València, es recomana a l'Autoritat Portuària de València, a Ports de l'Estat i a les tres administracions amb capacitat en la presa de decisions, que el procés de participació de la societat civil, a través de les seues organitzacions més representatives, garantisca aconseguir consensos en què es tinga en compte la sostenibilitat social, mediambiental i econòmica.*

Transport aeri:

- 1- És molt positiu l'increment en el nombre de passatgers i passatgeres que han transitat pels aeroports de la nostra Comunitat, i s'ha consolidat el trànsit en totes les instal·lacions, que han permés recollir els millors registres dels últims cinc exercicis. No obstant això, resulta necessari consolidar noves rutes (ja presents amb caràcter estacional), i de manera particular en l'aeroport de Castelló, així com la necessitat que aquesta instal·lació siga declarada de servei públic. Tot això amb la finalitat que acabe formant part de la xarxa d'AENA, podent crear-se noves línies aèries, entre altres la línia aèria de connexió amb la capital d'Espanya.*
- 2- Respecte al transport de mercaderies per via aèria, és necessari impulsar el trànsit des dels tres aeroports de la nostra Comunitat, apostant per la intermodalitat, aprofitant el potencial exportador de la nostra indústria i la connexió amb els ports en les mercaderies de valor afegit. En aquest sentit, es valora positivament l'increment de la càrrega aèria en l'aeroport de Manises i aposta per intensificar-la en l'aeroport de l'Altet i, en un futur breu, en el de Castelló, desenvolupant actualment activitats complementàries de desballestament i manteniment d'aeronaus.*
- 3- Finalment, tenint en compte el dèficit amb què compta la nostra Comunitat en matèria d'infraestructures i d'acord amb la recomanació que recull el capítol corresponent al sector públic, cal reiterar l'exigència del reconeixement del deute històric, també en infraestructures, que l'Estat manté amb la **Comunitat Valenciana** i que permetria escometre noves inversions que garantisquen una millor interconnexió amb l'exterior i ens permetria ser més competitiu.*

7. SISTEMA FINANCER A LA COMUNITAT VALENCIANA

Continua la reestructuració del sistema financer a **Espanya**, amb disminució del nombre d'entitats de crèdit i tancament d'oficines. A la **Comunitat Valenciana** s'han tancat 227 oficines en 2019. Des de començament de la crisi de 2008, a la Comunitat s'han tancat més de la meitat de les oficines que estaven obertes en 2008, amb una xifra total de 2.729 tancaments.

Des del començament de la crisi de 2008, a la Comunitat Valenciana s'han tancat més de la meitat de les oficines, amb una xifra total de 2.729 tancaments.

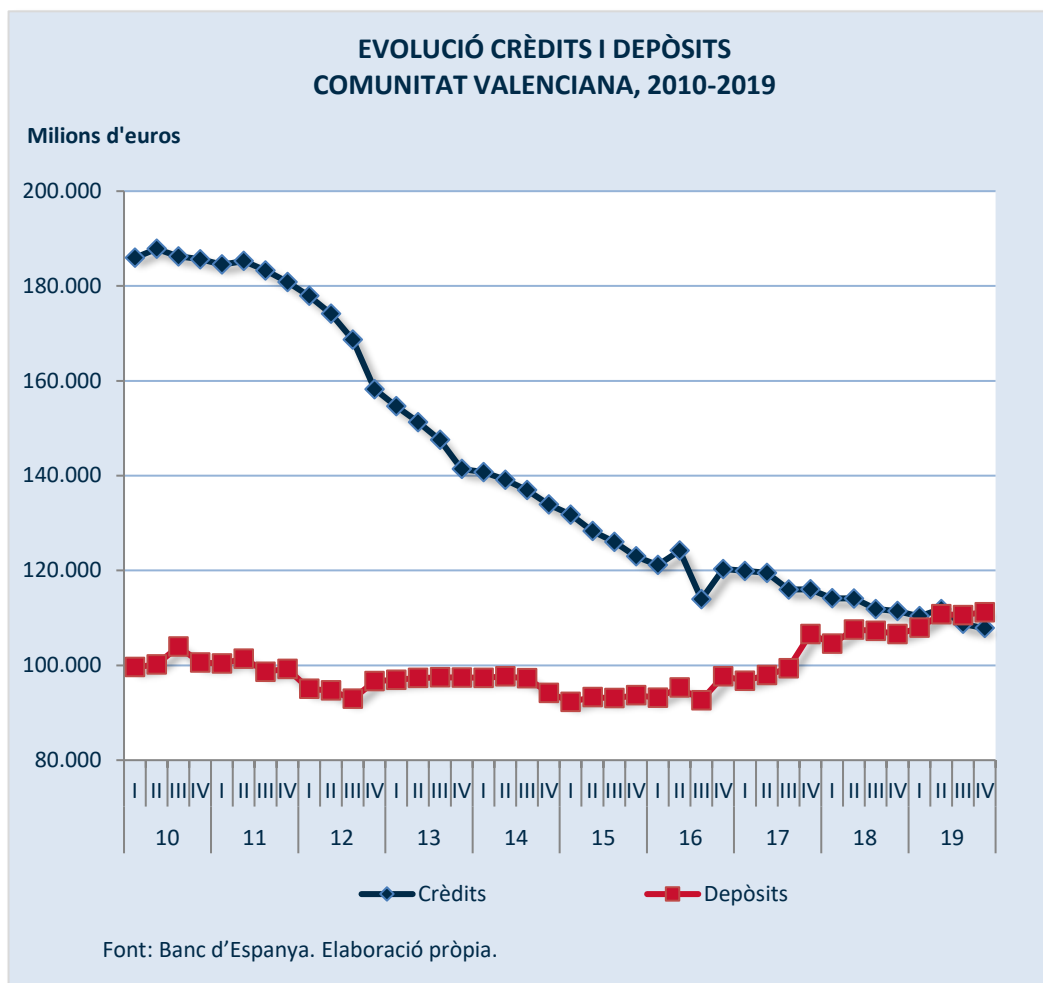
A la **Comunitat Valenciana** s'ha canalitzat el 9 % del total del **crèdit** concedit a **Espanya**, amb una reducció interanual del 3,2 %. La reducció ha sigut de l'1,4 % a **Espanya**. El 93,9 % del crèdit concedit a la **Comunitat Valenciana** s'ha destinat a empreses i famílies (un 94,7 % a **Espanya**). La província de València concentra més de la meitat del total de crèdit a la Comunitat, i també és la que destina un percentatge més alt del crèdit al sector públic, donada la seua concentració més alta de serveis d'administracions públiques.

Els **depòsits** a la **Comunitat Valenciana** representen el 8,6 % del total de depòsits a **Espanya**, i el volum d'aquests ha augmentat un 4,3 % interanual (un 4,2 %, a **Espanya**). El 95,9 % dels depòsits correspon al sector privat a la **Comunitat Valenciana** (94,7 %, a **Espanya**).

Durant l'última dècada, el flux financer a la **Comunitat Valenciana** mantenia un diferencial negatiu dels depòsits sobre els crèdits. Aquesta situació s'ha invertit en els dos últims trimestres de 2019. A 31 de desembre de 2019, els depòsits han superat als crèdits en 3.328 milions d'euros. Aquest canvi s'ha degut a l'augment dels depòsits junt amb la reducció dels crèdits, segons s'ha vist amb les dades del Banc d'Espanya. El volum dels depòsits a 31 de desembre de 2019 ha sigut de 111.181 milions d'euros i els crèdits concedits ascendeixen a 107.853 milions d'euros en la mateixa data.

En els dos últims trimestres de 2019 s'ha invertit el flux financer a la Comunitat Valenciana i a 31 de desembre els depòsits han superat els crèdits en 3.328 milions d'euros.

Quant a les quotes de mercat per tipus d'entitat, a 31 de desembre de 2019 els depòsits han augmentat tant en bancs i caixes d'estalvis (4,28 % interanual) com en cooperatives de crèdit (4,72 % interanual). Per part seua, els crèdits han disminuït en tots ells, encara que en termes de variació interanual la disminució del crèdit ha sigut superior en bancs i caixes (-3,37 %) que en cooperatives de crèdit (-1,61 %).

Destaca a la **Comunitat Valenciana** la major participació en el mercat de les cooperatives de crèdit respecte a la mitjana de tot el territori espanyol. Així, la quota de mercat a la Comunitat de les cooperatives de crèdit en 2019 ha sigut del 10,07 % (7,69 %, a **Espanya**) quant al crèdit concedit, i d'un 13,31 % (8,82 %, a **Espanya**) quant als depòsits.

L'Institut Valencià de Finances ha concedit 93 préstecs per un volum de 65,6 milions d'euros en 2019, a través de diferents línies de finançament que s'ofereixen com a instrument d'ajuda al creixement empresarial i d'impuls a la innovació de les pimes i les grans empreses, així com a autònoms i altres entitats de caràcter social, que afavoreixen el desenvolupament econòmic i social de la **Comunitat Valenciana**. El finançament concedit ha permès el manteniment de 9.183 llocs de treball i la creació d'altres 53 llocs nous en 2019.

L'Institut Valencià de Finances ha concedit 93 préstecs per un volum de 65,6 milions d'euros en 2019.

Durant l'any 2019 Afí SGR ha formalitzat 29 milions d'euros en avals a empreses de la **Comunitat Valenciana**, més del doble que l'any anterior. Malgrat la reestructuració

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

CESCV
Comitè Econòmic i Social

de l'entitat i de l'evolució positiva del negoci, la societat ha hagut de reduir el seu capital en 30 milions d'euros per a sanejar el balanç, i per a reforçar-ne la solvència ha rebut una injecció de fons a la fi d'any per part del seu soci protector l'Institut Valencià de Finances per 22,5 milions d'euros.

En total, l'any 2019 s'han canalitzat 94,6 milions d'euros a través d' Afí SGR (29 milions d'euros en avals) i de l'IVF (65,6 milions d'euros en crèdits).

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- Es constata que el sector bancari travessa una etapa difícil de reestructuració des de fa anys, tant a escala nacional com a la nostra Comunitat, marcat per un entorn de tipus d'interés zero. Per això és necessari millorar l'accés i la millora de les condicions de crèdit per a impulsar el consum i la inversió.*
- 2- L'impacte del tancament d'oficines ha afectat sobretot petits municipis que en molts casos han perdut totes les sucursals, de manera que s'obliga la població a desplaçar-se fora de la seua localitat de residència per a accedir als serveis financers. El col·lectiu més afectat és el de les persones majors i amb escassos coneixements en matèria financera. Per això, ja es va recomanar en la Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana de l'any 2018 que les administracions públiques i les entitats financeres acordaren "mesures encaminades a solucionar aquesta situació, per exemple, l'establiment de més caixers operatius en llocs sense oficina física, o potenciar les oficines mòbils que hi acudisquen diversos dies al mes en horaris predeterminats".*

II. MERCAT DE TREBALL, POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ I RELACIONS LABORALS

8. VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

En 2019 ha continuat el canvi iniciat durant la segona meitat de l'any 2013 en el mercat de treball de la Comunitat Valenciana, amb un augment de l'ocupació i un descens en la desocupació estimada, a pesar que encara sense aconseguir els nivells que es registraven a l'inici de la crisi. No obstant això, en sintonia amb l'evolució del creixement econòmic de la **Comunitat Valenciana**, el mercat laboral s'ha desaccelerat en 2019, encara que s'ha mantingut entre les comunitats autònomes més dinàmiques d'Espanya. L'ocupació durant 2019 ha continuat avançant fins a assolir una taxa de variació interanual del 2,2 %, tres dècimes per damunt del creixement del PIB real, però encara està lluny d'aconseguir l'objectiu de l'*Estratègia Europa 2020*, que és l'agenda de creixement i ocupació de la UE en aquesta dècada i que en matèria d'ocupació estableix l'objectiu d'una taxa d'ocupació del 75 % de les persones entre 20 i 64 anys. Per la seua banda, la nostra Comunitat ha ocupat el quart lloc entre les comunitats autònomes que més han reduït la desocupació en termes relatius.

El mercat de treball en 2019 ha continuat millorant a un ritme més moderat que l'any precedent.

La desocupació s'ha reduït un 9,1 % a la **Comunitat Valenciana**, cinc punts i mig menys que el descens estimat en 2018. Malgrat això, les xifres continuen sent més desfavorables per als grups més vulnerables com la joventut, les dones, les persones que es troben a l'atur de més edat i les de llarga duració a vegades amb prestacions de desocupació esgotades i amb càrregues familiars.

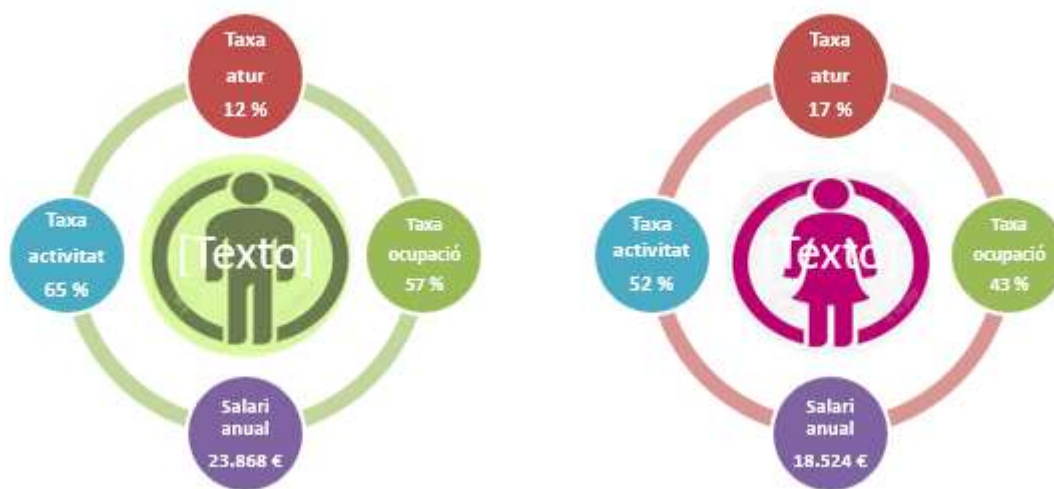
La desocupació juvenil es va agreujar considerablement durant la crisi i en aquests moments continua suportant unes taxes de desocupació molt elevades, quasi dupliquen la taxa mitjana en 2019 a la nostra Comunitat, la qual cosa evidencia possibles millores en el sistema educatiu i en el mercat de treball, amb desajustaments entre l'oferta i la demanda de treball que dificulta la transició a l'ús de la joventut. En el cas concret de les joves, la taxa d'atur d'aquestes s'ha incrementat en 3,6 punts respecte a l'any anterior, mentre que les joves disposades a incorporar-se al mercat de treball han descendit i s'ha produït una caiguda important en l'ocupació.

Joves i dones han reduït les seues taxes d'atur, però encara es mantenen en nivells elevats, i mostren dificultats a l'hora d'incorporar-se al mercat de treball.

Les dones representen el 54,7 % de la població parada i la seua taxa de desocupació supera en 5,1 pp a la dels homes, que romana a més de 3 punts de la registrada fa una dècada, a l'inici de la crisi.

AGENDA 2030

Després de dos anys consecutius mostrant una proporció més elevada d'incorporació al mercat de treball des de l'inici de la crisi, en 2018 la taxa d'activitat va tornar a situar-se per davall de la mitjana espanyola. En 2019, la taxa d'activitat ha tornat a disminuir a la nostra Comunitat, i evidencia una falta de motivació tant entre homes com entre dones per incorporar-se al mercat de treball. En conseqüència, la població inactiva ha augmentat a causa de l'increment experimentat tant entre les dones com entre els homes, encara que les primeres representen el 58,6 % del total d'aquest grup. Considerant la classificació per classe principal, cal destacar que mentre que els homes suposen prop del 60 % de les persones inactives per jubilació, les dones en representen més, entorn del 90 % de les persones inactives que perceben una pensió diferent de la de jubilació i de les persones classificades dins de labors de la llar.

L'any 2018 va suposar un punt d'inflexió en el procés d'alentiment de generació d'ocupació autònoma iniciada l'any 2015, en part, a causa de la recuperació econòmica i d'una legislació favorable per a aquest col·lectiu¹², que el CES-CV va valorar positivament en la memòria socioeconòmica de l'any passat. Per contra, en 2019 s'ha tornat a produir un alentiment en la creació de llocs per compte propi, amb 3.787 nous autònoms i autònomes enfront de les 8.408 de l'any precedent.

Alentiment en la creació d'ocupació per compte propi.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

¹² La Llei 6/2017, de 24 d'octubre, de reformes urgents del treball autònom, publicada el 25 d'octubre de 2017 en el *Boletín Oficial del Estado* (BOE), estableix l'entrada en vigor d'algunes mesures l'endemà de ser publicada en el BOE, mentre que d'altres més significatives van entrar en vigor el gener de 2018, ja que estaven supeditades a l'assignació d'una partida econòmica en els pressupostos generals de l'Estat per a 2018.

- 1- És necessari que les polítiques de suport al treball per compte propi fomenten noves activitats, però han de dirigir-se especialment a ajudar a consolidar i millorar la competitivitat de les activitats que ja existeixen, amb la finalitat de reduir les baixes.
- 2- La situació del mercat laboral i la dificultat per a accedir a un lloc de treball incideix en més mesura en els grups vulnerables, com són les persones desocupades de llarga duració, les persones majors de 45 anys, la joventut o les dones. En el cas d'aquests dos últims grups, les seues taxes d'atur s'han reduït en 2019, en 3,1 punts percentuals en el cas de la joventut i de 0,6 punts en el de les dones, però en els dos casos continuen mostrant dificultats per a incorporar-se al mercat de treball.
La població desocupada de més llarga duració (la que fa que 1 any o més que està parada) continua representant un percentatge molt elevat sobre el total de la desocupació estimada, prop del 43 % en 2019.
La desocupació de les persones majors de 45 anys suposa entorn del 42 % de la població total desocupada, més d'un punt respecte a 2018. Aquest grup és especialment vulnerable, ja que solen ser les perceptores principals de la unitat familiar i alhora els més afectats per l'atur de llarga duració.
Per tot això, és necessari intensificar i potenciar les polítiques actives d'ocupació, amb un seguiment efectiu d'aquestes, encaminades a la generació d'ocupació i a la inserció laboral dels grups més afectats, així com plans de formació, recol·locació i protecció social específicament destinats a aquestes, per a evitar possibles situacions d'exclusió social. I, sens dubte, les estratègies i polítiques dirigides a atallar el problema de desocupació d'aquests grups ha de suposar una acció coordinada entre tots els organismes implicats: administració pública i agents econòmics i socials.
- 3- Crida l'atenció l'alt percentatge de les col·locacions sense oferta prèvia a LABORA i estima convenient analitzar les causes d'aquesta situació.
- 4- Destaca l'elevat nombre de baixes per no renovació, sense que se sàpia si responen a persones que s'han col·locat. Una col·laboració adequada entre administracions públiques (Tresoreria de la Seguretat Social i LABORA) permetria creuar informació amb la finalitat de conèixer amb més detall les causes de les baixes de demanda en el mercat laboral de la nostra Comunitat.

El CES-CV considera necessari incentivar polítiques actives d'ocupació dirigides als grups més vulnerables: joves, dones, persones parades de llarga duració i a les de més de 45 anys.

PRINCIPALS VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL A LA COMUNITAT VALENCIANA

(Dades en milers. Mitjanes anuals)

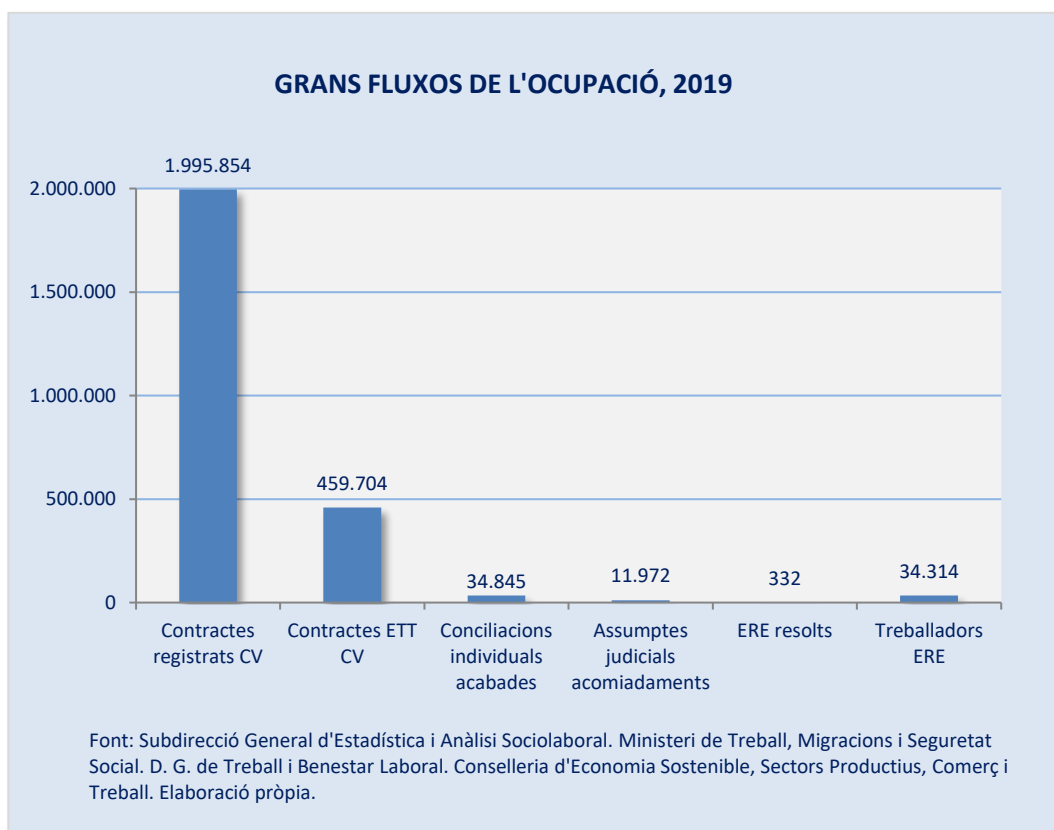
Variables	2018	2019	Avanç
Població de 16 anys o més	4.133,9	4.174,7	↑
<i>% variació interanual</i>	0,5	1,0	↑
Població activa	2.420,2	2.430,2	↑
<i>% variació interanual</i>	-0,5	0,4	↑
Taxa d'activitat	58,5	58,2	↓
<i>Per sexes:</i>			
Homes	1.311,4	1.317,7	↑
Taxa activitat homes	64,9	64,6	↓
Dones	1.108,8	1.112,5	↑
Taxa activitat dones	52,5	52,1	↓
Població ocupada	2.042,9	2.087,3	↑
<i>% variació interanual</i>	2,6	2,2	↓
Taxa d'ocupació	49,4	50,0	↑
<i>Per sexes:</i>			
Homes	1.127,7	1.162,3	↑
Taxa ocupació homes	55,8	57,0	↑
Dones	915,2	925,0	↑
Taxa ocupació dones	43,3	43,3	→
<i>Per sectors:</i>			
Agricultura	60,9	64,6	↑
Indústria	350,1	366,7	↑
Construcció	130,7	135,2	↑
Serveis	1.501,4	1.520,7	↑
Treballadors/es autònoms/es	348,4	352,2	↑
<i>% variació interanual</i>	2,5	1,1	↓
Homes	222,4	223,7	↑
Dones	126,0	128,4	↑
Població desocupada	377,3	342,9	↑
<i>% variació interanual</i>	-14,6	-9,1	↓
Taxa d'atur	15,2	13,7	↑
<i>Per sexes:</i>			
Homes	183,6	155,4	↑
Taxa d'atur homes	14,0	11,8	↑
Dones	193,7	187,5	↑
Taxa d'atur dones	17,5	16,9	↑
<i>Altres grups:</i>			
Taxa d'atur de joves	34,3	31,2	↑
Taxa d'atur majors de 45 anys	40,7	41,9	↓
% atur de llarga duració	31,1	30,4	↑
Desocupació registrada	376,0	363,0	↑
<i>% variació interanual</i>	4,0	-3,4	↑
<i>Per sexes:</i>			
Homes	167,8	145,2	↑
Dones	234,9	217,8	↑

Font: EPA (INE), Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social i SEPE. Elaboració pròpia.

9. GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ

El capítol que tracta sobre els grans fluxos de l'ocupació aborda tant les entrades, amb tots els aspectes relatius a la contractació laboral, com les eixides de l'ocupació, amb les conciliacions i acomiadaments individuals i col·lectius i a partir de les dades referenciades en aquest capítol, es fan les **valoracions següents**.

En la **gestió de les demandes d'ocupació en els espais LABORA** destaca que del nombre total de 495.513 persones demandants d'ocupació inscrites, el 73,26 %, un 1,14 punt inferior a 2018, han sigut persones demandants desocupades, de les quals el 48,13 % tenia estudis de primera etapa d'Educació Secundària sense títol de graduat escolar o equivalent; un 73,26 % pertanyien al sector de serveis, en què un 8,01 % és de l'activitat econòmica de servei de menjars i begudes i un 10,91% es trobava en el grup d'edat de 55-59 anys i per nacionalitats, el 84,88 % van ser persones demandants aturades espanyoles, el 6,56 % de països comunitaris i el 8,56 % estrangeres extracomunitàries. En la Xarxa Eures s'han atés 6.996 persones demandants d'ocupació, amb un descens del 75,16 % sobre 2018 i les persones demandants ateses en les actuacions d'orientació van ser 119.733, i els 14 centres col·laboradors d'ús de l'espai LABORA han realitzat 396 entrevistes i 4.102 renovacions de la demanda, xifres per davall de les 421 entrevistes i les 4.165 renovacions de 2018.

En 2019, el 73,26 % de demandants d'ocupació van ser demandants desocupats.

En relació amb **altres formes de col·locació**, a la nostra Comunitat, les **agències de col·locació** que van presentar declaració responsable van ascendir a 5 agències, distribuïdes en 4 agències de col·locació i 1 agència de col·locació i empresa de recol·locació, que contrasten amb les 15 agències de 2018, 14 de col·locació i 1 de col·locació i de recol·locació. Van haver-hi 262 **empreses de treball temporal** que van operar, amb autorització al final del període, cosa que suposa un descens de l'1,87 % sobre les 267 de 2018, i el nombre de contractes de posada a la disposició era de 459.704, que suposa un considerable descens del 32,19 % sobre els 677.940 contractes de 2018, que representen un 10,85 % sobre els 4.236.513 contractes d'Espanya. A la nostra Comunitat, del total de contractes, el 41,38 % van ser d'obra o servei, el 57,62 % de circumstàncies de la producció i l'1,00 % d'interinitat, formació i aprenentatge i pràctiques. Segons dades de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral, els contractes de posada a disposició registrats, entre els quals no estan inclosos els registrats en les empreses d'àmbit nacional, van sumar un total de 297.893 que han afectat 88.785 treballadors, que contrasta amb els 322.682 contractes de posada a disposició i 73.751 treballadors i treballadores afectats de 2018, amb un descens del 7,68 % en contractes i un augment del 20,38 % en treballadors.

Els contractes de posada a disposició en 2019 gestionats per les ETT a la nostra Comunitat han descendit en un 32,19 % sobre l'any anterior.

Respecte a la **contractació laboral**, en 2019, la xifra de contractes inicials registrats en el SEPE a la nostra Comunitat va ascendir a 1.995.854 contractes (1.123.064 d'homes i 872.790 de dones), que impliquen una disminució del 0,49 % sobre els 2.005.743 contractes de l'any passat. Per **sector d'activitat i per comarques**, van disminuir lleugerament en un 0,35 % sobre 2018, en què destaca la incidència del sector de serveis amb un 71,1 % sobre la contractació. Les tres **ocupacions amb més contractes**, com en 2018, han sigut cambriers i cambreres assalariades, amb un 12,96 %; peons de les indústries manufactureres, amb un 8,44 %, i peons agrícoles (excepte en hortes, hivernacles, vivers i jardins), amb un 5,73 % sobre el total. Segons **secció d'activitat econòmica**, com en anys anteriors, la que va tindre un nombre de contractes més elevat va ser la d'hostaleria, amb un 20,26 % sobre el total. Per **tipus de contractes**, la modalitat de caràcter indefinit (bonificat i no bonificat) ha representat un 5,9 % del total, inferior al 6,6 % de l'any anterior; els d'obra o servei determinat representen un 33,94 %; els eventuals per circumstàncies de la producció suposen un 53,65 %, els d'interinitat un 5,42 % i els contractes per a la formació impliquen un 0,16 % sobre el total de contractes, que pot ser degut al seu ús residual i a la falta de flexibilitat i implicació per a la seua utilització. I segons el **tipus de jornada per sexe**, un 62,88 % del total han sigut de jornada completa; un 35,52 %, de jornada parcial, i un 1,60 % de contractes fixos discontinus, la qual cosa presenta que en el total d'ambdós sexes, a la nostra Comunitat, la taxa percentual en contractes indefinits ha sigut del 5,96 % (3,41 %, d'homes, i 2,55 %, de dones) i en temporals del 93,35 % (53,5 %, d'homes, i 39,9 %, de dones), que constata que malgrat les xifres de contractació considerables, l'ocupació creada continua sent desigual.

El percentatge de contractes de caràcter temporal registrat va ser del 94,10 % i el d'indefinit, del 5,90 %.

Per al CES-CV continua sent preocupant que, malgrat les polítiques públiques i els avanços aconseguits, la bretxa de gènere que afecta transversalment la dona en el desenvolupament de la vida laboral continue impactant encara en les pràctiques de contractació.

La bretxa salarial entre homes i dones continua sent elevada i l'última dada disponible, corresponent al 2017, posa de manifest la reducció lenta d'aquest diferencial. Entre els factors que determinen la bretxa salarial, caldria destacar els següents:

La bretxa salarial entre homes i dones continua sent elevada i la reducció del diferencial ha sigut mínima.

- 1) Les diferències en la contractació, ja que les dones treballen amb més freqüència a temps parcial.
- 2) La falta de representació de les dones en alts càrrecs empresarials o de responsabilitat.
- 3) Les dones solen concentrar-se en sectors amb menys remuneració, com són els serveis socials, l'educació i el sector sanitari, mentre que els sectors TIC, amb salaris més elevats, continuen estant dominats per la presència masculina.
- 4) Les responsabilitats familiars i de la llar continuen sent assumides principalment per les dones.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *La bretxa salarial és una causa de la desigualtat social i econòmica que hi ha entre homes i dones, per la qual cosa és necessari intensificar les mesures encaminades a posar fi a aquesta situació de discriminació en el mínim termini de temps possible. Quant a les mesures, entre altres, cal destacar les polítiques per a assegurar la igualtat d'accés a oportunitats laborals, impulsar el treball flexible i la creació d'una cultura més inclusiva. Algunes mesures concretes, com l'augment del nombre de places d'escoles infantils de 0 a 3 anys, així com les places en centres especialitzats per a l'atenció de persones majors o dependents, contribuirien a la reducció de la bretxa.*
- 2- *Ens sumem a les exigències que el Parlament Europea ha recollit en la seua resolució aprovada el 30 de gener de 2020¹³, en què insta la Comissió Europea a proposar mesures vinculants sobre la bretxa salarial de gènere i la transparència salarial, que s'apliquen tant al sector públic com al privat. Aquesta resolució exigeix, entre altres aspectes, establir objectius clars perquè els estats membres reduïsquen la bretxa salarial de gènere en els pròxims cinc anys, a través d'un pla d'acció actualitzat de bretxa salarial de gènere; la inversió en serveis d'educació i atenció a la primera infància, així com en qüestions laborals favorables a la família per a garantir la participació equitativa de les dones en el mercat laboral; aprovar disposicions adequades*

¹³ Resolució del Parlament Europeu, de 30 de gener de 2020, sobre la bretxa salarial de gènere.

per a dones majors, com ara crèdits per a períodes d'atenció, pensions mínimes adequades i prestacions de supervivència; promoure la formació professional i l'aprenentatge al llarg de tota la vida per a dones, la qual cosa hauria de facilitar l'accés a ocupacions de qualitat i les oportunitats de reciclatge i adaptació als canvis del mercat.

El nombre de **conciliacions individuals** acabades ha descendit en un 16,78 %, ja que de les 41.439 de 2018 s'ha passat a 34.845 l'any 2019 i, d'aquestes, la xifra de conciliacions acabades en matèria d'acomiadament amb avinença presenta una taxa de variació negativa del 9,42 %, perquè de les 12.233 de 2018 s'ha passat a les 11.081 de 2019 i, per contra, les quantitats acordades en acomiadaments amb avinença han augmentat lleugerament en un 1,10 %, ja que dels 146,05 milions d'euros de 2018, s'ha passat als 147,66 milions d'euros de 2019, la qual cosa constata que el nombre més elevat de conciliacions individuals acabades en matèria d'acomiadament han finalitzat amb avinença, ja que, de 21.002 conciliacions acabades en matèria d'acomiadament, 11.081 conciliacions van ser amb avinença, que representen un 52,76 %, superior al 50,08 % de 2018 i 4.765 sense avinença, que impliquen un 22,68 % (un percentatge similar al 22,91 % de l'any anterior). I la xifra d'**assumptes judicials resolts en matèria d'acomiadaments** ha augmentat, en aquesta ocasió, en un 8,29 %, ja que dels 11.055 de 2018 s'ha passat a 11.972 en 2019 i les quantitats per acomiadament reconegudes als treballadors i treballadores també han crescut enguany en un 13,83 %, perquè dels 77,54 milions d'euros de l'any 2018 s'ha passat en 2019 a 88,26 milions d'euros.

El 52,76 % de les conciliacions individuals acabades en matèria d'acomiadament l'any 2019 han sigut amb avinença.

A la nostra Comunitat, l'any 2019, segons dades de la Subdirecció General d'Estadística i Anàlisi Sociolaboral del Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, el nombre de treballadors i

El nombre de treballadors i treballadores afectats en expedients de regulació d'ocupació en 2019 ha sigut de 27.494, un 52,62 % superior a 2018.

treballadores afectats en els **expedients de regulació d'ocupació** per acomiadaments col·lectius, suspensió de contracte i reducció de jornada ha ascendit a 27.494 treballadors i treballadores, un 52,62 % superior als 18.015 de l'any 2018, que es distribueixen en 2.025 a Alacant; 1.766, a Castelló, i 23.703, a València. D'aquest total, 2.621 efectius laborals han correspost a acomiadaments col·lectius que, per províncies, 678 eren d'Alacant; 573, de Castelló, i 1.370, de València. Per part seua, els expedients de suspensió de contracte han aconseguit la xifra de 24.458 persones assalariades, que s'han distribuït en 1.256 a la província d'Alacant; 1.129, a la de Castelló, i 22.073, a la de València. I, finalment, els expedients de reducció de jornada han afectat 415 treballadors i treballadores, que, per províncies, 91 van ser d'Alacant; 64, de Castelló, i 260, de València.

Segons informació estadística de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral, del nombre total d'**expedients de regulació d'ocupació resolts**, se n'han autoritzat 332 (304 pactats i 27 no pactats), que suposa un descens lleuger de

l'1,19 % sobre els 336 autoritzats de l'any anterior, i van afectar 34.314 persones, un 97,95 % més que les 17.335 de 2018. Per **províncies**, a Alacant se n'han autoritzat 86; a Castelló, 80; a València, 97 i 69, davant de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral. El nombre de treballadors afectats en els expedients autoritzats ha sumat 34.314, i 1.224 han sigut d'expedients d'extinció; 32.771, d'expedients de suspensió de la relació de treball, i 319, d'expedients de reducció d'hores i dies de treball. Quan es desglossa per províncies, a la província d'Alacant, els efectius laborals van ser 1.276; a la de Castelló, 1.504; a la de València, 1.219, i a la Direcció General de Treball, 30.315.

En concordança amb aquestes valoracions s'efectuen les **recomanacions** següents:

- 1- *És preocupant el percentatge elevat de contractacions temporals, que l'any 2019 ha sigut del 93,35 %, molt similar al 93,32 % de 2018. També és inquietant la duració dels contractes temporals, ja que cada vegada és més reduïda, així com per la parcialitat de les jornades que continuen presentant*

Un any més, es constata el percentatge elevat de contractacions temporals amb taxes superiors al 93 %.

un biaix de gènere i una bretxa molt superior en les dones, amb una taxa percentual del 94,16 % de contractes temporals sobre el total. En aquest context de la temporalitat, s'insta l'Administració pública perquè prenga mesures relacionades especialment amb polítiques actives d'ocupació que fomenten l'ocupació indefinida i estable entre altres accions.

- 2- *La mateixa Organització Internacional del Treball (OIT) indicava que la prevalença de contractes temporals de curta duració pot exacerbar la sensació d'inseguretat dels treballadors i treballadores, així com augmentar la volatilitat dels seus ingressos i frustrar les seues carreres professionals derivant en una deterioració de la qualitat del treball i un augment de la taxa de pobresa.*
- 3- *Pel que fa a la mobilitat laboral, haurien d'impulsar-se mesures que faciliten la mobilitat geogràfica dels treballadors i treballadores, i entre aquestes podria considerar-se que es facilite l'accés a l'habitatge i a l'educació, la conciliació de la vida laboral i personal o, fins i tot, les despeses derivades del trasllat, ja que la utilització d'aquesta mena de mobilitat ha de tindre efectes positius, tant en la creació d'ocupació com en el manteniment d'aquest.*
- 4- *En els últims anys, el paper en la intermediació laboral dels serveis públics d'ocupació és discutit a causa dels baixos resultats que s'aconsegueixen. A la nostra Comunitat, malgrat haver-se produït un augment lleuger en la intermediació laboral i presentar taxes superiors al conjunt estatal, i malgrat la implantació de les*

Preocupació pel baix percentatge d'intermediació laboral dels serveis públics d'ocupació.

noves tecnologies, el canvi de mercat i el Pla estratègic de LABORA per al període 2016-2022, amb dades de l'any 2017, aquesta intermediació encara suposa un 2,4 % del total, per la qual cosa s'insisteix a augmentar la plantilla d'aquests serveis si és necessari i digitalitzar la seua funció, millorar l'eficàcia de la gestió de la intermediació, permetent ajustar-se a les necessitats de les mateixes empreses i a l'atenció personalitzada de les persones demandants, fomentant el perfilat o la classificació automàtica de l'ocupabilitat i establint itineraris de formació, atés que en la pràctica quasi la meitat de la intermediació correspon a portals en Internet, i un altre 40 % continua produint-se de manera informal, per a deixar un percentatge reduït al Servei Públic, les ETT i les agències de col·locació.

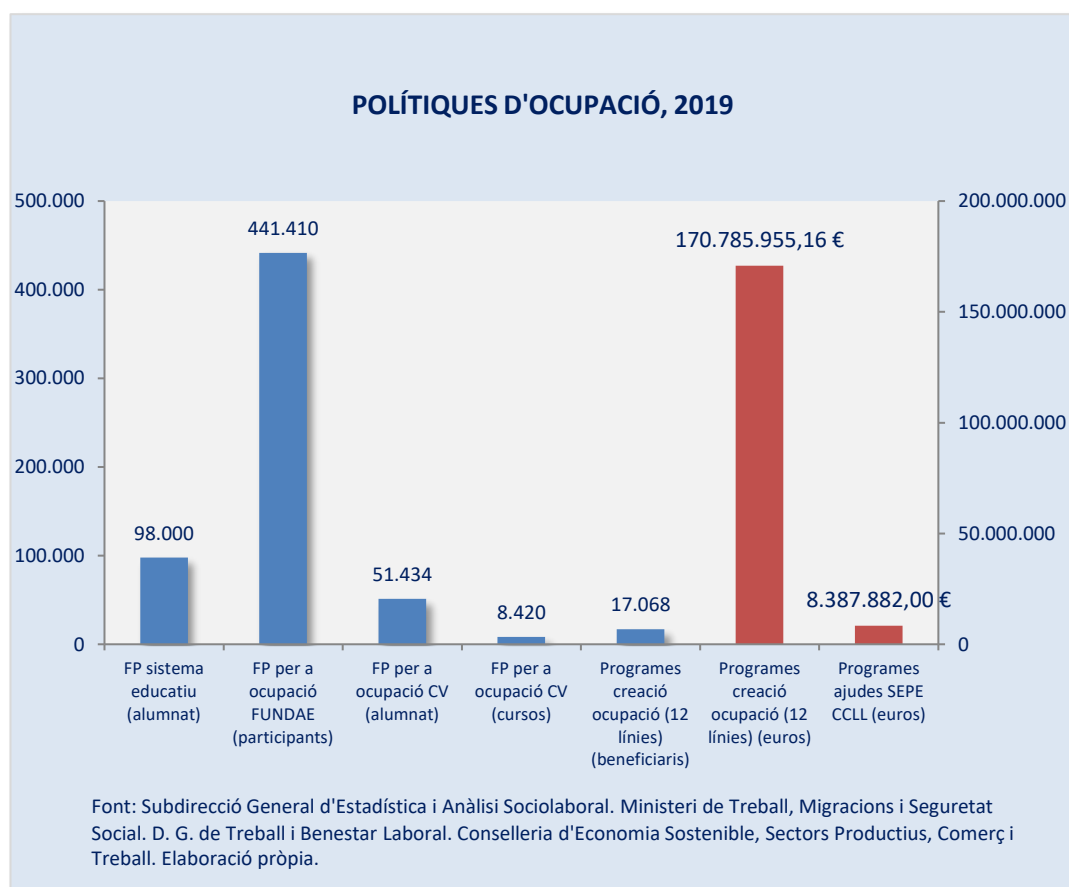
- 5- *En relació amb les conciliacions individuals acabades a la nostra Comunitat, s'entén que per a tindre dades precises per a l'elaboració d'aquesta memòria seria adequat poder tindre accés a la informació sobre el temps que hi ha entre la presentació de l'escrit de la papereta de conciliació i la data de realització del mateix acte de conciliació.*
- 6- *És necessari intensificar les polítiques dirigides a evitar i combatre la bretxa de gènere en matèria de contractació laboral i altres aspectes de la vida laboral (promoció, prestacions, etc.), que perjudica greument els drets de la dona i del conjunt de la societat.*

10. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

El capítol de polítiques d'ocupació conté, d'una banda, les polítiques actives amb les accions relacionades amb la creació d'ocupació, els programes europeus, els estatals i els autonòmics, amb el detall de les polítiques de formació professional per a l'ocupació i els programes de suport per a crear ocupació i, d'una altra banda, les polítiques passives d'ocupació, amb el punt de protecció per desocupació.

A la vista d'aquestes dades, i quant a aquest capítol de polítiques d'ocupació, es realitzen les valoracions següents.

L'any 2019, una de les accions polítiques principals ha estat relacionada amb la **formació professional**, ja que en l'àmbit estatal, el govern va aprovar el Pla estratègic de Formació Professional del sistema educatiu 2019-2022 i en el de la nostra Comunitat, d'una banda, s'ha aprovat pel Consell Valencià de Formació Professional, el Pla valencià d'impuls i millora de la Formació Professional, a fi d'aproximar l'FP del sistema educatiu al món laboral i, d'una altra, el Pla estratègic de la Formació Professional de la Comunitat Valenciana 2030, encarregat per la Conselleria d'Educació, perquè les

2019 s'ha caracteritzat per l'aprovació de diferents plans relacionats amb la Formació Professional.

polítiques educatives en matèria d'FP es desenvolupen tenint en compte criteris fonamentats en la demanda i l'oferta territorials.

Aquestes iniciatives han de permetre en el futur una transformació i una renovació en la configuració de la **Formació Professional en el sistema educatiu**, les dades del qual en 2019 presenten un augment lleuger de 0,16 punts percentuals, ja que la xifra total d'alumnat de totes les modalitats de Formació Professional en aquest curs acadèmic ha ascendit a 98.000, que suposen el 26,87 % del total dels ensenyaments mitjans, un percentatge lleugerament superior al 26,71 % del curs passat. I, en aquest context, en el curs acadèmic 2018-2019, el nombre de centres d'FP Dual a la nostra Comunitat ha ascendit a 253 i el de titulacions d'FP impartides, a 117; amb un increment del 4,11 % i del 5,40 % més que l'exercici anterior, que constata el propòsit de reduir la distància entre el sistema educatiu i la realitat del mercat laboral.

253 centres d'FP Dual a la CV per a facilitar la inserció laboral.

En relació amb la **formació professional per a l'ús de la FUNDAE**, el nombre de participants en la formació de demanda ha sigut de 441.410, un 5 % més que els 420.377 de l'any anterior, però preocupa el finançament pel crèdit que es queda per disposar, ja que la inversió en capacitació és vital per a generar més ocupació, atés que el crèdit que es va assignar ha sigut de 67,26 milions d'euros i es van arribar a disposar i utilitzar 40,83 milions d'euros, amb una ràtio de crèdit disposada del 60,7 %, quasi sis punts per davall del 66,6 % de l'any 2018.

En la **formació professional gestionada per la Generalitat**, el nombre d'accions formatives per programes de la formació professional per a l'ocupació ha sigut de 8.420 cursos, amb un alumnat resolt de 51.434 i una subvenció de 101.598.692,80 euros que suposa un augment del 13,78 % en programes i del 12,26 % en l'import de subvenció, que està motivat per l'increment dels programes de Formació Professional Dual, perquè de 4.066 de l'any 2018 s'ha passat a 5.347 d'enguany. La formació dels treballadors i treballadores dels organismes i els centres públics, gestionada per l'IVAP, també ha experimentat una variació positiva, perquè es van realitzar un total de 718 edicions, 48 més que en 2018, que s'han dirigit a 25.356 persones al servei de la Generalitat (26 % d'homes i 74 % de dones), 9.110 més que l'any 2018, i els programes de formació-ocupació han sumat 142 expedients, amb 2.360 d'alumnat resolt i un import concedit de 50.239.864,20 euros, que suposen un 15,45 % més que els 123 programes de 2018, la qual cosa confirma l'aposta per aquesta modalitat de formació en alternança amb el treball o la pràctica professional. Respecte a altres programes de formació, la realitzada en la Xarxa de Centres de Turisme (CdT) per a la qualificació professional, malgrat la importància d'aquest sector, ha descendit en un 19,08 % en el nombre de cursos; un 26,28 %, en el d'hores, i un 14,86 %, en el d'alumnat.

Els programes de l'FP per a l'ocupació en la CV augmenten en un 13,78 %; els de l'IVAP, en un 7,16 %, i els de formació-ocupació, en un 15,45 %.

Quant a **programes de creació d'ocupació** en 2019, en les dotze línies de la Generalitat Valenciana s'han destinat 170.785.955,16 euros amb 17.068 persones beneficiàries, la qual cosa ha implicat una disminució de la dotació del 9,07 % sobre 2018

Més de 55 milions d'euros per als programes "Avallem Joves" de contractació de joves pels municipis valencians.

i, com en anys anteriors, el programa amb més pressupost ha sigut el de foment d'ocupació destinada a la contractació de persones joves per corporacions locals ("Avallem Joves Plus"), amb una ajuda de 54.118.714,93 euros i 2.992 persones beneficiàries, que suposa una disminució del 46,16 % sobre l'any anterior en què la dotació d'aquest programa va ser excepcional per un valor de 100.509.872,86 euros, atés que s'havia aconseguit desbloquejar la situació de paràlisi en què es trobaven aquests fons de Garantia Juvenil i en el **programa d'ajudes del SEPE a les corporacions locals per a creació d'ocupació**, amb la finalitat d'atendre obres i serveis d'interés general i social, a la nostra Comunitat s'han concedit 8.387.882,00 euros, un 1 % superior a l'exercici de 2018.

A la llum de les consideracions anteriors, es realitzen les **recomanacions** següents:

- 1- *Conscients dels canvis proposats i els avanços en matèria de Formació Professional, s'insta les administracions públiques que es fomenta la formació al llarg de tota la vida laboral dels treballadors, des de la formació bàsica fins a la professional, passant per la contínua i ocupacional, adaptant-la a les necessitats reals del teixit productiu. I més quan*

L'OIT demanda formació per a tota la vida laboral per a afrontar una transició justa al futur del mercat de treball.

l'Organització Internacional del Treball (OIT) en l'Informe de la Comissió Mundial sobre el futur del treball titulat "Treballar per a un món més prometedors" demana formació per a tota la vida laboral, atés que la digitalització, el canvi climàtic i l'envelliment demogràfic portaran canvis als mercats laborals i per a afrontar-los es proposa, entre altres mesures, el dret universal a la formació durant tota la vida, protecció social des del naixement fins a la vellesa o iniciatives per la igualtat de gènere.

- 2- *En el curs 2018-2019, la xifra de l'alumnat en la Formació Professional reglada o inicial ha experimentat un augment lleuger del 0,16 % sobre el curs anterior, i malgrat els esforços per part de tots els col·lectius implicats, encara segueix per davall de la mitjana dels països europeus que pertanyen a l'OCDE, on els estudis professionals representen el 46,3 % de les matrícules de l'Educació Secundària enfront del 33,3 % d'Espanya, que pot ser degut, entre altres aspectes, al fet que es percep com un itinerari de menys importància i amb una imatge de menys consideració.*

Lleuger augment però continuat de l'alumnat de l'FP inicial.

- 3- *Ja en la memòria de l'any anterior es va posar de manifest la necessitat de prestigiar la Formació Professional com a ensenyament vinculat al mercat laboral i recomanava tant a les administracions públiques valencianes com als centres docents o educatius, a les mateixes empreses i als agents econòmics i socials promocionar i estimular la Formació Professional, reelaborant la Formació Professional Dual, pel seu caràcter tècnic, orientada a adquirir competències professionals des de l'inici per a convertir-la en una primera opció, amb l'objectiu de millorar la situació actual i donar-li un vertader impuls a la seua implantació, per a, així, oferir una formació tècnica i pràctica i perfilar-se com un pont cap al treball, en què els orientadors haurien d'exercir un paper més rellevant dins d'aquest sistema. En aquest sentit, a part de valorar tots els plans i els programes posats en marxa, es considera que cal implantar-los de la manera més ràpida possible, atés que la nostra Comunitat té una taxa de desocupació juvenil preocupant, que l'any 2019 s'ha situat en un 31,09 % de mitjana.*
- 4- *Destaca la rellevància de la formació per a l'ocupació i el treball que han desenvolupat agents econòmics i socials en els aspectes relacionats amb la creació i l'evolució de la Formació Professional com una eina de millora de la qualificació d'empresaris i empresàries i de treballadors en el mercat laboral, per la qual cosa s'estima convenient facilitar la participació de les organitzacions empresarials i les sindicals amb més representació en el disseny, la programació, l'orientació i la planificació de la Formació Professional per a l'ocupació.*
- 5- *Significar el valor dels recursos destinats a la Formació Professional tant per part d'empresaris i empresàries com per treballadors i treballadores i s'estima que haurien de seguir com un component més de les polítiques actives d'ocupació, entre els quals s'incloua la formació bonificada per a les pimes, fet pel qual es desitja perseverar que davant dels reptes que es plantegen per la digitalització i la innovació als quals s'enfronta el mercat de treball, seria convenient apostar per la Formació Professional com una de les mesures d'inserció al mercat de treball. I, en aquest sentit, a més de destacar la rellevància d'aquestes inversions i accions formatives que es dirigeixen als treballadors i treballadores, es creu que és convenient poder conèixer les dades relatives a la inserció laboral dels participants en aquesta mena de programes.*
- 6- *Relacionat amb les convocatòries dels programes del sistema de formació per a l'ocupació, es torna a cridar l'atenció respecte a la millora de la gestió d'aquestes perquè es puga permetre l'execució dels programes en temps raonable i aconseguir la previsió dels crèdits inicials, ja que en 2019 d'una assignació de 67,26 milions d'euros a la nostra Comunitat només es van disposar 40,83 milions d'euros,*

Preocupació per la disminució de la ràtio de crèdit de la Formació Professional de demanda.

que implica una ràtio de crèdit disposada del 60,7 % inferior al 66,6 % de l'any 2018.

- 7- És important que quan es planifiquen els cursos de Formació Professional, tant els dirigits a persones desocupades com a ocupades, hauria d'evitar-se el biaix de gènere en la participació d'alumnes en els cursos d'algunes famílies professionals, per la qual cosa, a l'hora de triar els cursos per part de l'alumnat, s'hauria d'exercir una orientació professional adequada per a evitar aquest desequilibri d'homes i dones que, en aquest curs 2018-2019, s'ha intentat mitjançant l'oferiment d'ajudes de 600 euros per a l'accés a graus de presència femenina escassa com els estudis d'electricitat, energia, mecànica o manteniment de vehicles, que, a més, pot derivar en una mesura per a facilitar l'accés al mercat laboral de les dones.
- 8- Quant als programes d'ocupació i les estratègies espanyoles d'activació per a l'ocupació, seria convenient que, dins d'aquestes, es desenvoluparen polítiques actives d'ocupació per a reforçar un nou model productiu, que permetia augmentar el volum d'ocupació estable i de qualitat, en què es prevalga, necessàriament, més la qualitat.
- 9- A la nostra Comunitat, a més de valorar els esforços en els programes i en les línies pressupostàries de creació d'ocupació, es reitera la crida a seguir en el suport i l'augment dels recursos destinats a les polítiques de creació d'ocupació estable i, en aquest sentit, seria interessant accedir a la informació sobre el grau d'execució dels diferents programes de creació i foment d'ocupació, i concretament els resultats d'aquests en el mercat laboral.
- 10- En relació amb les polítiques d'ocupació i formació que l'any 2019 s'han dirigit a les persones joves, a més de considerar la seua importància i l'esforç a plantejar tots els programes i plans, es vol instar l'Administració pública a no desistir de dur a terme les mesures i les polítiques necessàries a fi de millorar la creació d'ocupació estable i de qualitat d'aquest col·lectiu, que presenta encara en aquest any un índex de desocupació alt i que malgrat la disminució en l'últim exercici continua preocupant perquè, l'any 2019 a Espanya, d'una mitjana del 34,34 % s'ha descendit a un 32,53 % (30,92 %, en homes, i 34,47 %, en dones) i a la Comunitat Valenciana, d'una mitjana del 34,3 % de l'any 2018 s'ha baixat al 31,09 % (26,95 %, homes, i 36,38 %, dones).
- 11- En un altre ordre de coses, quant als centres especials d'ocupació (CEO), a fi de poder valorar resultats, realitzar un seguiment, corregir ineficiències, si cal, en l'aplicació de programes i poder detectar bones pràctiques realitzades que impliquen la consecució d'ocupació i que puguen ser de qualitat, es considera necessari fer una avaluació de l'impacte de les polítiques actives

Mesures per a afavorir la igualtat de gènere en l'FP.

El Comitè aposta per mesures per a la creació d'ocupació juvenil estable i de qualitat.

d'ocupació sobre totes les persones que han sigut beneficiàries dels programes d'ocupació i formació incorporades a aquests centres.

En 2019, en relació amb les **polítiques passives d'ocupació**, es constata un augment del número de les persones beneficiàries de prestacions per desocupació en les tres províncies de la Comunitat Valenciana, amb un increment de 6,8 punts percentuals en relació amb la mateixa data de l'any anterior. En aquest sentit, a la nostra Comunitat, en 2019, s'ha aconseguit una taxa de cobertura del període analitzat del 54,33 %, i aquesta és la quarta millor de l'últim decenni.

Increment en 2019 del 6,8 % de les persones beneficiàries de prestacions per desocupació a la Comunitat Valenciana.

Les dades que mostren l'evolució de la taxa de cobertura a les tres províncies indiquen un increment important en el nombre de les persones beneficiàries de prestacions per desocupació de manera que l'exercici 2019 mostra un punt d'inflexió perquè redueix tant el nombre de persones aturades i augmenta el nombre de beneficiaris de prestacions, tant del nivell contributiu com significativament del nivell assistencial.

D'una altra banda, malgrat el repunt en la taxa de cobertura experimentat per a l'últim exercici, es constata un nombre elevat de persones desocupades inscrites en els serveis públics d'ocupació que no percep cap prestació. Per a final de l'exercici 2019 un total de 165.790 persones desocupades a la nostra Comunitat no era beneficiària de cap mena de prestació, la qual cosa suposa el 45,67 % del total de persones desocupades, que continua sent un percentatge molt elevat per al qual seria desitjable en una taxa de cobertura raonable.

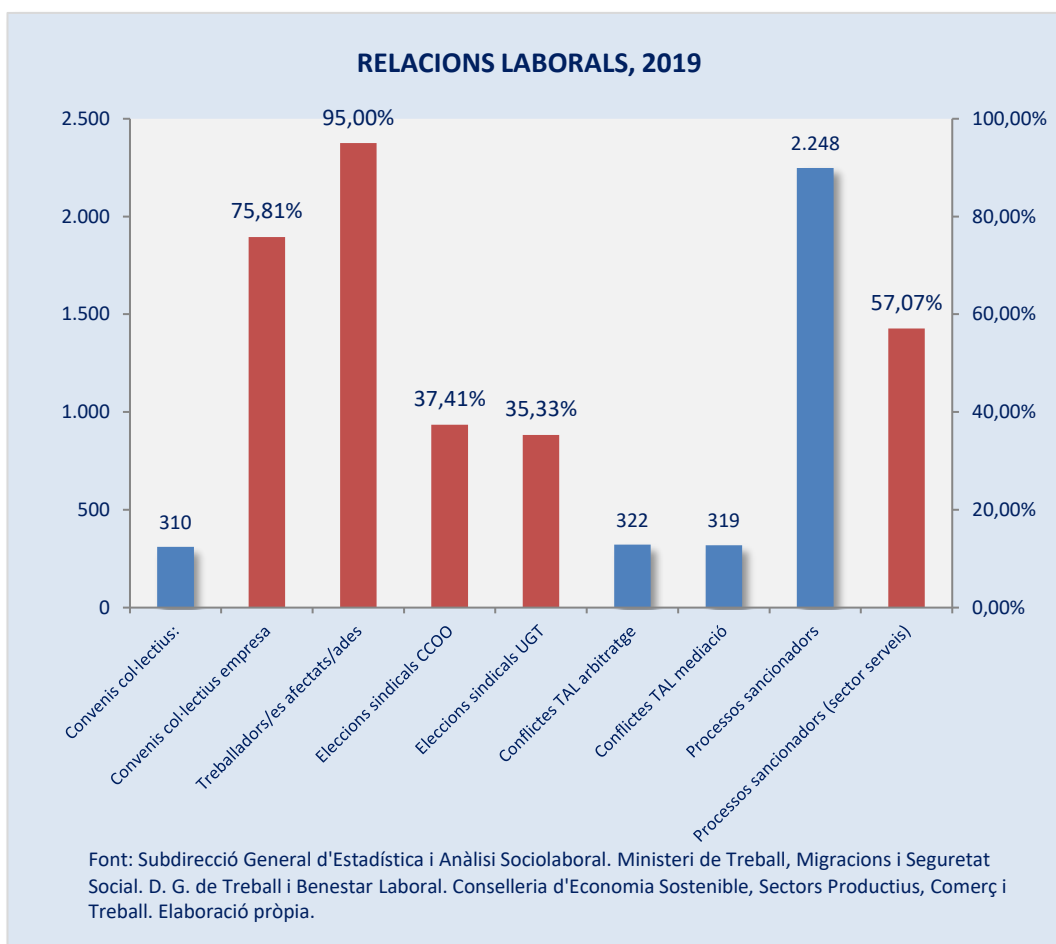
En aquest sentit, el CES-CV fa les **recomanacions** següents:

- 1- Es constata la necessitat d'una reforma de les prestacions per desocupació que evite els buits de cobertura actuals, així com la necessitat d'establir una prestació d'ingressos mínims d'àmbit estatal que permeta destinar més recursos a la protecció social a la **Comunitat Valenciana**.*
- 2- És important que hi haja un compromís vertader per part de les institucions públiques en la millora tant de les taxes de cobertura com de les prestacions per desocupació. Així mateix, manté el seu parer sobre la necessitat d'escometre més esforços per a incentivar polítiques d'ocupació que incidisquen en la inserció dels treballadors i treballadores.*

11. RELACIONS LABORALS

El capítol que conté les relacions laborals fa una anàlisi sobre quatre parts essencials relacionades en la qualitat d'aquestes, com són la negociació col·lectiva, les eleccions sindicals, els conflictes laborals i el diàleg social i després de l'observació de la informació d'aquest, es realitzen les **valoracions** següents.

En relació amb la negociació col·lectiva, s'aprecia un descens del 10,92 % en el nombre de convenis col·lectius registrats, perquè de 348 s'ha passat a 310 en 2019 i es comprova que la majoria d'aquests van ser convenis d'empresa (un 75,81 %), encara que el percentatge de treballadors i treballadores afectats és superior en els convenis d'àmbit superior o de sector (un 95,00 % enfront del 5,00 %). També es constata la

L'augment salarial mitjà en els convenis s'ha situat en l'1,69 % (un 1,57 %, en els convenis d'empresa, i un 1,69 %, en els de sector).

moderació salarial dels últims anys quan es xifra la mitjana de l'augment salarial en un 1,69 %, encara que per damunt del 0,7 de l'IPC, i els sectors de la construcció (2,25 %) i el de serveis (1,74 %) són els que han presentat un percentatge superior a la mitjana total, mentre que la jornada laboral ha tingut un descens de més de 20 hores

anuals, que s'ha situat en 2019 en 1.737,42 hores a l'any.

En 2019, en el procés d'**eleccions sindicals**, com en els últims anys, l'organització sindical amb més representació a la nostra Comunitat ha sigut la Confederació Sindical de Comissions Obreres (CCOO-PV), amb un percentatge del 37,41 %, seguida del sindicat Unió General de Treballadors (UGT-PV) amb un 35,33 % sobre el total que entre les dues han sumat un 72,74 %, que ha estat per davall del 73,49 % de 2018. La resta de sindicats ha tingut una taxa percentual del 25,42 %, per damunt del 24,51 % de 2018, i els representants dels grups de treballadors un 1,84 %, inferior al 2 % del total de l'any 2018. Aquests resultats, lligats a la participació en la negociació col·lectiva per part de les organitzacions empresarials i sindicals, amb un percentatge per damunt del 90 % de les organitzacions vinculades a la CEV i superior al 95 %, per les organitzacions sindicals UGT-PV i CCOO-PV, amb un 98,9 % i un 99 %, respectivament corroboren un any més la consideració d'organitzacions amb més representació, segons el que disposa la Llei de llibertat sindical.

Eleccions sindicals. Suma de CCOO-PV i UGT-PV, 72,74 %. Resta de sindicats, 25,42 %, i grup de treballadors, 1,83 %.

Els conflictes laborals han ascendit a 322, i 319 són de conciliació i mediació i 3, d'arbitratge.

En 2019, referent als **conflictes laborals**, en el **TAL**, s'han presentat 322 procediments de conflictes col·lectius, 18 més que l'any 2018, dels quals 319 van ser de **conciliació i mediació** i 3 de **arbitratge** que representen un increment del 5,92 % respecte als procediments de l'any anterior. El nombre d'empreses afectades ha sigut 9.161, un 752,18 % més que en 2018 i els treballadors i treballadores afectats han sigut 128.146 un 21,8 % més que l'any anterior. En els procediments de conciliació i mediació, per tipus de conflicte laboral, continuen prevalent els procediments d'interpretació i aplicació de l'article 153 de la Llei de la jurisdicció social, per matèries, la referida a altres qüestions salarials i per sectors d'activitat econòmica ha destacat el de neteja, manteniment i jardineria, i segons el resultat, una immensa majoria han conclòs com a efectius. Quant als **conflictes d'interés**, amb dades del MITRAMISS, el total de vagues realitzades va ser de 50, dues menys que en 2018, la qual cosa suposa un descens del 3,85 %, en què han participat 5.960 treballadors i treballadores, a diferència de les 8.183 de l'any anterior, amb 15.520 jornades no treballades que contrasten amb les 24.169 jornades de 2018.

Els **procediments administratius sancionadors** que s'han resolt en 2019 han ascendit a 2.248, dels quals 1.001 estaven pendents de l'any passat, la qual cosa suposa un descens del 15,87 % sobre els 2.672 de 2018. Les **sancions imposades** han sumat un total de 6.204.259,04 euros, un 16,7 % superior als 5.329.363,42 euros de l'any anterior. Les **sancions per sectors**, el gruix, s'han imposat en el sector de serveis amb un 57,07 % i un total de 3.540.625,10 euros, seguida del d'indústria amb 1.359.140,92 euros i un 21,91 %. Les **infraccions administratives sancionades per sectors** han augmentat en un 13,71 %, ja que, de 1.977 de l'any 2018, s'ha passat a les 2.248 de 2019. Els **sectors** amb un nombre més alt d'infraccions han sigut el de serveis amb 1.425 sancions i un 63,39 % i el d'indústria amb 405 i un 18,02 %. Per matèries, les infraccions **en matèria de riscos**

laborals han aconseguit la xifra de 1.131, que representen el 50,31 %, i en **matèria d'ordre social** han sumat 1.117 sancions, que suposen el 49,61 % sobre el total.

A la vista de les valoracions anteriors, el CES-CV fa les **recomanacions** següents:

- 1- *En relació amb la negociació col·lectiva de la nostra Comunitat, l'any 2019, es constata que la taxa percentual de treballadors i treballadores afectats pels convenis d'empresa (5 %) és inferior a la de convenis d'àmbit superior a l'empresa (95 %) i el percentatge dels convenis d'empresa (75,81 %) és superior al de convenis d'àmbit superior a l'empresa (24,19 %). En aquest sentit, d'acord amb el que estableix l'article tercer de l'Acord sobre les relacions laborals i la negociació col·lectiva, subscrit per les organitzacions empresarials i sindicals més representatives de la nostra Comunitat, s'aconsella racionalitzar l'estructura de la negociació col·lectiva donant prevalença a l'àmbit provincial i/o autonòmic sectorial de negociació, sobretot en els sectors d'activitat en què predominen les pimes i micropimes perquè es fomenti el procés de negociació col·lectiva des d'una perspectiva i visió global, així com es reforcen les unitats negociadores adequades.*
- En 2019, els convenis d'empresa sumen un 95 % i un 24,19 % de treballadors i treballadores afectats i els d'un altre àmbit o sector, un 5 % i un 75,81 %.*
- 2- *A més, en aquest context de la negociació col·lectiva, en els termes acordats en el IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva 2018-2020, s'insta a promoure i incorporar clàusules en matèria d'igualtat de gènere que eviten les desigualtats de gènere existents, tal com recomana la Comissió Mundial sobre el Futur del Treball de l'Organització Internacional del Treball, relativa a una agenda de reformes per a la igualtat de gènere, segons recull l'Informe de l'OIT "Treballar per a un futur més prometedor".*
- Es recomanen les clàusules en matèria d'igualtat de gènere per a evitar desigualtats.*
- 3- *És important incorporar, dins de la clàusula d'organització del treball i noves tecnologies, la clàusula sobre la participació dels treballadors i treballadores en l'organització del treball, en un 15,31 % de convenis l'any 2019, ja que es considera que pot tindre efectes positius per al conjunt de les relacions laborals, alhora que adverteix sobre la protecció i el respecte d'alguns drets fonamentals inespecífics, com ara el secret de les comunicacions o la protecció de dades de caràcter personal derivats de la videovigilància.*
 - 4- *Es recomana que s'incorporen clàusules en matèria de prevenció de riscos laborals que fomenten i prevalguen el compliment de la normativa preventiva, així com avancen en el foment de la cultura preventiva amb l'objectiu comú de disminuir la sinistralitat laboral.*

- 5- *Es considera rellevant la incorporació dins d'aquesta mateixa clàusula la relativa a condicions del teletreball amb un 3 % en 2019, ja que és una clàusula que en el futur es preveurà en el procés de la negociació col·lectiva.*
- La clàusula de condicions del teletreball només representa un 3 % en 2019.*
- 6- *Davant de l'existència de noves relacions laborals en un escenari que comporta més responsabilitats per a tots els i les agents que intervenen en la negociació col·lectiva, es considera que s'hauria de reconèixer i compensar tot l'esforç que fan els i les agents econòmics i socials, alhora que s'insta a buscar instruments i mecanismes amb la finalitat d'equilibrar i compensar la posició de les parts negociadores i el paper que duen a terme per a afavorir la societat en general i, especialment, la pau social.*
- 7- *Cal destacar la importància de les dades sobre la representació sindical, ja que tenen relació amb el que disposen els articles 6.2 i 7.1 de la Llei orgànica 11/1985, de 2 d'agost, de llibertat sindical, a fi de determinar la màxima representativitat sindical de les organitzacions sindicals. En el mateix sentit, destaca la importància de la representativitat empresarial com a element essencial de participació i per a la interlocució institucional i el diàleg social.*
- 8- *En el marc de les relacions laborals, s'hauria de continuar apostant tant pels procediments de conciliació i mediació com pels d'arbitratge per a la resolució dels conflictes laborals, tant col·lectius com d'interès, de manera més àgil i ràpida que en la jurisdicció social.*
- 9- *En 2019 s'ha constatat una xifra baixa de procediments d'arbitratge, que comporta la reflexió sobre l'impuls d'usar aquest tipus de procediment, que possiblement pot repercutir tant en la millora del clima laboral en les empreses com en l'agilitat en la resolució extrajudicial dels conflictes.*
- 10- *Cal destacar el paper rellevant dut a terme pel Tribunal d'Arbitratge Laboral (TAL) en tot el conjunt de les relacions laborals, però especialment en les seues funcions de mediació i arbitratge i en els casos de mediació obligatòria en vagues i, a més, es vol fer constar les dificultats que té aquest tribunal en la majoria d'ocasions per la falta de mitjans per a dur a terme totes les seues funcions. Per això s'insten tots els i les agents que intervenen en aquests procediments a potenciar totes les mesures que siguen necessàries per a augmentar la seua utilització. Es valora especialment la importància de la labor del TAL en matèria de vaga per la contribució que té a disminuir la conflictivitat social i l'impacte d'aquesta sobre l'economia valenciana.*
- Importància del paper del TAL en les funcions de mediació obligatòria en matèria de vagues.*
- 11- *Destacar la importància del paper que exerceixen organismes públics i institucions com el Consell Tripartit per al Desenvolupament de les Relacions Laborals i la Negociació Col·lectiva de la Comunitat Valenciana, el Tribunal*

d'Arbitratge Laboral de la Comunitat Valenciana (TAL) i el Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, amb la finalitat d'aconseguir la millora de les relacions laborals i les seues repercussions en l'economia, en el diàleg social, en la concertació i en la resolució de conflictes laborals.

12- Respecte al IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva (AENC-IV), encara vigent en 2019, el Comitè valora la seua idoneïtat per ser fruit d'una negociació intensa i la seua aplicació pot situar els elements bàsics de les relacions laborals en els pròxims anys al nostre país.

13- Es recomana a interlocutors econòmics i socials que continuen en la senda de la recuperació del diàleg social com a instrument fonamental de la solució dels conflictes laborals i de les bases del nostre sistema de relacions laborals.

14- Se suggereix a les parts signants del IV Acord sobre ocupació i negociació col·lectiva traslladar el seu contingut íntegre, fins i tot en matèria salarial, a la negociació col·lectiva en tots els sectors per a, així, aconseguir que s'incremente la competitivitat empresarial i s'aconseguisca l'objectiu de desenvolupament sostenible número 8 de treball decent.

15- Es considera convenient traslladar les conclusions del projecte transnacional del fons social europeu "Interlocutors socials en l'acceleració digital", organitzat i actuant com a promotor el Consell Econòmic

Conclusions del projecte transnacional "Interlocutors socials en l'acceleració digital".

i Social de Flandes (SERV) i en què el Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana ha participat, en les diferents jornades realitzades, com a soci de ple dret durant els anys 2018 i 2019, projecte que s'ha centrat en

els processos de diàleg social i les consultes entre els interlocutors socials, en relació amb la transformació digital i la implicació d'aquests en la transició digital.

Entre aquestes, interessa destacar que la societat es troba immersa en una nova revolució tecnològica, la revolució digital que alguns parlen de la IV Revolució Industrial que comportarà un canvi en diferents aspectes de la nostra vida social: entre altres, en la manera com vivim, treballem, produïm i consumim. Hem de ser conscients que aquestes transformacions estan tenint lloc en un espai de temps molt reduït, per la qual cosa cal estar atents i preparats per a abordar aquesta nova situació. El que és nou sempre comporta respecte, però en cap cas hem de tindre por davant dels nous desafiaments que se'ns plantegen.

16- *L'impacte de la digitalització en el mercat laboral i en les relacions empresarials és més que evident. Es plantegen noves fórmules de contractació, de formació en l'ocupació, de lloc i temps de treball, de com abordar la negociació col·lectiva i es fa necessari un nou diàleg social, en què els agents socials han d'exercir un paper destacat, amb l'objectiu de donar a conèixer i preparar les empreses i els treballadors i treballadores davant del nou repte de la digitalització, ja que és evident que són necessàries noves habilitats, que la formació professional contínua al llarg de la vida laboral dels treballadors i treballadores és essencial i que han de canviar-se els models de treball per a ser més productius i competitius i socialment sostenibles.*

Impacte de la digitalització en el mercat laboral i en les relacions empresarials.

12. SALUT LABORAL

En aquest capítol es presenten les dades estadístiques en matèria de sinistralitat laboral a la nostra Comunitat i s'analitzen les estratègies d'actuació en matèria de prevenció de riscos laborals.

L'exercici 2019 presenta un nou repunt en el nombre d'accidents de treball, ja que s'ha produït un increment dels accidents lleus un 8,7 % i els greus, un 24,1 %, encara que els accidents de caràcter mortal han experimentat una disminució de l'1,6 % respecte a l'any anterior. Per la seua part, els accidents *in itinere* també han experimentat un repunt del 7,9 % igual que les malalties professionals amb baixa en un 20,1 %.

Augment del 8,7 % d'accidents de treball lleus i del 24,1 % de greus i descens de l'1,6 % d'accidents mortals.

Per part seua, el nombre de treballadors i treballadores exposats en 2019 s'ha incrementat un 21,6 % respecte a l'any anterior.

La dada d'increment d'accidents cal posar-la en relació amb el nombre de treballadors i treballadores exposats. Així doncs, encara que s'ha produït un increment d'un 8,8 % en el nombre total d'accidents, cal assenyalar que el nombre de treballadors i treballadores exposats s'ha incrementat un 21,6 %, la qual cosa indica que, encara que han crescut els accidents, aquests ho fan en menys proporció al nombre de persones exposades.

En aquest sentit, i atenent la informació anterior, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- És preocupant l'increment en el nombre d'accidents de treball. Resulta evident que malgrat de tot el que s'ha avançat per a reduir els índexs de sinistralitat, és imprescindible continuar aprofundint en les polítiques de formació, informació i cultura de la prevenció, així com la posada en marxa dels instruments de vigilància, seguiment i control que han desenvolupat les parts implicades en matèria de prevenció (administracions públiques, dins d'aquestes la inspecció de treball, i els agents econòmics i socials). Resulta necessari incrementar els recursos públics i privats destinats al foment de la gestió preventiva i assistència tècnica a les empreses, fonamentalment per a les pimes.*
- 2- Novament, cal fer un esment especial sobre el nombre dels accidents mortals in itinere durant l'exercici 2019, i s'han de reforçar els instruments d'avaluació i la qualitat d'aquests per a determinar els riscos, així com els mecanismes de vigilància, seguiment i control. Per a fer-ho, es considera necessari incrementar els recursos tant pressupostaris com humans destinats a la matèria preventiva.*
- 3- Una vegada més es valora positivament el sistema de declaració de les malalties professionals, tot això afavorit per la implantació progressiva del*

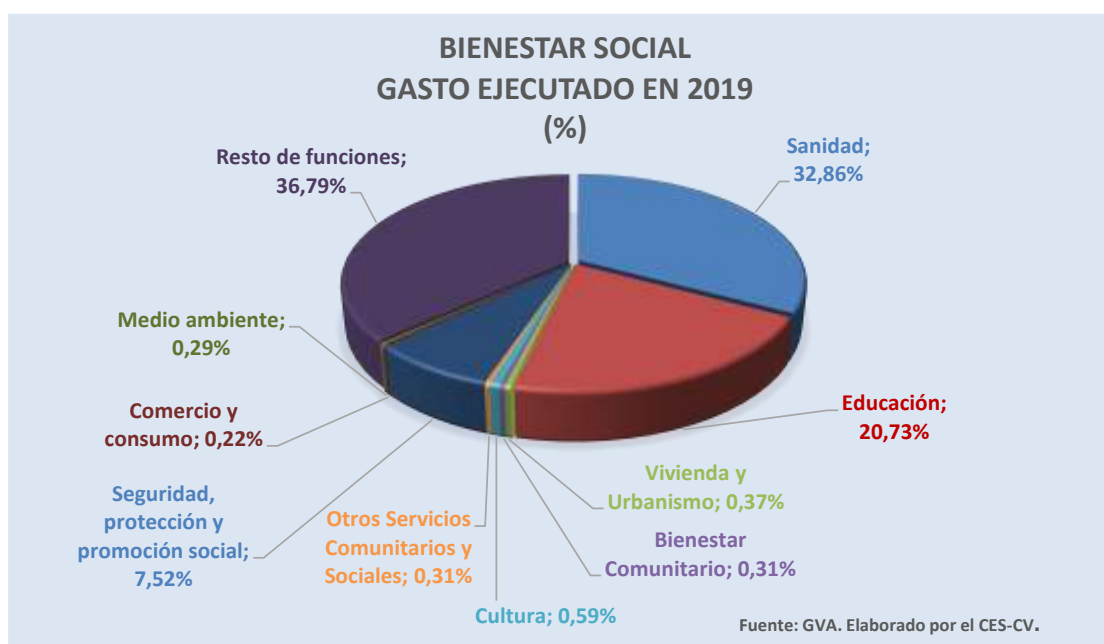
- sistema de vigilància. D'altra banda, hauria d'accentuar-se i perfeccionar-se el sistema de vigilància de la salut per a un control més elevat de la incidència.*
- 4- *En relació a la recomanació plantejada en la memòria de 2017, en què considerava imprescindible la posada en pràctica, com més prompte millor, de l'Estratègia valenciana de seguretat, salut i benestar laboral 2017-2020 i el desenvolupament de les actuacions de les línies que recull aquesta amb la finalitat de reduir al màxim els índexs de sinistralitat laboral en la nostra Comunitat, el maig de 2018 es va constituir la Comissió de Seguiment de l'Estratègia, de la qual formen part les organitzacions sindicals, les organitzacions empresarials, l'administració, a través de salut pública i educació, i l'INVASSAT, i es va aprovar un pla d'acció anual per a l'exercici 2018-2019. Tant el text de l'estratègia com el resum executiu pot ser objecte de consulta en la pàgina web de l'INVASSAT. Durant l'exercici 2019, aquesta comissió s'ha reunit en dues sessions, i en l'última s'han establert les accions que cal realitzar durant l'exercici 2020, i s'han continuat les accions dutes a terme al llarg de 2019. En tal sentit, cal congratular-se de la posada en funcionament i les accions realitzades en 2019 per la Comissió de Seguiment, advocar perquè continuen incrementant-se totes les accions que permeten reduir la sinistralitat i evitar qualsevol tipus de relaxació per totes les parts implicades.*
- 5- *Són molt positives les actuacions emmarcades en les activitats de sensibilització, informació, divulgació i promoció de l'Estratègia espanyola de seguretat i salut en el treball 2015-2020, com, entre altres, la Guia per a la prevenció de malalties professionals, que pretén recopilar informació rellevant i actualitzada sobre les malalties professionals, no sols des del punt normatiu nacional i internacional, sinó des del punt d'una gestió adequada, tant preventivament com administrativament.*

III. NIVELLS I CONDICIONS DE VIDA

El tercer bloc de la memòria *Nivells i condicions de vida* proporciona una visió global de les condicions de vida de la societat valenciana. La situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana descrita en els dos blocs anteriors es completa, així, en aquest tercer amb l'anàlisi dels serveis públics que constitueixen els pilars essencials de la qualitat de vida i la cohesió social.

En conjunt, tots els components clau del benestar que s'analitzen en aquest bloc de la memòria han absorbit, en 2019, el 63,21 % del total de la despesa pública de la Comunitat Valenciana. En concret, 14.108,23 milions d'euros sobre una despesa total executada de 22.319,61 milions d'euros, la qual cosa dona una idea de la importància que tenen i del repte que representa el manteniment, la sostenibilitat i la qualitat d'aquests en el conjunt de l'acció pública.

En aquest context, per a tindre una visió completa del que suposa el sosteniment de l'estat de benestar a la **Comunitat Valenciana**, a les xifres anteriors, amb càrrec al pressupost de la Generalitat, s'hi ha d'afegir el pagament de les pensions de la Seguretat Social a la població valenciana beneficiària, el muntant de la qual és de 12. 641,71 milions d'euros.

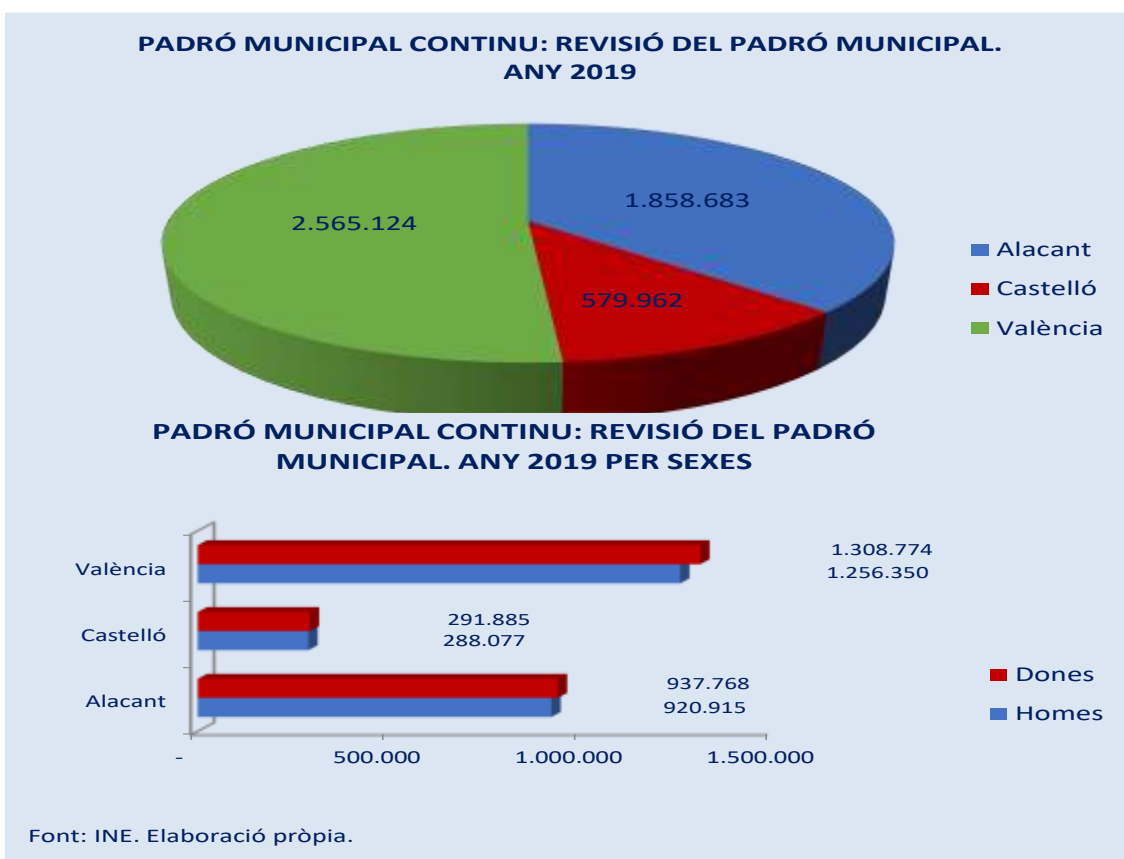

13. DEMOGRAFIA

En aquest capítol s'analitza en diferents apartats l'evolució demogràfica i la població de la Comunitat Valenciana, les característiques dels moviments migratoris, així com altres indicadors referits a la natalitat i la fertilitat, la mortalitat, el creixement vegetatiu i els models de relacions familiars/unitats familiars.

L'anàlisi de les dades estadístiques analitzades en aquest capítol permet constatar l'any 2019 un augment de 40.066 persones empadronades a la Comunitat Valenciana, de manera que es torna a superar els 5 milions d'habitants (5.003.769 persones).

Aquesta tendència ascendent, iniciada l'any anterior, es deu principalment a l'augment de la població de nacionalitat estrangera (38.492 habitants), que ja suposa el 14,06 % sobre el total de la seua població.

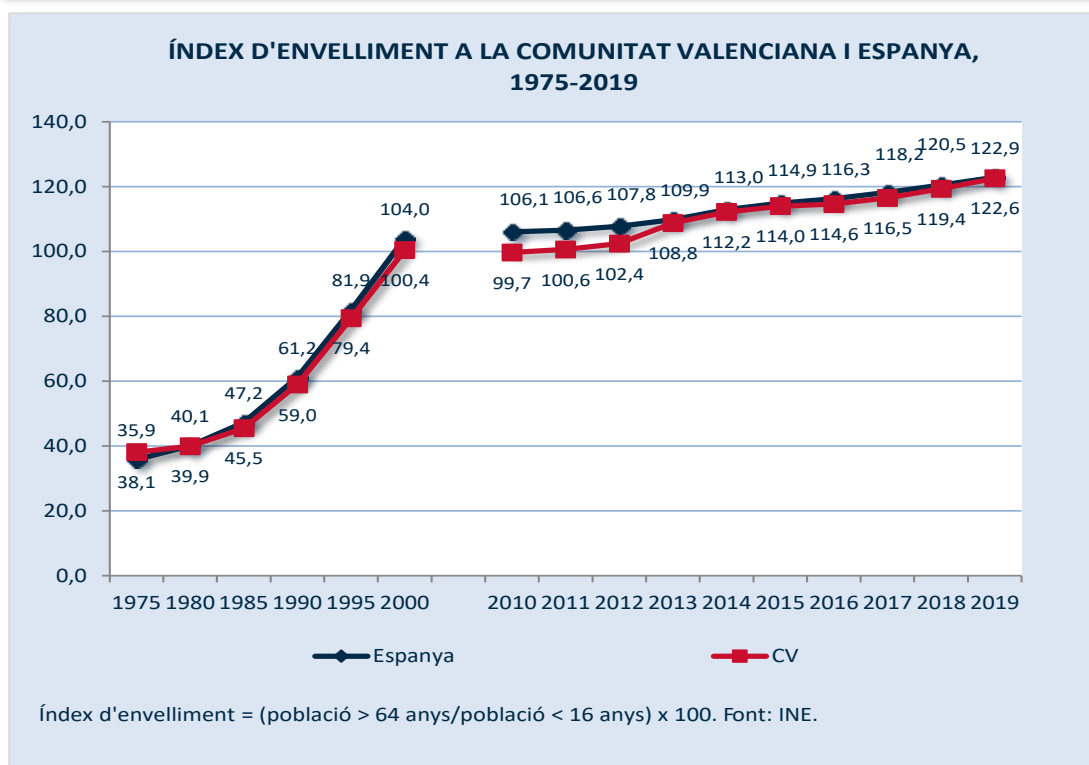
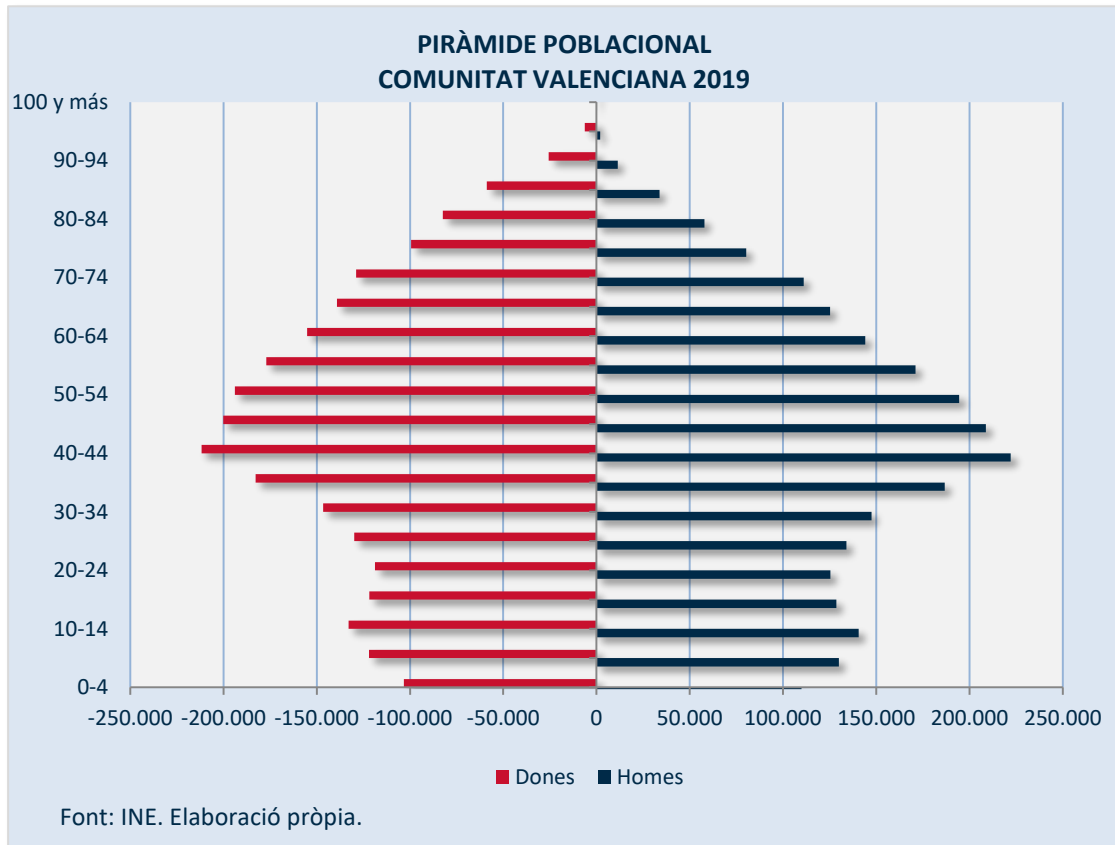

Així mateix, de l'examen de les dades d'aquest capítol d'estructura demogràfica es dedueix que la població de la **Comunitat Valenciana** envelleix a causa de l'augment de l'esperança de vida i al descens constant de la natalitat.

En el gràfic piramidal es pot observar la població de la **Comunitat Valenciana** per edats. Dels 2.465.342 homes amb què compta la **Comunitat Valenciana**, 422.045 tenen més de 65 anys, un total d'1.662.675 tenen entre 15 i 64 anys i 380.622 estan en

l'interval de 0 a 14 anys. Quant a les dones, de les 2.538.427 del total, 541.829 tenen més de 64 anys, 1.638.143 tenen entre 15 i 64 anys i 358.455 dones tenen entre 0 i 14 anys.

Junt amb l'augment considerable respecte a l'any 2018 del nombre de persones immigrants rebudes a la nostra Comunitat en 2019 (23,82 %), destaca un descens de la natalitat i de les defuncions, i el suïcidi és la primera causa de mort externa. L'esperança de vida a la **Comunitat Valenciana** l'any 2018, per davall de la mitjana espanyola, va ser de 82,58 anys (79,97 anys, en homes, i 85,16 anys, en dones).

D'altra banda, en relació amb la distribució territorial de la població, s'observa que hi ha una concentració de població a les comarques costaneres amb un 78,43 % de la població, de manera que més de 3,9 milions de persones resideixen a la zona de la costa. Mereix una referència especial el nombre de municipis en reg de despoblació, que s'eleva a 171 municipis, i quasi la meitat es troben a la província de Castelló.

La població en risc de despoblament representa l'1,58 % de la població total de la Comunitat Valenciana: 78.897 persones en 171 municipis.

ANY 2019	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	171	58	62	51	371	542
Població 2019	78.862	23.896	31.072	23894	4.924.907	5.003.769
% de la població de la Comunitat Valenciana	1,58%	0,48%	0,62%	0,48%	98,42%	100,00%
% superfície de la Comunitat Valenciana	35,45%	14,59%	15,67%	5,19%	64,55%	100,00%
Grandària mitjana (habitants) (2019)	461	412	501	469	10.181	9.232
Densitat de població (h/km ²) (2019)	9,56	7,04	8,52	19,79	328,02	215,1
Índex d'envelliment (mitjana)	348,90	411,86	344,46	302,32	251,31	121,82
Creixement demogràfic %	-13,8	-23,66	-13,42	0,86	19,04	23,05

ANY 2018	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	173	66	53	54	369	542
Població 2018	80.038	27.337	26.607	26094	4.883.665	4.963.703
% de la població de la Comunitat Valenciana	1,60%	0,55%	0,53%	0,52%	97,60%	99,20%
% superfície de la Comunitat Valenciana	36,09%	16,49%	13,10%	6,49%	63,91%	100,00%
Grandària mitjana (habitants) (2018)	466	414	502	483	10.488	9.158
Densitat de població (h/km ²) (2018)	9,54	7,13	8,73	17,28	310,7	213,41
Índex d'envelliment (mitjana)	516,33	581,00	543,00	425,00	235,48	119,21
Creixement demogràfic %	-13,24	-22,67	-13,42	-1,56	20,04	23,37

% Variació 18-19	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	-1,16%	-12,12%	16,98%	-5,56%	0,54%	0,00%
Població	-1,47%	-12,59%	16,78%	-8,43%	0,84%	0,81%
% de la població de la Comunitat Valenciana	-1,47%	-12,59%	16,78%	-8,43%	0,84%	0,81%
% superfície de la Comunitat Valenciana	-1,77%	-11,52%	19,62%	-20,03%	1,00%	0,00%
Grandària mitjana (habitants)	-1,22%	-0,48%	-0,20%	-2,90%	-2,93%	0,81%
Densitat de població (h/km ²)	0,21%	-1,26%	-2,41%	14,53%	5,57%	0,79%
Índex d'envelliment (mitjana)	-32,43%	-29,11%	-36,56%	-28,87%	6,72%	2,19%
Creixement demogràfic %	4,23%	4,37%	0,00%	-155,13%	-4,99%	-1,37%

Font: Elaboració pròpia. Portal estadístic de la Generalitat Valenciana

La capa de risc de despoblament dels municipis valencians amb els indicadors demogràfics i econòmics associats més rellevants pot consultar-se en l'apartat denominat "Demografia" del visor cartogràfic de la Generalitat Valenciana (<https://visor.gva.es/visor/?idioma=es>).

Finalment, es constata un descens del nombre de matrimonis i un augment de les parelles de fet i de les persones que viuen soles (1,3 %). També continua ascendint el percentatge de joves que viuen amb els seus progenitors o amb algun d'ells (4,3 % en els últims sis anys) i el percentatge de persones de 30 a 34 anys que viuen amb els seus progenitors o algun d'ells (4,0 punts des de 2013).

Per al CES-CV, són evidents les relacions que s'estableixen entre la població i l'economia, el treball i la societat (els tres àmbits objecte d'aquesta memòria), per això, la conclusió estadística anterior mereix diverses reflexions:

1a. En primer lloc, la satisfacció per l'avanç sociològic que suposa l'allargament de la vida i la salut de les persones com un assoliment del progrés social de les últimes dècades i un símbol d'una societat moderna.

2a. La preocupació per les conseqüències d'ordre econòmic, laboral i social que es deriven de la dificultat, a mitjà i llarg termini, de substituir els segments de població activa. Un dels problemes que poden derivar-se'n, a causa del desequilibri de la població jove en relació amb la resta de la població, encara que no siga l'única, ni la causa principal (cal tindre en compte la disminució de les cotitzacions a causa de la disminució dels salaris), és la insostenibilitat del sistema públic de pensions amb el model actual de finançament, la qual cosa evidencia la necessitat de modificar progressivament el sistema de finançament de les pensions públiques.

En conseqüència, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- Cal exigir als poders públics polítics que afavorisquen les condicions idònies per a reduir el dèficit demogràfic, tant des del punt de vista d'afavorir la natalitat com la immigració, així com un bon acolliment d'un nombre més elevat de refugiats.*
- 2- En particular, cal cridar l'atenció sobre la necessitat d'implementar mesures que consideren la situació socioeconòmica de la joventut, juntament amb la dificultat d'accés a l'habitatge, com un factor coadjuvant del descens de la natalitat.*
- 3- Quant a l'elevat nombre de suïcidis, és necessari que es creen campanyes específiques per a conscienciar sobre aquesta problemàtica i previndre'ls.*
- 4- En relació amb la despoblació a la Comunitat Valenciana, i d'acord amb el que disposa l'Informe sobre el medi rural a la Comunitat Valenciana elaborat pel Comitè, es considera necessari fer del medi rural un espai ple de projectes de vida i que garantisca la igualtat de drets dels seus habitants amb la resta de la ciutadania. Per a fer-ho, són fonamentals algunes propostes com:*

- *L'adopció d'un enfocament territorial supramunicipal o subregional que complemente la visió municipal.*
- *El reforç de la cooperació publicoprivada per a maximitzar la mobilització dels recursos territorials.*
- *L'adaptació dels processos administratius i els marcs legals a la realitat del medi rural.*
- *Una política integral de foment de la iniciativa empresarial, en particular de l'economia social, que pose en valor el paper estratègic de la cadena agroalimentària.*
- *La millora de la legislació en matèria de protecció mediambiental i protecció territorial.*
- *L'establiment d'una política fiscal diferenciada als territoris en risc de despoblació.*
- *Una millora de la mobilitat i la connectivitat per a l'equitat en l'accés als serveis públics.*
- *L'atracció del talent jove, i especialment el femení, al medi rural, que incentive la professionalització.*

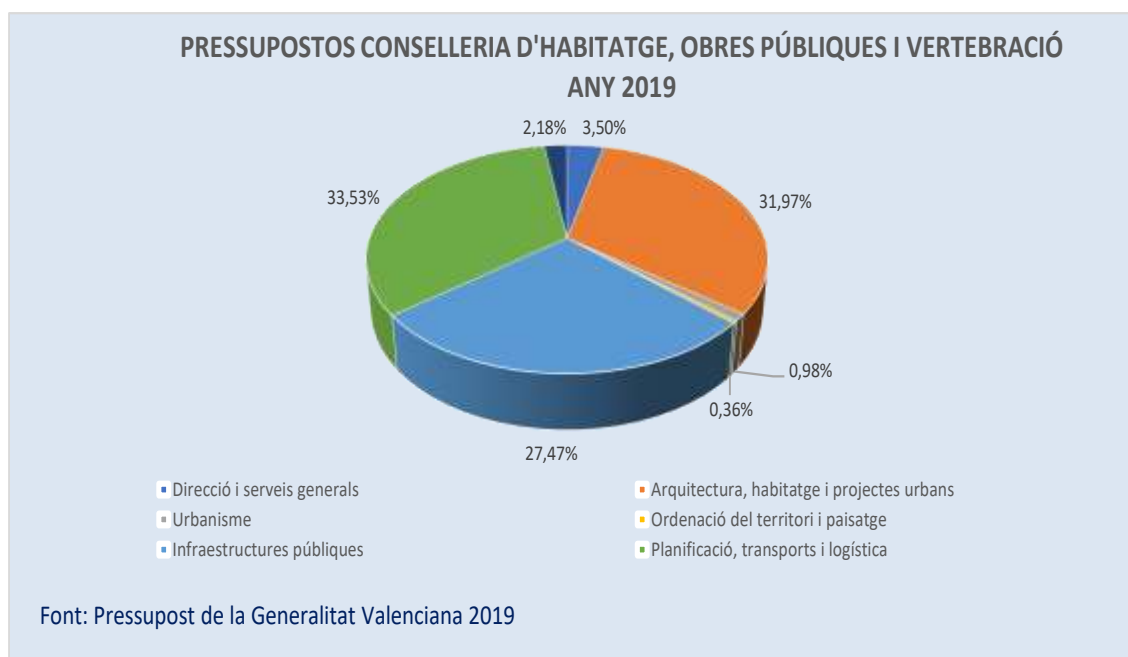

14. HABITATGE

La dificultat d'accés a l'habitatge és un dels problemes que més preocupa els poders públics i la ciutadania, com posa de manifest la Llei 2/2017, de 3 de febrer, per la funció social de l'habitatge de la **Comunitat Valenciana**, que reconeix en l'article 2 el dret a gaudir d'un habitatge assequible, digne i adequat i considera en l'article 3, com un servei d'interés general l'activitat dirigida a possibilitar aquest dret.

Aquest capítol està dividit en dos apartats: el primer està dedicat a l'accessibilitat a l'habitatge i conté una referència especial a l'accés de la joventut a aquesta, el segon tracta sobre les polítiques de suport a l'habitatge.

L'any 2019 el pressupost de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori ha augmentat un 33,07 % respecte a l'any 2018, i ha passat de 388.407,3 milers d'euros en 2018 a 516.843,9 milers d'euros en 2019.

Després de l'anàlisi dels indicadors referents a l'habitatge a la **Comunitat Valenciana**, es comprova que la majoria d'aquests ha augmentat en 2019, any de l'entrada en vigor de la Llei de contractes de crèdit immobiliari.

Es constata un creixement del nombre d'habitatges visats, del nombre d'hipoteques i del preu mitjà de l'habitatge lliure. Pateix un descens lleuger el preu mitjà de l'habitatge protegit, juntament amb el nombre d'operacions de compravenda d'habitatges.

Quant als indicadors d'accessibilitat referits a l'esforç que ha de fer una persona de mitjana per a fer front a una hipoteca, la Comunitat Valenciana se situa en desé lloc, amb un 26,78 % de quota hipotecària respecte al cost salarial.

També ha augmentat el nombre total d'inscripcions de certificacions per execucions hipotecàries iniciades l'any 2019, que va ser de 56.349, un 4,4 % més que en 2018.

No obstant això, continua havent-hi un estoc important d'habitatge buit, en gran manera a conseqüència de la bombolla immobiliària que es va donar abans de la crisi de 2008, malgrat l'existència de famílies sense alternatives residencials i persones en situació d'exclusió social que no tenen habitatge. El 18,7 % de les existències totals d'habitatges nous sense vendre es troba a la **Comunitat Valenciana**, que és l'autonomia amb més percentatge.

Tan sols un 18,5 % de la població jove espanyola està emancipada des del punt de vista residencial.

D'altra banda, el nivell d'emancipació de la població jove a Espanya durant el primer semestre de l'any 2019 ha sumat un nou descens entre la població de 16 a 29 anys. Per primera vegada en dèset anys, des de principi del 2002, més del 81 % de la població continua residint al domicili familiar.

El CES mostra la preocupació davant de la disminució de l'oferta d'habitatges en lloguer i l'encariment d'aquests degut, en gran manera, a l'auge del lloguer vacacional.

En conseqüència, es fan les recomanacions següents:

- 1- A causa de la deterioració dels nivells d'accessibilitat de la joventut durant 2019 a la propietat i al lloguer d'habitatges per a emancipar-se, es recomana a totes les administracions l'increment de les ajudes per a l'adquisició i el lloguer d'habitatges per a aquest col·lectiu que faciliten l'accessibilitat a aquests.*
- 2- S'aconsella continuar estudiant possibles mesures fiscals que incentiven l'eixida als mercats d'habitatges buits en estoc, que també facilitarien una baixada de preus.*
- 3- És convenient que s'allibere sòl per part de les administracions locals per a afavorir l'abaratiment d'aquest i, amb això, potenciar la construcció d'habitatges.*

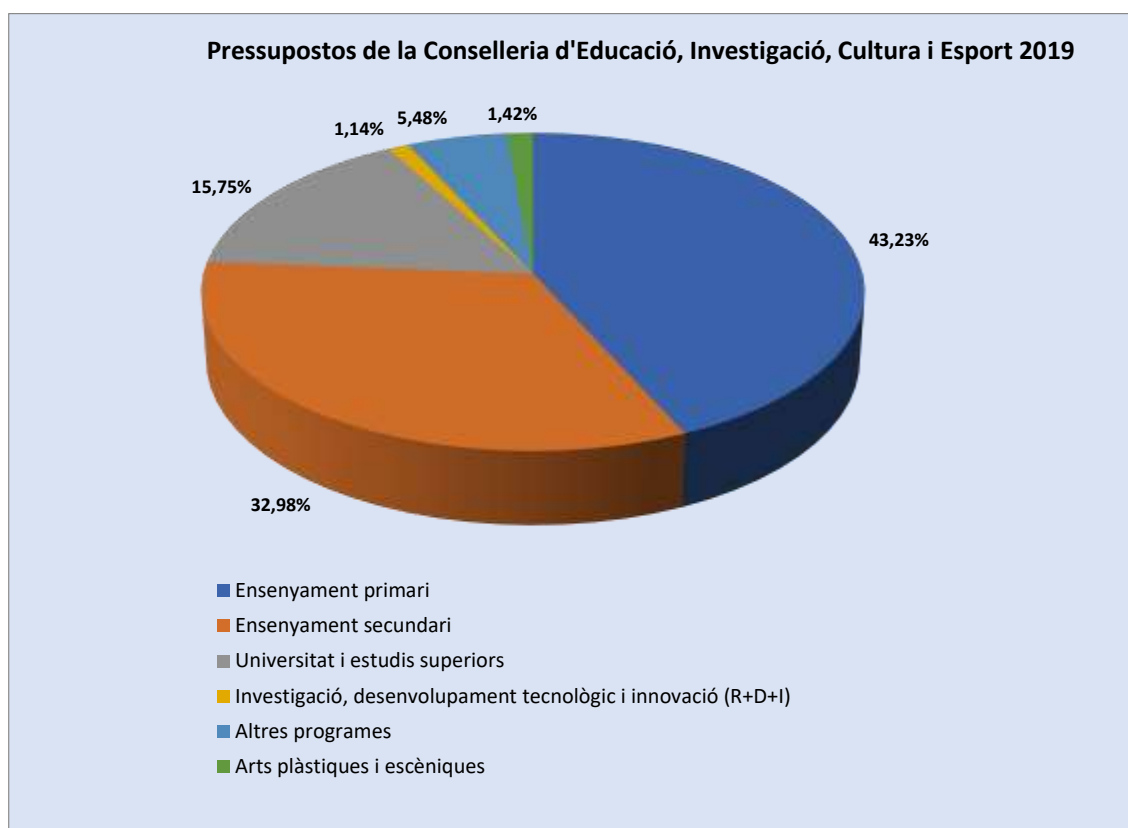

15. EDUCACIÓ

El capítol d'educació està dividit en tres apartats. El primer apartat estudia el pressupost, la despesa i les inversions en educació. El segon apartat sobre ensenyaments no universitaris es divideix en cinc punts dedicats a les dades relatives als ensenyaments de règim general, els ensenyaments de règim especial, els ensenyaments de persones adultes, els resultats acadèmics i l'abandó escolar. En el tercer apartat d'aquest capítol es detallen les dades referides als ensenyaments universitaris, amb dos punts relacionats amb l'evolució de l'alumnat, el professorat i el nombre de màsters i les accions afavoridores de l'accés a aquestes.

El CES-CV valora molt positivament l'esforç que s'ha fet enguany en una situació tan complicada per a facilitar les dades necessàries per a l'elaboració d'aquesta memòria. Així i tot, continua entenent-se que seria necessari per a un estudi més complet haver disposat de dades importants com, per exemple: ràtios professorat/alumnat, dades d'alumnat en col·legis concertats, formació del professorat, entre altres.

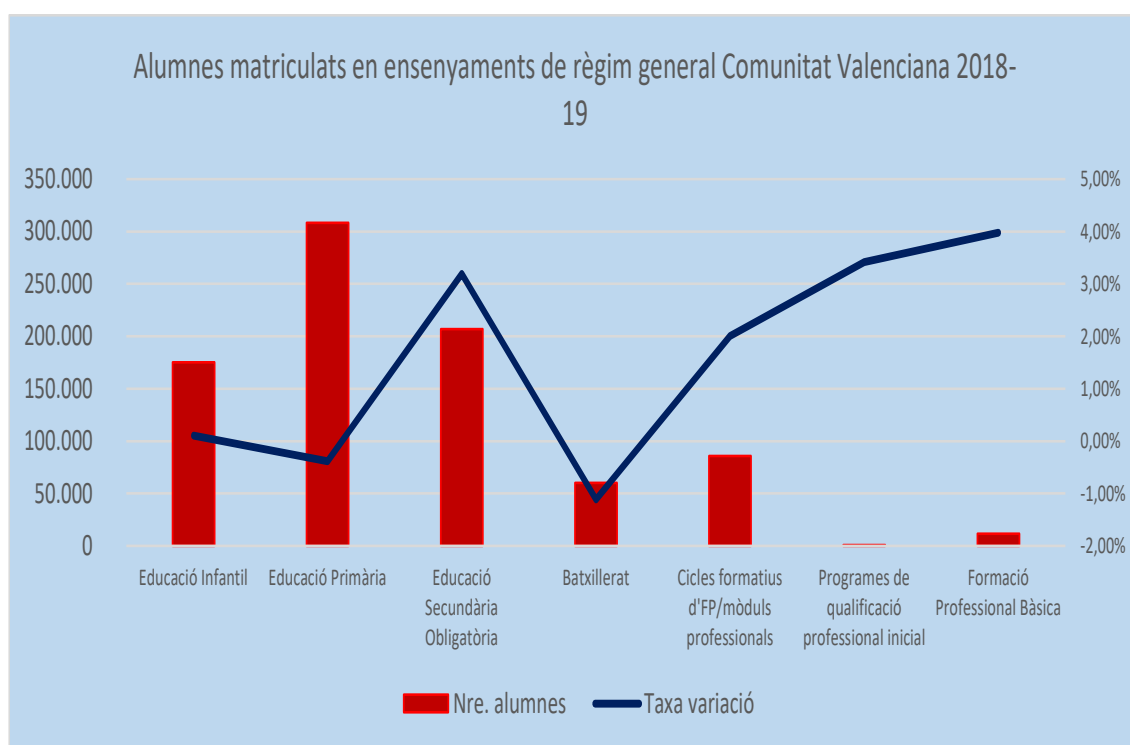
El pressupost inicial de la Conselleria Educació, Cultura i Esport en l'exercici de 2019 ha augmentat un 8,50 % respecte als pressupostos de 2018, i és el segon en ordre d'importància, per darrere de Sanitat, ja que representa el 23,18 % del total del pressupost de la Generalitat Valenciana.

En els ensenyaments no universitaris, segons les dades estudiades, la proporció d'alumnes matriculats en centres públics és superior en tots els ensenyaments de règim general. La proporció d'alumnat en centres públics augmenta en Batxillerat, amb un 75 %, i en els cicles formatius, en què supera el 77 %. L'educació infantil de 0 a 2 anys és l'únic tram en què hi ha més alumnes que s'han matriculat en centres privats que en centres públics.

Així mateix, es constata un augment de l'alumnat en tots els nivells. Continua creixent la Formació Professional, amb 1.690 alumnes més en el curs 2018-2019. Torna a créixer el nombre d'alumnes estrangers matriculats en els centres educatius valencians (el 85,24 % del total de l'alumnat estranger està matriculat en centres públics). En el curs 2018-2019 també augmenta en 167 el nombre d'alumnes matriculats en ensenyaments de règim especial, i crida l'atenció el descens de professorat en ensenyament de música, que és aquella on més augmenta l'alumnat.

ALUMNES MATRICULATS EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL PER SEXE COMUNITAT VALENCIANA. CURS 2018-19		
EDUCACIÓ INFANTIL	90.452	84.818
EDUCACIÓ PRIMÀRIA	159.124	149.094
ESO	105.497	101.236
BATXILLERAT	27.114	32.972
CICLES FORMATIUS D'F.P./MÒDULS PROFESSIONALS	46.708	39.167
PROGRAMES DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL INICIAL	432	143
FORMACIÓ PROFESSIONAL BÀSICA	8.127	3.423

El CES crida l'atenció sobre la desproporció que es reitera any rere any del nombre d'alumnes estrangers que es matriculen en centres públics enfront dels que ho fan en centres concertats i privats, la qual cosa sembla indicar un funcionament inadequat dels procediments d'admissió de l'alumnat.

En el curs 2018-2019 hi ha hagut un augment considerable en l'alumnat matriculat en escoles oficials d'idiomes a la **Comunitat Valenciana**, que es converteix en la comunitat autònoma amb més alumnat en idiomes de tot Espanya (14,24 %).

L'abandó escolar a la Comunitat Valenciana ha descendit considerablement (en 7 punts percentuals) des de l'any 2014.

D'altra banda, l'abandó escolar a la Comunitat Valenciana en 2019 disminueix significativament, 3,8 punts respecte a l'any anterior, i es col·loca per davall de la mitjana nacional.

En els ensenyaments universitaris en el curs 2019-2020 s'observa un augment clar de l'alumnat matriculat en el conjunt de les universitats valencianes, a causa del gran increment produït en les universitats privades. També s'ha produït un creixement considerable en l'alumnat matriculat en màsters. La Universitat Internacional de València (VIU), universitat privada d'educació en línia, és la que més ha augmentat el nombre d'alumnes matriculats, tant en graus com en màsters.

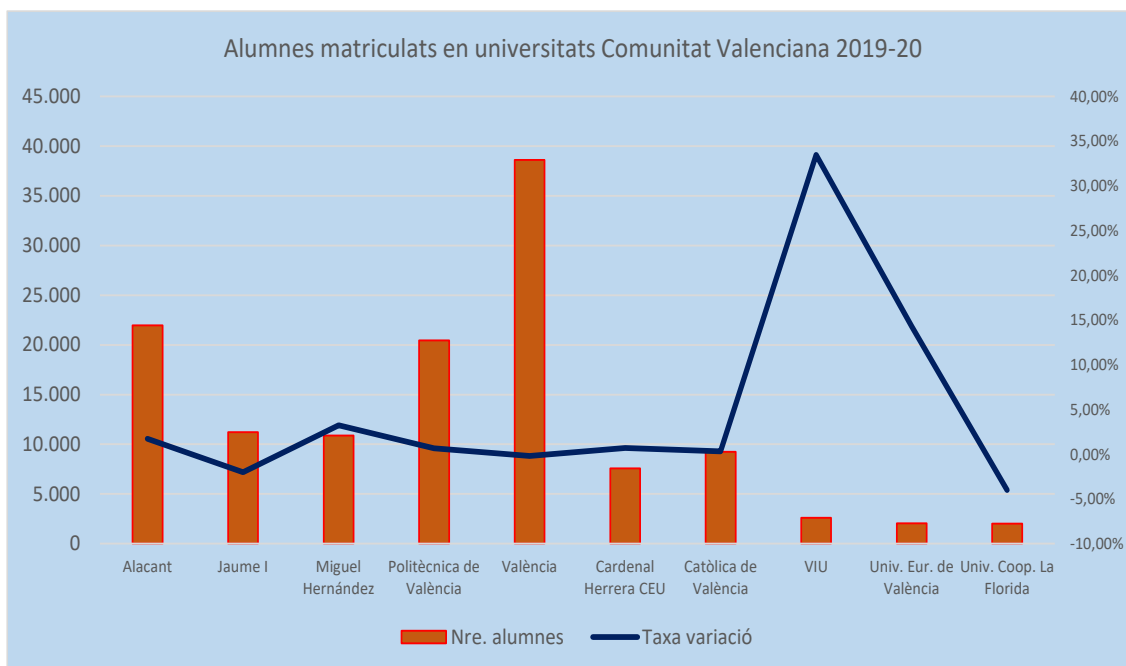

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

DESCV
Comitè Econòmic i Social

El CES continua observant una segregació per raó de gènere en els estudis universitaris, de tal manera que és molt majoritària la presència masculina en unes certes titulacions, com per exemple, les enginyeries.

En virtut d'aquestes valoracions, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

En els ensenyaments no universitaris:

- 1- *S'aconsella que es continue intensificant la formació del professorat i l'establiment de programes per a reduir l'abandó escolar primerenc que compten amb equips multidisciplinaris que possibiliten el diagnòstic precoç de les disfuncions en l'aprenentatge i la millora del rendiment acadèmic de l'alumnat i del mateix centre.*
- 2- *És essencial per al futur de la nostra societat un bon ensenyament en idiomes. En aquest sentit, encara sense disposar de totes les dades que permetrien una anàlisi més apropiada, sembla haver-hi una resposta pública insuficient a la demanda d'aquesta formació, mitjançant una bona oferta pública i una distribució territorial d'aquesta. Per això, és necessari que es facilite l'accés als ensenyaments d'idiomes.*
- 3- *També cal incidir en la necessitat d'aprofundir en l'adaptació del sistema educatiu a les noves tecnologies per a incrementar els indicadors principals de tecnologia en els centres docents no universitaris, que encara se situen per davall de la mitjana nacional.*
- 4- *Cal valorar molt positivament l'important descens d'abandó escolar a la CV en els últims anys i el de l'any 2019 respecte al 2018, però cal continuar intensificant-hi, sabent que és una mostra clara de la gran bretxa social que hi ha a Espanya, els esforços i els mitjans de tota mena, perquè descendeixi l'abandó escolar a taxes més pròximes a la de la mitjana europea.*

AGENDA 2030

En els ensenyaments universitaris:

- 1- *És essencial que es dissenye un mapa de titulacions universitàries consensuat, que responga a les necessitats de la societat valenciana i a les possibilitats raonables del nostre sistema universitari.*
- 2- *Cal analitzar els problemes derivats dels criteris selectius d'accés a les universitats que generen situacions de desigualtat social i d'oportunitats.*
- 3- *És aconsellable que s'adopten iniciatives públiques i es potencien les privades per a fomentar la presència de dones en els estudis universitaris concrets en què es continua observant una presència molt majoritària d'homes.*

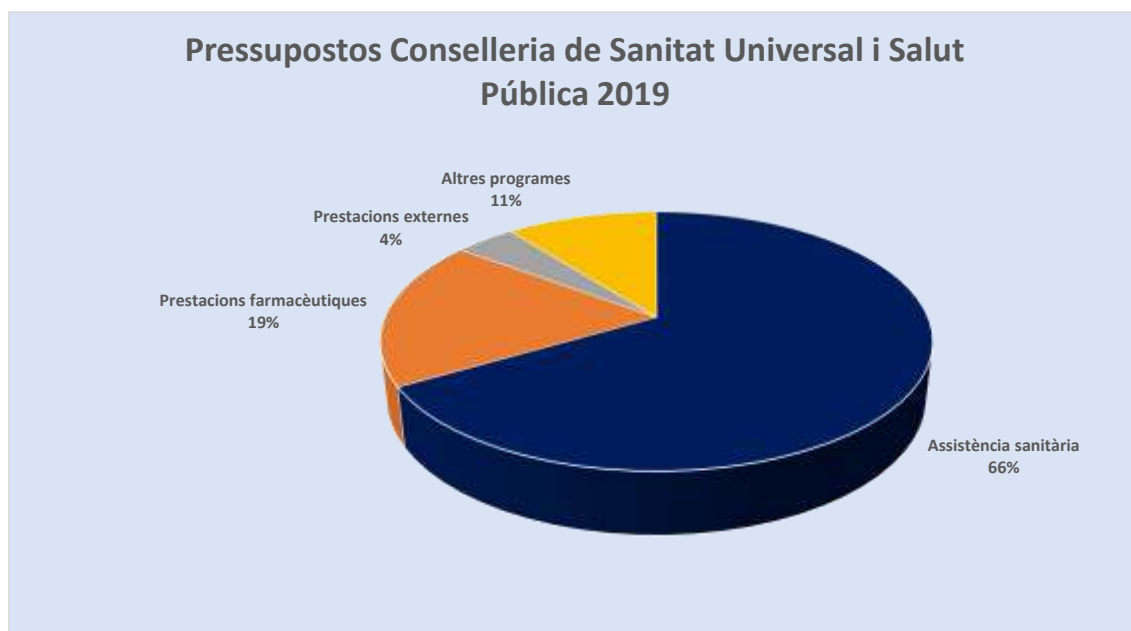

16. SANITAT

El capítol de Sanitat s'estructura en quatre apartats: el primer d'aquests, denominat el Sistema de Salut a la Comunitat Valenciana recull les dades relatives al pressupost, la despesa i les inversions en aquesta matèria, així com les relatives a la percepció de la ciutadania sobre els serveis sanitaris públics; el segon dels apartats recull les dades de l'assistència sanitària (indicadors d'atenció primària i atenció especialitzada); el tercer apartat estudia les dades de l'atenció farmacèutica, i l'últim apartat recull les dades de salut pública, analitza les principals malalties i les causes de mortalitat i els programes de salut a la Comunitat Valenciana.

El CES-CV valora molt positivament l'esforç que s'ha fet enguany en una situació tan complicada per a facilitar les dades necessàries per a l'elaboració d'aquesta memòria. Així i tot, continua entenent-se que seria necessari per a un estudi més complet haver disposat de dades importants com, per exemple, les plantilles de professionals en atenció especialitzada, les malalties de declaració obligatòria, la cobertura de les vacunacions l'any 2019, entre altres.

El pressupost destinat a Sanitat a la Comunitat Valenciana ha augmentat un 3,8 % en relació amb 2018, i correspon al 30 % del total del pressupost de la Generalitat. Segons el baròmetre de salut de l'any 2018, la ciutadania de la Comunitat Valenciana està satisfeta amb el sistema sanitari.

Quant a l'atenció sanitària, les ràtios professionals d'atenció primària respecte a les targetes SIP assignades és molt elevada, en l'especialitat de Ginecologia, ja que tenen més de 4.700 pacients per cada comare.

Disminueixen les llistes d'espera l'any 2019 i disminueixen considerablement les receptes facturades, tant en nombre com en import. Es produeix un augment de la despesa farmacèutica en atenció primària, encara que disminueix més de 60 euros la despesa farmacèutica per habitant.

L'any 2019 disminueixen les llistes d'espera un 4,33 %, l'especialitat que més ha descendit ha sigut la Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia. Malgrat això, el CES continua mostrant la seua preocupació per les llistes d'espera que continuen sent elevades, així com pel grau de saturació de les instal·lacions hospitalàries que continua sent elevat sobretot a les zones de molta concentració urbana.

L'any 2019 hi ha hagut un augment considerable de la despesa farmacèutica en atenció primària, que ha augmentat més de 39,9 milions d'euros. No obstant això, ha descendit més de 60 euros la despesa farmacèutica per habitant. La despesa farmacèutica en atenció especialitzada també ha augmentat: 16,57 euros per habitant.

També hi ha hagut una disminució considerable de les receptes facturades (15,4 milions menys a les facturades en 2018) i un descens considerable en l'import d'aquestes (275 milions menys que en 2018) i en la despesa (255 milions menys que l'any 2018). Cal aclarir que el terme "import" inclou l'aportació del pacient i el terme "gasto", no.

El CES-CV valora positivament tots els programes de prevenció que fa salut pública, tant els que es fan en escoles, com són els programes de salut sexual, salut bucodental i disminució del consum de tabac, com els programes preventius de càncer de còlon i de mama.

Les malalties isquèmiques del cor i psicosis orgànica senil i presenil han sigut les dues primeres causes que han registrat el nombre de defuncions més elevat a la nostra Comunitat l'any 2018, com ja va ocórrer l'any anterior.

En virtut del que s'ha exposat, el Comitè fa les següents **recomanacions**:

- 1- És fonamental reforçar la sanitat pública valenciana mitjançant la millora del seu finançament i les infraestructures i la dotació dels recursos necessaris per a eliminar les inequitats del sistema sanitari. Resulta imprescindible dimensionar correctament la plantilla dependent de la Conselleria de Sanitat i Salut Pública, a fi d'enfortir l'atenció primària i especialitzada i intensificar l'activitat de prevenció i promoció de la salut. Per la qual cosa, és necessari un finançament just que no castigue els serveis públics de la **Comunitat Valenciana**.*
- 2- Quant a l'atenció farmacèutica, es valora molt positivament la continuïtat de la política de suport al pagament farmacèutic dels col·lectius més vulnerables, així com les despeses que desembossa el Govern Valencià en el tractament de l'hepatitis C. D'altra banda, tenint en compte l'envelliment acusat de la població valenciana i la major demanda d'intervencions sanitàries, es*

recomana una política preventiva en la població envellida i un increment en els recursos.

- 3- *En relació amb la salut pública, el programa de prevenció de càncer de còlon hauria d'ampliar-se als majors de setanta anys. A més, observant el lleuger descens en l'ús dels programes preventius dels diferents tipus de càncer, seria recomanable intensificar campanyes per a la difusió i el foment de l'ús d'aquests entre la població.*
- 4- *És aconsellable intensificar les campanyes d'informació sobre la necessitat de la vacunació, especialment de la infantil, davant de les informacions irresponsables dels presumptes perjudicis ocasionats per les vacunacions. L'Associació Espanyola de Pediatria es reafirma en el seu objectiu de promoure la consecució d'un calendari de vacunació únic, de manera que es mantinga el principi d'igualtat en la prevenció de la malaltia i en l'oferta de salut a la població.*
- 5- *Es considera oportú l'assessorament d'un òrgan especialitzat d'avaluació tecnològica sanitària a la **Comunitat Valenciana**, tal com existeix en altres CA, amb la finalitat de donar suport a la presa de decisions relacionades amb l'ús de les tecnologies sanitàries que han de fer els professionals sanitaris, gestors, autoritat sanitària, responsables polítics i pacients.*

17. MEDI AMBIENT

En aquest capítol s'analitzen les dades a la Comunitat Valenciana sobre incendis forestals i espais naturals, aigua, política energètica, contaminació i residus.

En matèria d'**incendis forestals i espais naturals**, el CES-CV es congratula del descens del nombre d'incendis produïts durant aquest exercici, encara que manifesta la seua preocupació per l'augment dels produïts per causes intencionades i la negligència humana. Resulta positiu que en 2019 s'haja reduït tant el nombre d'incendis com les hectàrees afectades.

No obstant això, el Comité realitza les següents **recomanacions**:

- 1- *Han de continuar intensificant-se i potenciant-se les campanyes de conscienciació i els mecanismes de prevenció i de control i vigilància, dotant-se dels mitjans tècnics i humans necessaris al llarg de tot l'any, per part dels organismes competents, que impedisquen pràctiques que posen en perill la salut de les nostres muntanyes. De la mateixa manera, valora la implantació de noves tecnologies al servei de l'alerta primerenca en cas d'incendi.*
- 2- *Cal incidir novament en la necessitat de les campanyes de sensibilització d'un ús adequat de les muntanyes i de la naturalesa, així com una inversió més alta en la conservació de muntanyes d'utilitat pública.*
- 3- *És necessari gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació de les nostres zones, detindre i invertir la degradació de les terres i detindre la pèrdua de la biodiversitat, tot això d'acord amb l'objectiu i les metes de l'objectiu 15 dels ODS 2030.*

Implantació de noves tecnologies al servei de l'alerta primerenca en cas d'incendi.

El millor aprofitament de l'aigua hauria d'estar en l'estalvi, amb un ús més racional i amb una integració més notòria de la depuració i de la reutilització.

En matèria d'**aigua**, a pesar de la certa millora experimentada en 2019 en el volum d'aigua embassada, les dades continuen constatant el dèficit hídric greu amb què compta la **Comunitat**

Valenciana. El Comité valora positivament la reducció experimentada en el consum d'aigua i aposta per continuar fomentant campanyes de sensibilització perquè utilitzen millor aquest bé escàs a la nostra Comunitat les administracions competents. El millor aprofitament de l'aigua hauria de centrar-se tant en el foment de l'estalvi, mitjançant un ús més racional, com en una integració més elevada dels sistemes de depuració combinats amb la seua reutilització. En tal sentit, es considera encertada la publicació de la Resolució de 20 de maig de 2019, de la consellera d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, per la qual es convoquen per a l'exercici 2019 les ajudes a associacions mediambientals amb activitat a la Comunitat Valenciana per a

la difusió de les bones pràctiques en l'ús de l'aigua i s'advoca per prendre totes les mesures necessàries per a la consecució del compliment de l'objectiu 6 dels objectius de desenvolupament sostenible ODS 2030, per a garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a totes les persones, així com la producció i el consum responsable que preveu l'objectiu 12 dels ODS 2030.

En virtut d'aquestes valoracions, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *És necessari continuar conscienciant la societat i els sectors productius de més consum de recursos hídrics per a un consum responsable de l'aigua. A més, s'insten l'Administració competent i els diferents agents econòmics i socials per a impulsar polítiques que en fomenten l'ús racional i sostenible.*
- 2- *És imprescindible conscienciar la ciutadania en un major control dels abocaments tant domèstics com d'ús industrial. En tal sentit, se sol·licita a l'Administració desenvolupar i ampliar el Pla integral de residus que podria ser una eina eficaç en la consecució d'aquests objectius.*
- 3- *Es considera essencial que s'adopten les mesures necessàries per a garantir el nivell més baix de contaminació possible en els recursos hídrics disponibles.*
- 4- *Al mateix temps que es valora positivament l'esforç dut a terme en el tractament de les aigües residuals, malgrat les restriccions pressupostàries escomeses al llarg dels últims exercicis, cal reiterar la necessitat d'incrementar la dotació pressupostària per a inversions destinades a la depuració i la reutilització d'aigües. A més de les mesures necessàries per al control dels abocaments, es proposa incorporar la necessitat de fer una inversió pública més alta en depuració, regeneració i reutilització d'aigües residuals, amb la finalitat d'aconseguir abocaments zero a rius, llacs i mar, en un termini el més breu possible.*

En matèria **de política energètica**, cal indicar que l'energia és el factor que contribueix principalment al canvi climàtic, que representa al voltant del 60 % de totes les emissions mundials d'efecte d'hivernacle. Per això cal garantir un accés a una energia assequible, fiable, sostenible i moderna per a tota la ciutadania.

En aquest sentit, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *Es considera una alternativa essencial per a la **Comunitat Valenciana** l'extensió i l'impuls de la generació d'energia mitjançant fonts renovables, així com l'adopció de mesures per a potenciar l'autoconsum i evitar qualsevol penalització d'aquest.*
- 2- *Tot això ha de fer-se en sintonia amb les metes de l'objectiu 7 dels ODS 2030, per tal de garantir l'accés universal a*

Extensió i impuls de la generació d'energia mitjançant fonts renovables i potenciació de l'autoconsum per a combatre el canvi climàtic.

serveis energètics assequibles, fiables i moderns; augmentar la proporció d'energia renovable en el conjunt de fonts energètiques, i duplicar la taxa mundial de l'eficiència energètica.

En matèria de **contaminació**, una vegada analitzada la informació que contenen els quadres sobre qualitat de l'aire, el CES-CV mostra novament la satisfacció per la qualitat de l'aire a la nostra Comunitat, encara que considera preocupants els índexs elevats d'ozó en zones determinades de l'interior, especialment a la província de Castelló.

Davant d'aqueixa situació, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *És necessari que es prenguen i s'apliquen totes les mesures que siguin pertinents per a reduir les emissions d'ozó a l'atmosfera.*
- 2- *Es proposa la instal·lació d'una quantitat més elevada de punts de mesurament de la qualitat de l'aire de manera coordinada entre el Govern autonòmic i les corporacions municipals.*
- 3- *Es valoren novament de manera positiva les mesures preses per l'Administració per a reduir les emissions sonores en zones determinades dels nostres municipis, així com les derivades de l'ús dels vehicles mitjançant les inspeccions tècniques corresponents, el nombre de les quals s'incrementen any rere any.*
- 4- *Davant de la importància que tenen les inspeccions en matèria de contaminació acústica i les dificultats per a la realització d'aquestes, fins i tot per raons d'horari, es recomana que hi haja dotacions suficients de mitjans, especialment en l'Administració local, per a l'eficàcia d'aquestes inspeccions.*

Dotacions suficients per a l'eficàcia de les inspeccions en matèria de contaminació acústica en l'Administració local.

En matèria de **residus**, el CES-CV valora positivament l'esforç dut a terme en la recollida selectiva de residus durant els últims anys, i s'incrementa gradualment i constantment el nombre de tones recollides.

Encara així i segons les dades, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *S'aconsella a totes les parts implicades continuar fomentant la cultura del reciclatge, per a la qual cosa és essencial continuar potenciant i intensificar les campanyes d'informació i educació de la ciutadania en la matèria.*
- 2- *L'increment del nombre de contenidors per a la recollida selectiva de vidre, cartó i plàstic (proximitat als habitatges), a més que pot augmentar la conscienciació ciutadana sobre la necessitat de separació d'aquests materials, facilita que aquesta es produïska, que és l'objectiu essencial.*

- 3- *És indispensable que les autoritats competents aposten per la cultura de la reducció i la reutilització de residus i fomenten mesures i incentius encaminats a l'economia circular.*
- 4- *D'acord amb la informació subministrada en matèria de recollida de residus farmacèutics, i valorant l'increment del nombre de tones recollides, cal manifestar novament la necessitat d'intensificar les mesures d'adaptació de la dispensa farmacèutica als tractaments i reduir, així, l'impacte en el consum i, per tant, la generació de residus. També es vol deixar constància de la insuficiència d'aquest increment registrat segons l'increment poblacional, per la qual cosa incrementar la taxa de recollida del Sistema Integrat de Gestió i Recollida d'Envasos (SIGRE), mitjançant la conscienciació ciutadana i vigilància i control en els punts de recollida, pot ser una mesura positiva per a disminuir l'impacte dels residus des de la salut pública i la salut laboral dels treballadors i treballadores.*

És necessari apostar per la cultura de la reducció i la reutilització de residus i fomentar mesures i incentius encaminats a l'economia circular.

18. CONSUM

L'any 2019 s'ha produït una disminució del 12,33 % en el nombre de consultes de consum realitzades davant de l'Administració pública valenciana. També han disminuït les reclamacions i les denúncies presentades, amb quasi un 15 % de reducció anual. El sector objecte d'un nombre més elevat de consultes i reclamacions continua sent, com en anys anteriors, el de la telefonia.

SECTOR MÉS CONSULTAT I RECLAMADO

COMUNITAT VALENCIANA, 2019

CES-CV

Els motius de les nombroses reclamacions a les companyies telefòniques són les ofertes enganyoses, pujades fraudulentament de tarifes, incompliments contractuals, portabilitats, facturació abusiva, incompliments contractuals i abusos que es cometien quan una persona intenta donar-se'n de baixa.

En les oficines municipals d'informació a les persones consumidores, segons les dades rebudes, el sector més consultat i també més reclamat i denunciat ha sigut també el de la telefonia.

En les associacions de persones consumidores i usuàries, sense comptar amb altres serveis, es repeteix el sector amb més nombre de consultes en 2019, el de la telefonia, seguit de bancs i financeres, i aquests dos últims sectors són també els més reclamats. Els sectors d'activitats com ara la banca, la borsa i les assegurances no solen estar adherits al sistema arbitral de consum, així que possiblement les persones usuàries d'aquests serveis financers busquen, a través de l'associacionisme, altres vies de reclamació i resolució de conflictes. Moltes de les consultes i reclamacions en aquest sector es refereixen a clàusules abusives de préstecs hipotecaris, clàusules sòl o clàusules de venciment anticipat.

Entre les vies de reclamació i resolució de conflictes en el sector financer, a més de la judicial, hi ha la possibilitat de reclamar al Banc d'Espanya o a la Comissió Nacional

del Mercat de Valors, segons resulte competent l'una o l'altra. En el Banc d'Espanya, en 2019 s'han presentat 1.811 reclamacions de valencians i valencianes. La majoria de les queixes i les reclamacions són sobre préstecs hipotecaris, encara que ha disminuït bastant el volum d'aquestes reclamacions en els últims dos anys.

El sistema arbitral de consum de la Comunitat Valenciana ha augmentat la seua activitat enguany, després d'haver-se complert l'any anterior els 25 anys de les juntes arbitral de consum de la Comunitat Valenciana. Les sol·licituds d'arbitratge han crescut un 4,46 % respecte a l'any anterior, amb 3.583 sol·licituds presentades, i el 16,8 % d'aquestes s'han resolt per mediació prèvia. També han augmentat les adhesions empresarials i professionals al sistema arbitral de consum en un 0,5 %, i arriba a 24.075 adhesions. De les 1.668 reclamacions resoltes per laudes en 2019, el 71,6 % s'han resolt per laude estimatori totalment o parcialment. Aquesta prevalença de laudes dictats a favor de la persona reclamant, juntament al caràcter vinculant i executiu d'aquests, avala l'arbitratge com a via alternativa a la judicial i mètode eficaç, senzill i gratuït per a la resolució de conflictes de consum.

El servei d'inspecció de la Direcció General de Comerç, Artesania i Consum de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball, ha registrat enguany 16.793 actes d'inspecció, un 20,6 % menys que l'any anterior. El 94 % d'aquestes han resultat negatives. El nombre d'expedients sancionadors ha sigut de 224, amb un import total de sancions per 365.618 euros, un 43 % menys que l'any anterior. Crida l'atenció que el nombre més elevat d'actes positives, així com l'import més elevat de sancions, correspon a la província d'Alacant, malgrat tindre menys població que València.

Quant a les ajudes econòmiques, la Generalitat Valenciana ha concedit 301.821,08

Les associacions de consumidors i usuaris de la Comunitat Valenciana, així com les OMIC de les entitats locals, a més d'atendre consultes i tramitar reclamacions, realitzen una quantitat important d'accions formatives en matèria de consum: tallers, xarrades, jornades, conferències, etc.

euros a les corporacions locals, i 569.606,91 euros a federacions i associacions. Aquestes ajudes van destinades a accions de millora de la competitivitat, innovació, qualitat, informació i defensa de les persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana. En conjunt, les ajudes han augmentat un 3,38 %

respecte a l'any anterior, encara que les ajudes a corporacions locals han disminuït un 7,4 % i les destinades a federacions i associacions han augmentat un 10,2 % respecte a 2018.

A través de la xarxa d'alertes, l'any 2019 s'han retirat 9.244 productes a la Comunitat Valenciana. El sector amb més alertes ha sigut el d'aparells i material elèctric amb quasi el 35 % del total. Una dada molt positiva és la de la reducció del nombre d'alertes i productes retirats del sector dels joguets respecte a anys anteriors.

En virtut del que s'ha exposat, el Comitè fa les següents **recomanacions**:

- 1- *Es valora positivament que l'Administració autonòmica de consum haja seguit la recomanació del Comitè d'habilitar, en la mesura que siga possible, els mecanismes necessaris per a poder disposar de dades estadístiques desagregades per gènere, a pesar que en 2019 no es dispose encara de dades suficients en aquest sentit.*
- 2- *Respecte a la informació sobre les consultes i les reclamacions realitzades davant de les OMIC, s'aconsella que s'habiliten els mecanismes necessaris per a recollir i agregar les dades de totes les oficines municipals d'informació als consumidors de la **Comunitat Valenciana**. Així mateix, es vol agrair expressament a les oficines municipals d'informació als consumidors la seua col·laboració, aportant dades per a l'elaboració d'aquesta memòria.*
- 3- *És preocupant la xifra elevada de consultes i reclamacions dels consumidors i usuaris de la **Comunitat Valenciana** relacionades amb el sector de les telecomunicacions, fet que confirma la insatisfacció generada per aquesta mena de servei bàsic i, encara que reconeix que sens dubte la concentració de relacions comercials de consumidors en aquest sector constataria una realitat estadística en aquest sentit, s'entén que la falta d'una regulació específica i més exigent en matèria de serveis d'atenció al client incideix notablement en aquesta reiteració, tant en aquest sector com en uns altres.*
- 4- *Cal destacar la importància de potenciar les activitats formatives i informatives en els consumidors i usuaris, amb una incidència especial en els col·lectius més vulnerables (menors, adolescents, persones amb discapacitat, majors, etc.) , per a millorar la seua capacitat de resposta enfront dels continus abusos que pateixen com a consumidors i usuaris, especialment en temes relacionats amb les noves tecnologies i el comerç electrònic, els hàbits alimentaris, el reciclatge, els subministraments bàsics, etc.*
- 5- *Seria molt convenient que l'Administració disposara d'informació registrada sobre l'activitat de les diferents associacions de consumidors i usuaris que hi ha a la **Comunitat Valenciana** i de la capacitat representativa que tenen, amb la finalitat de facilitar el seu grau de participació en les institucions i òrgans consultius de la Generalitat Valenciana i millorar la transparència cap als consumidors i usuaris.*
- 6- *Cal destacar un any més els avantatges del sistema arbitral de consum de la **Comunitat Valenciana** com a mecanisme de resolució de conflictes en matèria de consum, alternatiu a la via judicial, eficaç, senzill, ràpid, assequible i gratuït per als consumidors i usuaris.*

19. PROTECCIÓ SOCIAL

Aquest capítol analitza el sistema de protecció social en diversos apartats. El primer d'aquests conté la informació corresponent a l'estat del sistema de la Seguretat Social a Espanya, per a continuar les dades estadístiques sobre afiliació, recaptació i pensions a la nostra Comunitat. En el segon s'analitzen els serveis socials, i es completa aquest capítol amb un apartat dedicat a pobresa, exclusió social i exclusió energètica a la Comunitat Valenciana.

En la primera part d'aquest capítol, dedicada al sistema de Seguretat Social, ha de destacar-se, en primer lloc, que les últimes dades disponibles sobre l'evolució del Fons de Reserva de la Seguretat Social mostren que aquest va aconseguir, en data 31 de desembre de 2018, una quantia de 5.043,14 milions d'euros a preu d'adquisició, la qual cosa suposa un decrement del 37,70 % en relació amb la mateixa data de 2017 (0,43 % del PIB, enfront del 0,7 %).

En segon lloc, a la Comunitat Valenciana, en 2019, cal destacar l'augment de l'afiliació de treballadors i treballadores afiliats al règim general de Seguretat Social a la Comunitat Valenciana, que representen el 81,5 % del total, percentatge superior en tres dècimes de punt respecte al recollit l'any 2018, mentre que el règim especial de treballadors autònoms ha suposat el 18,2 %, dues dècimes de punt menys que l'experimentat en 2018. El nombre total de treballadors afiliats a la nostra Comunitat, en data 30 de desembre de 2019, s'ha incrementat un 2,5 % en relació amb l'any 2018.

Així mateix, es constata un increment continu en la recaptació voluntària i en la recaptació executiva, així com un augment de les empreses amb persones assalariades inscrites en la Seguretat Social, i són els percentatges de recaptació superiors als d'afiliació.

Quant a les pensions contributives, també s'ha pogut comprovar que el nombre total de pensions subjectes a règims especials, l'any 2019, ha sigut de 247.211, que junt amb les 752.399 del règim general sumen un global de 999.610 prestacions per al conjunt de les tres províncies de la Comunitat Valenciana, xifra superior a la registrada l'any anterior en 12.519 prestacions, i que en termes percentuals suposa un increment de l'1,3 %. Pot observar-se, no obstant això, que l'import de la pensió mitjana en cadascun dels règims es troba a la Comunitat Valenciana per davall de la mitjana d'Espanya.

En pensions no contributives, s'aprecia la mateixa tendència de l'any anterior i en l'exercici 2019 torna a experimentar-se un descens en les altes d'invalidesa, però, a canvi, es produeix un increment en les de jubilació.

El nombre total de beneficiaris i beneficiàries de prestacions individuals a la Comunitat Valenciana ha sigut de 49.742 persones, xifra superior a la recollida en l'exercici anterior, de manera que s'inverteix la línia descendent observada en els dos

últims anys. El nombre total de sol·licituds de pensions no contributives resoltes a la Comunitat Valenciana, durant l'any 2019, ha sigut de 5.468, xifra superior a la de l'any 2018, que va ser de 5.078, i que en termes percentuals suposa un ascens de 7,6 punts percentuals en relació amb l'any anterior. El nombre de sol·licituds presentades per a l'exercici 2019 s'ha vist reduït, i ha passat de les 5.831 de l'any 2018 a les 5.796 per a enguany (-0,6 punts percentuals). Pel que fa a les sol·licituds pendents, s'observa un increment d'aquestes durant aquest exercici en termes globals, i han augmentat les de jubilació (19,7 %) i disminuït les corresponents a invalidesa (-2,1 %).

En aquest sentit, el Comitè realitza les següents **recomanacions** en relació amb el sistema de Seguretat Social:

- 1- *Continua sent preocupant l'estat actual i el futur esdevindre del Fons de Reserva de la Seguretat Social, i es requereix que es prenguen les mesures adequades per a aconseguir una dotació suficient d'aquest que permeta garantir el compliment de la seua funció.*
- 2- *Es valora positivament un increment de les cotitzacions. Hauria de garantir-se una qualitat més alta en les ocupacions, ocupacions més estables i de més nivell retributiu. Tot això redundaria en un increment en les bases de cotització i en un nombre de cotitzadors més elevat, i s'incrementaria el nombre d'afiliacions i els ingressos per a fer front al pagament d'aproximadament un milió de pensions a la nostra Comunitat i més de deu milions a Espanya, sense haver de fer ús del Fons de Reserva.*
- 3- *Amb la finalitat de garantir el manteniment del sistema de pensions, el nombre i la quantia de les quals s'acrex any rere any, i que s'han accentuat, entre altres factors, quan era el moment, per la crisi econòmica, ingressos inferiors per cotitzacions i inversió de la piràmide demogràfica, i per tal de garantir la sostenibilitat del sistema, s'insisteix novament que les pensions no contributives, així com les pensions de viduïtat, orfandat i complement a mínims siguen finançades a través dels pressupostos generals de l'Estat, almenys en la part que s'estime necessària a través d'impòs, i no amb càrrec exclusivament als fons de la Seguretat Social.*
- 4- *Tot això planteja, una vegada més, la necessitat de revisar les fonts de finançament del sistema de la Seguretat Social i de compensar-lo pels pagaments històrics efectuats que no li eren propis.*
- 5- *Davant dels problemes continus que planteja el sistema actual de pensions al nostre país, caldria dur a terme un estudi profund sobre un nou model que garantisca les pensions de les generacions venidores. Cal actuar sobre els ingressos del sistema públic de pensions públiques per a garantir-ne la sostenibilitat i la suficiència.*
- 6- *En aquest sentit, resulta fonamental atendre criteris no només de sostenibilitat financera sinó també de suficiència de les prestacions. Per això,*

s'insten tots els poders públics perquè plantegen propostes d'actuació i milloren els ingressos, els comportaments de cotització i la despesa i no se centren exclusivament en aquesta última.

En relació amb la segona part d'aquest capítol, dedicada als **serveis socials**, el CESCOV valora positivament l'esforç realitzat en 2019 per a consolidar els programes dirigits a les persones majors dependents ("Bo respir", "Menjar a casa", entre altres) i els serveis professionalitzats, com l'assistència domiciliària o els serveis terapèutics, entre altres.

Les dades relatives al Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD) durant l'any 2019 a la **Comunitat Valenciana** continuen mostrant un nombre més elevat de prestacions de persones cuidadores en l'entorn familiar enfront de la prestació per serveis, situació molt diferent de la que es produeix a **Espanya**, on les prestacions per serveis suposen prop del 70 % del total.

Per part seua, els indicadors de **pobresa** per a la Comunitat Valenciana desglossats per comarques mostren una bretxa important entre aquestes, amb diferències respecte a la renda mitjana de la nostra Comunitat superior als 3.000 euros en alguns casos, com són la Marina Alta i el Baix Segura, la qual cosa suposa una taxa més alta de risc de pobresa superior respecte a altres comarques.

Davant d'aquesta situació, el Comitè realitza les següents **recomanacions**:

- 1- *És necessari que l'Administració a la nostra Comunitat aposte per les prestacions en serveis professionals. En primer lloc, perquè la qualitat més alta dels serveis prestats per professionals redundarà en benefici de les persones dependents, i, en segon lloc, perquè les prestacions d'aquests serveis són una garantia de la creació d'ocupació.*
- 2- *És urgent emprendre plans estratègics de caràcter específic a les comarques en risc per a lluitar contra la pobresa i l'exclusió social en coordinació, col·laboració i cooperació entre les diferents administracions públiques, tal com recull la Llei de serveis socials inclusius de la Comunitat Valenciana, amb l'objectiu d'aconseguir més cohesió territorial.*

20. VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les dades estadístiques analitzades en aquest capítol mostren, l'any 2019, un augment de les denúncies, així com de les condemnes i les ordres de protecció de les víctimes de violència de gènere, tant a **Espanya** com a la **Comunitat Valenciana**. El total de denúncies a **Espanya** ha sigut de 168.057. D'aquestes, 23.932, és a dir, el 14,2 % a la **Comunitat Valenciana**, i el 64 % d'aquestes s'han presentat per la víctima mateixa, un percentatge superior en tres punts al de l'any anterior. La xifra total anual es tradueix en 65 denúncies al dia a la nostra Comunitat.

El lleuger augment de les denúncies és una dada positiva en la mesura en què isquen a la llum, cada vegada més, les conductes violentes cap a la dona, però al mateix temps és una dada que mostra la manifestació més extrema i intolerable de la desigualtat i discriminació que encara pateixen les dones en la nostra societat. També s'ha produït un augment de les condemnes. L'augment de les ordres de protecció és una dada positiva que mostra un estat de dret garant i una sensibilització judicial cap al fenomen de la violència de gènere. Més del 70 % de les mesures penals de protecció i seguretat adoptades pels òrgans judicials de la Comunitat Valenciana han sigut ordres d'allunyament i prohibicions de comunicació. A **Espanya**, aquestes mesures s'han acordat en tres de cada quatre casos en què s'ha sol·licitat una ordre de protecció. També resulta destacable l'augment, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, del nombre de dispositius electrònics de seguiment per al control dels condemnats amb penes d'allunyament.

Una de cada quatre víctimes a **Espanya** sol·licita ordre de protecció en els jutjats de violència sobre la dona; la ràtio és del 24 % a la nostra Comunitat, un punt més que l'any anterior. El total d'ordres de protecció sol·licitades a **Espanya** ha sigut de 47.260 (un 5 % més que l'any anterior), i d'aquestes 6.210 corresponen a l'àmbit judicial de la **Comunitat Valenciana** (5.615 l'any anterior). Un 87,2 % de les ordres sol·licitades a la nostra Comunitat han sigut finalment adoptades, quasi tres punts percentuals més que l'any anterior, dada també positiva, i un percentatge superior a la de la mitjana espanyola, que està en un 70,4 %.

Com a dada que cal assenyalar, el nombre de víctimes que apareix en les denúncies ha sigut de 161.378 a **Espanya**, 2.788 més que l'any passat, i d'aquestes 22.957 a la **Comunitat Valenciana**, que ha sigut en 2019 la segona autonomia amb més taxa de víctimes per cada 10.000 dones, darrere de les Illes Balears, i seguida de Canàries i la Regió de Múrcia. D'acord amb el cinquè objectiu de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 de l'ONU, a la **Comunitat Valenciana**, acabar amb la violència de gènere i amb qualsevol tipus de violència sobre la dona s'ha convertit en un objectiu transversal que cal aconseguir a través de les polítiques públiques.

És molt preocupant, pel que fa al futur de la nostra societat, el nombre de menors jutjats, que ha augmentat en 2019 respecte a l'any anterior tant a la **Comunitat**

Valenciana com a Espanya. Aquesta dada destaca la importància en la perseverança quant a accions de formació i sensibilització social.

La Xarxa d'Oficines de la Generalitat d'Atenció a les Víctimes del Delicte ha obert 14.773 nous expedients en 2019 i el 62 % van correspondre a assistències a víctimes de violència de gènere. El grup d'edat de dones ateses en aquestes oficines més nombrós és el de dones entre 31 i 40 anys.

El nombre d'usuàries actives, a 31 de desembre, del servei telefònic ATENPRO per a víctimes que ja han denunciat, ha augmentat tant a **Espanya** com a la **Comunitat Valenciana**, encara que en termes interanuals l'increment de telefonades ha sigut el doble a la Comunitat (16%) que a Espanya (8%). Les telefonades al 016 han disminuït a **Espanya** i han augmentat a la **Comunitat Valenciana**.

Les telefonades al número 900 d'atenció telefònica de la Xarxa Centres Dona han sigut 52.549 en 2019, un 31 % més que l'any anterior. En els centres Dona de Castelló, València, Alacant, Dénia i Torrevieja s'han atés 5.332 dones víctimes de maltractaments físics, psíquics i sexuals, un 19 % més que l'any anterior. El 91 % dels casos ha sigut de violència de gènere. La problemàtica més freqüent ha sigut el maltractament físic/psíquic (69 %). La majoria de les dones ateses (65 %) denuncia, percentatge similar al de l'any anterior, encara que les menors ho fan en més mesura. Dos de cada tres dones ateses han sigut espanyoles, el 72 % té descendència, la meitat són solteres i la franja d'edat més nombrosa és la de 31 a 40 anys. El 43 % té estudis secundaris i el 39 % té un treball remunerat. La violència de gènere apareix, doncs, com un fenomen que afecta dones de qualsevol condició i formació.

L'abril de 2019 es va posar en funcionament un nou model de Centre Dona: els centres Dona Rural a les localitats de Yátova, Segorbe, Sant Mateu i Elda, per a donar cobertura a les zones rurals i/o d'interior de la Comunitat Valenciana

Durant l'any 2019, la Xarxa de Centres Dona s'ha ampliat amb la posada en funcionament d'un nou model: els centres Dona Rural a les localitats de Yátova, Segorbe, Sant Mateu i Elda. Amb aquests, en l'actualitat la xarxa disposa de nou centres. Aquesta nova modalitat ofereix assistència a les víctimes de violència de gènere dels municipis amb més dificultats d'accés a aquest recurs, les zones

rurals i d'interior de la **Comunitat Valenciana**. El servei es presta en el centre i també de manera itinerant, és a dir, les professionals que intervenen en l'atenció a les víctimes es desplacen al municipi de la dona i actuen en coordinació amb agents socials de la zona. Els nous centres han atés durant 2019, des de la seua obertura a l'abril, 628 dones. Les problemàtiques que es repeteixen amb més freqüència i el perfil de les dones ateses són bastant similars als dels altres centres Dona.

Mereix una consideració especial, per la gravetat que té, el nombre de menors ateses per agressió sexual, que en 2019 ha sigut de 16 (6 l'any anterior). 15 d'elles han interposat denúncia.

Pel que fa a l'atenció psicològica als fills i filles menors d'edat, cal destacar la modificació legal sobre aquest tema realitzada pel Reial decret llei 9/2018, de 3 d'agost, de mesures urgents per al desenvolupament del Pacte d'estat contra la violència de gènere. Des de la seua entrada en vigor, els i les menors exposats a violència de gènere no requereixen el consentiment del progenitor condemnat o acusat per a rebre atenció psicològica, i tan sols ha de ser informat prèviament. Així mateix, si tenen més de 16 anys, també cal tindre el seu propi consentiment per a poder prestar aquesta atenció psicològica. Durant l'any 2019, 469 menors, fills i filles de dones víctimes, s'han atés de manera grupal i/o individual en els centres Dona.

Com a dada que cal considerar, del resultat de les derivacions i la intervenció professional realitzada amb 642 dones en els centres Dona, un 31% d'elles ha trobat una ocupació durant l'any 2019.

En l'àmbit sanitari, la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública, a través del programa SIVIO, du a terme una interessant cerca activa de casos entre les dones que acudeixen a la consulta per altres motius de salut, a més de l'atenció específica a dones que refereixen símptomes evidents de maltractament o les que presenten lesions sospitoses. En 2019, fins al 25 de novembre, Dia Internacional contra la Violència de Gènere, 78.540 dones han sigut garbellades, 3.556 dones més que en el mateix període de l'any anterior, amb un 1,7 % de casos positius (1.329 casos).

Quant a les ajudes econòmiques concedides en virtut de l'article 27 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere a dones víctimes de violència de gènere, el nombre d'ajudes concedides a la **Comunitat Valenciana** representa el 14 % del total concedit a **Espanya**. El nombre d'ajudes concedides en 2019 per a canvi de residència ha disminuït a **Espanya** i a la **Comunitat Valenciana**, encara que en aquesta última ha augmentat el nombre d'ajudes de renda activa d'inserció.

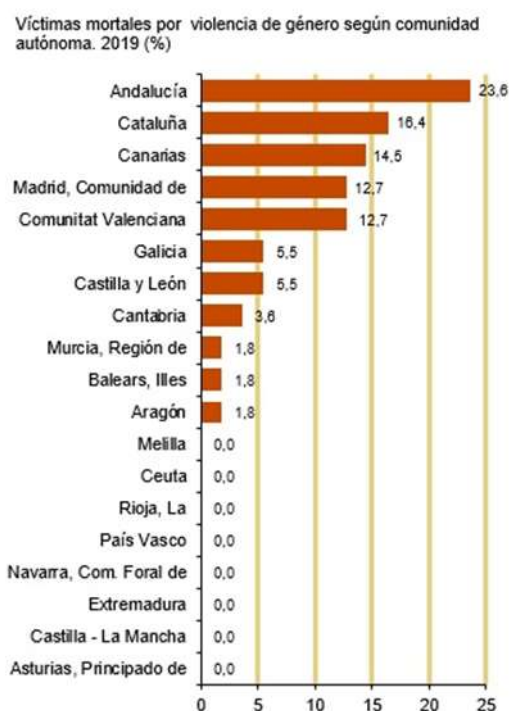
Quant als drets laborals, ha augmentat, tant a la **Comunitat Valenciana** com a **Espanya**, el nombre de concessions d'autorització de canvi de residència a dones estrangeres víctimes de violència de gènere i ha crescut també a la Comunitat el nombre de contractes bonificats, que incentiva les empreses a contractar treballadores víctimes de violència de gènere, encara que a **Espanya** roman constant. La negociació col·lectiva també actua com a reforç i complement dels drets laborals de les víctimes: 41 convenis registrats a la **Comunitat Valenciana** en 2019 recullen clàusules amb mesures per a la protecció de dones que treballen víctimes de violència de gènere, que afecten 129.645 persones.

Respecte a les mesures de prevenció de la violència contra les dones s'han tramitat, durant l'any 2019, un total de 29 denúncies contra publicitat de caràcter vexatori o discriminatori, s'han continuat els tallers impartits per dones supervivents de la violència de gènere, així com el programa d'intervenció amb agressors o potencials agressors, s'ha ampliat la Xarxa Valenciana d'Igualtat, que ha dut a terme 1.595 accions de prevenció de la violència de gènere en 2019 i, com a novetat destacable i d'interés

especial, s'ha subscrit un conveni entre la Generalitat i la Universitat de València per al desenvolupament d'un prototip-demostrador tecnològic per a crear un sistema d'alerta primerenca basat en dispositius mòbils dins de situacions de risc en un entorn de violència de gènere i la seua avaluació posterior.

Quant a les mesures de formació i sensibilització, en línia amb els ODS de l'Agenda 2030, els nou centres de la Xarxa de Centres Dona han executat 929 accions de divulgació, sensibilització i cursos de formació, amb 14.873 assistents. A més, s'han desenvolupat nombroses accions en el marc del Pacte valencià contra la violència de gènere i masclista, que ha complert el setembre de 2019 dos anys des que es va signar i compta amb un grau d'execució del 82 %, amb 166 mesures executades o en execució permanent, i 74 en procés i 43 sense desenvolupar en aquesta data.

Fuente: Delegación del Gobierno para la Violencia de Género

55 dones han sigut assassinades en 2019 a **Espanya** per violència de gènere per les seues parelles o exparelles; 7 d'elles, a la **Comunitat Valenciana** (12,7 %). També 3 menors, a Aragó, Canàries i Múrcia, han mort a conseqüència d'aquests actes violents. De 2003 a 2019, un total de 1.033 dones han sigut assassinades. D'elles, 131 a la **Comunitat Valenciana**, la tercera autonomia amb més casos, darrere d'Andalusia i Catalunya.

En conseqüència, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

- 1- *Els assassinats de dones són l'expressió més atroz de la violència de gènere. De totes les formes de violència de gènere, mereix una menció especial i la major de les repulses, per tractar-se de la més brutal i inacceptable de les seues manifestacions, la dels assassinats de dones en mans d'homes. La situació és alarmant. Per això s'insta l'Administració perquè es doten recursos i s'adopten mesures, polítiques i disposicions que garantisquen de manera eficaç la protecció de les dones i la prevenció, amb incidència en la formació i sensibilització de tota la societat, especialment de les persones professionals que hi hagen d'intervindre. Al mateix temps, caldria garantir una*

resposta de la Justícia adequada i eficient davant de la màxima gravetat d'aquests actes.

- 2- És necessari reflexionar sobre si el sistema d'atenció social a les dones que pateixen violència de gènere es presta en condicions adequades i amb la qualitat deguda, per a la qual cosa serà imprescindible disposar, en memòries futures, de dades sobre aquest tema.*
- 3- A la vista de l'escàs ús, tant a escala autonòmica com estatal, dels drets laborals que assisteixen les víctimes, és necessari garantir i assegurar la difusió d'informació del conjunt dels recursos i les prestacions existents, i prestar una atenció especial a l'exercici de drets laborals, econòmics i prestacions de Seguretat Social que recull la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, a fi que es pugui fer un ús adequat d'aquests drets.*
- 4- La inserció sociolaboral de les dones víctimes de violència de gènere és insuficient. Del 31 % de les dones que ha aconseguit ocupació, únicament el 6 % ha sigut indefinit. Per a aconseguir l'objectiu d'autonomia econòmica, laboral i personal d'aquestes dones, és necessari que s'incrementi el nombre de contractes i el caràcter indefinit d'aquests.*
- 5- Cal assenyalar la importància de la negociació col·lectiva com a instrument per a millorar i complementar la protecció dels drets laborals de les víctimes de violència de gènere.*
- 6- Es valora molt positivament l'obertura en 2019 dels nous centres Dona Rural i d'Interior que han començat a prestar assistència a les víctimes de violència de gènere dels municipis amb més dificultats d'accés a aquest recurs.*

21. SOCIETAT DIGITAL

Aquest capítol analitza els indicadors de la societat de la informació en les llars, en les empreses i en els centres docents no universitaris, així com el grau d'avanç l'any 2019 del Pla de transformació digital de la Generalitat Valenciana.

La **Comunitat Valenciana** millora en quasi tots els indicadors de les TIC en les llars l'any 2019 respecte a l'any anterior. Augmenta l'equipament i l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació en les llars, els habitatges amb accés a Internet, l'ús d'Internet pels menors, l'ús de TIC en tots els grups d'edat respecte a 2018, l'ús del comerç electrònic i l'ús de serveis d'economia col·laborativa.

També augmenta el nombre d'internautes que ha contactat o interactuat amb les administracions o els serveis públics a través d'Internet per motius particulars (62,2 %). Entre les causes per les quals no s'utilitza aquesta via figuren la falta d'habilitats i el fet de no disposar de signatura o certificat electrònic.

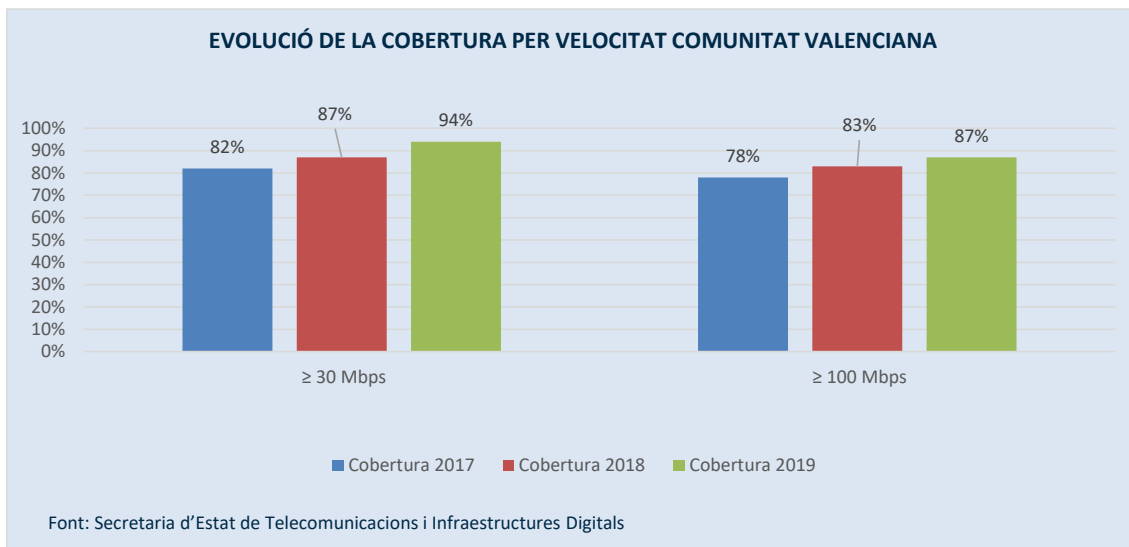
Quant al grau de confiança i seguretat en Internet, a la Comunitat Valenciana un 35,2 % dels i les internautes informa haver patit algun incident de seguretat mentre usava Internet en els últims 12 mesos. Dels incidents estudiats, els més freqüents han sigut els missatges fraudulents o *phishing* (24,8 %), la redirecció a pàgines web falses que sol·liciten informació personal o *pharming* (22,5 %) i l'ús fraudulent de les seues targetes de crèdit o dèbit (4,1 %).

L'any 2019 la majoria dels indicadors tant en les llars com en les empreses augmenten, i estan per damunt de la mitjana nacional en molts dels casos. El juny de 2019 el 94 % de la Comunitat Valenciana disposava d'una velocitat d'accés a Internet igual o superior a 30 megabytes.

Per part seua, la majoria dels indicadors TIC en les empreses de més de 10 empleats i empleades de la **Comunitat Valenciana** es troben per damunt de la mitjana nacional i, en les empreses de menys de 10, tots els indicadors superen la mitjana nacional. Les empreses valencianes aposten clarament per l'ús de TIC.

Segons les dades analitzades en l'apartat sobre indicadors en centres docents no universitaris, la **Comunitat Valenciana** està per davall de la mitjana nacional en alguns dels indicadors principals de tecnologia, tant en els col·legis públics com en els privats.

D'altra banda, el CES-CV valora molt positivament l'increment en la cobertura per a la prestació de serveis de banda ampla des d'una ubicació fixa a velocitats de 30 Mbps, a causa dels desplegaments fets pels operadors en les poblacions de menys de 5.000 habitants, de manera que, el juny de 2019, el 94 % de la Comunitat Valenciana superava el percentatge exigint (90 %) per a l'1 de gener de 2020.

En conseqüència, el CES-CV realitza les següents **recomanacions**:

- 1- *És necessari que es continuen impulsant les mesures tendents a afavorir la digitalització en tots els àmbits, amb la finalitat d'eliminar qualsevol tipus de bretxa digital per raó geogràfica, generacional, cultural o de gènere, ja que es tracta d'un factor imprescindible per al desenvolupament d'una economia sostenible.*
- 2- *Requereix una consideració especial el foment de la utilització de tecnologia en els centres educatius i l'increment conseqüent de les competències digitals d'alumnes de la **Comunitat Valenciana**.*
- 3- *Quant a administració electrònica, cal esmentar el problema que suposa que l'11,3 % dels i les internautes tinga problemes per a fer tràmits electrònics, siga per desconeixement, per falta d'habilitat o per problemes en l'ús de claus i signatures. Aquest és un problema important per a una gran part de la població que no pot fer moltes de les gestions que actualment només es poden tramitar via telemàtica. Seria fonamental en aquest sentit habilitar més vies de tramitació presencial i, alhora, informativa de gestió electrònica, campanyes informatives i formatives en l'ús de l'Administració electrònica.*
- 4- *És preocupant el caràcter ambivalent de l'ús de les noves tecnologies, especialment entre menors, ja que d'una banda fomenten la comunicació, l'aprenentatge el treball i l'oci, però, d'una altra banda, sobretot el seu ús excessiu comporta el risc d'addiccions i problemes físics, així com la difusió d'informacions falses (fake news) i problemes de protecció de la intimitat que han de ser objecte d'estudi i tractament adequat. Aquest caràcter ambivalent es reflectia en els treballs en què va participar el CES-CV en el projecte transnacional "Els agents socials davant de l'acceleració digital".*
- 5- *És essencial aprofundir en l'obtenció de dades per a l'estudi i el tractament dels problemes físics i psíquics que planteja l'ús de les noves tecnologies.*

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2019

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

22. OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE (ODS)

L'Assemblea General de Nacions Unides va aprovar el 25 de setembre de 2015 l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible amb l'objectiu d'establir les bases d'una transformació global que portara cap a models de desenvolupament incloents i sostenibles, a escala nacional i internacional. L'Agenda gira entorn a cinc eixos centrals: persones, planeta, prosperitat, pau i aliances, i està integrada per 17 objectius i 169 metes, i aborda i incorpora de manera equilibrada les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i mediambiental.

El CES-CV considera que després de quatre anys des que s'aprovara és convenient conèixer si les mesures que s'adopten permetran aconseguir els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) en la dècada que queda per a l'any 2030. Per això, el Comité, conscient que l'Agenda proposa un model per a aconseguir una prosperitat compartida en un món sostenible, s'ha sumat a aquest compromís i en la Memòria socioeconòmica de 2019 ha incorporat un nou capítol dedicat explícitament als objectius de desenvolupament sostenible (ODS), amb la finalitat de donar una visió del grau de compliment amb els objectius i les metes que preveu l'Agenda 2030 a escala autonòmica.

En la memòria socioeconòmica del pròxim any, així com en les successives, el Comité farà un seguiment de l'evolució dels indicadors, tenint present que ens trobem davant d'una crisi sanitària i socioeconòmica que pot suposar un punt d'inflexió per a l'Agenda 2030, i que requerirà conjuminar i incrementar esforços per a avançar en l'assoliment dels objectius de desenvolupament sostenible.

ANNEX. REFERÈNCIA A L'IMPACTE SOCIAL I ECONÒMIC DE COVID-19

Els efectes de la pandèmia provocada per la Covid-19 suposaran una modificació substancial de les dades i les conclusions que poden extraure's d'aquesta "Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de 2019", elaborada durant l'exercici 2020.

L'impacte social i econòmic de la Covid-19 s'apreciarà, sens dubte, en els tres blocs que componen aquesta memòria.

En el cas del **Bloc I**, sobre *Panorama econòmic*, cal assenyalar que la propagació de l'epidèmia del coronavirus ha empitjorat les perspectives per a l'economia global, segons les projeccions macroeconòmiques dels experts. El Fons Monetari Internacional (FMI) preveu que l'economia mundial patisca una contracció brusca de 4,9 % en 2020, molt pitjor que la registrada durant la crisi financera de 2008-2009¹⁴, i estima una reculada de l'economia de la Unió Europea en 10,3 punts del PIB. Per part seua, les projeccions del Banc d'Espanya indiquen un interval de contracció del PIB nacional en 2020 entre l'11,6 % i el 15,1 % per als escenaris de recuperació gradual i de risc, respectivament.

Així mateix, les mitjanes extraordinàries adoptades per a controlar la propagació del coronavirus i per a pal·liar els seus efectes sobre la salut pública, i la paralització de part de l'activitat econòmica i el confinament de la població, tenen un impacte contractiu molt important sobre el PIB i l'ocupació a la Comunitat Valenciana. L'alteració de l'activitat i la pèrdua de llocs de treball han donat lloc a una contracció pronunciada de la demanda interna i a perturbacions importants en la demanda exterior. S'ha produït un afeybliment considerable de la demanda de béns i serveis procedent de la resta del món i una interrupció de les cadenes globals de valor, així com al cessament dels fluxos turístics, i s'ha deixat notar intensament en el mercat de treball.

En particular, un dels sectors més afectats per la pandèmia de la Covid-19 és el sector turístic ja que s'han produït restriccions de viatge a tot el món. Segons l'últim informe publicat per EXCELTUR, Espanya perdria en 2020 fins a un 81,4 % del PIB turístic, uns 124.150 milions d'euros, i segons aquesta estimació, la Comunitat Valenciana perdria 13.450 milions d'euros, una pèrdua d'un 80,9 % del PIB turístic.

En el sector exterior, segons adverteix l'Organització Mundial del Comerç (OMC), la crisi del comerç serà, amb tota probabilitat, superior a la contracció del comerç causada per la crisi financera mundial de 2008-2009. A causa de les restriccions imposades per a frenar la propagació de la malaltia que impedeixen els desplaçaments, les transaccions comercials, així com l'oferta de mà d'obra, els transports i els viatges estan directament afectats. A causa del grau d'obertura de la nostra economia, la Comunitat Valenciana es veurà afectada considerablement pels efectes de la pandèmia.

¹⁴ Informe "Perspectives de l'economia mundial". Juny de 2020. FMI.

La crisi derivada de la Covid-19 també afectarà íntimament el sector públic. La necessitat urgent de prestació d'un servei sociosanitari intens i de qualitat, així com d'altres serveis bàsics essencials, posa de manifest la necessitat d'una reforma immediata del sistema de finançament autonòmic.

D'altra banda, les autoritats es veuran obligades a adoptar mesures d'estímul fiscal, monetari i financer per a fer costat a les economies domèstiques i a les empreses que travessen dificultats enormes, que minimitzaran els efectes devastadors de la pandèmia, i asseguraran que l'economia estiga en millors condicions per a recuperar-se en el mínim termini possible.

Els efectes de la pandèmia també afectaran sensiblement el mercat de treball analitzat en el **bloc II**. La Comunitat Valenciana no ha sigut aliena als efectes devastadors que la pandèmia de la Covid-19 provoca en l'economia i en el mercat de treball a escala mundial.

L'impacte sense precedents de la reducció de l'activitat productiva –amb 7.222 baixes d'empreses i persones autònomes en la Seguretat Social entre març i maig–, s'ha deixat notar amb una intensitat singular en el mercat de treball, amb una caiguda important en la xifra de persones afiliades a la Seguretat Social i un augment sense precedents de l'atur registrat. El nombre de treballadors afectats per expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTE) durant el període comprés entre els dies 12 de març i 8 de juny de 2020 ha ascendit a 366.657 treballadors i treballadores en un total de 61.548 expedients resolts, encara que el mes de juliol de 2020 ja s'havien incorporat al lloc de treball més del 50 % dels treballadors afectats pels ERTE.

Una situació que haurà de tindre's en compte en els programes de creació d'ocupació, tant estatals com autonòmics, i en matèria de formació professional per a l'ocupació, tant la gestionada per la FUNDAE com la de la Generalitat, amb la finalitat d'estructurar la formació en línia i els seus continguts i programes de manera adequada per a fer front a la crisi generada per la pandèmia.

També serà necessari analitzar el sistema de protecció per desocupació i l'impacte en la societat de les rendes autonòmiques d'inserció i la recentment aprovada prestació de l'ingrés mínim vital.

Finalment, entorn de les relacions laborals, ha de destacar-se l'impuls al diàleg social, tant en l'àmbit autonòmic com en l'estatal, en el marc del qual s'han pres una sèrie de mesures molt importants, com ara la regulació dels ERTE, les prestacions o les polítiques de reconstrucció, entre altres.

Finalment, en el supòsit del **bloc III**, sobre nivells i condicions de vida, cal advertir també l'impacte de la pandèmia en els indicadors demogràfics (defuncions, fluxos d'immigració, residents, entre altres) i d'accessibilitat a l'habitatge i emancipació de joves.

Les conseqüències de la crisi sanitària són especialment profundes en l'àmbit de l'educació, amb tancaments de col·legis, instituts i universitats, i en el de la sanitat, amb un augment espectacular de les ràtios d'hospitalització, llits, defuncions i una afecció al funcionament de l'atenció primària i atenció continuada.

D'altra banda, també s'ha produït una transformació en l'àmbit de l'anomenada societat digital a causa de l'augment considerable de l'ús de les tecnologies i els seus indicadors tant en el cas de les llars i de les empreses com en el de l'Administració pública, una circumstància que ha posat de manifest les manques existents en aquests àmbits.

Finalment, la pandèmia de la Covid-19 tindrà un fort impacte en l'Agenda 2030 i, lògicament, es produiran canvis importants en 2020 en els indicadors recollits, per primera vegada, en la memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral elaborada pel Comitè.

En definitiva, es posa de manifest la necessitat de dissenyar polítiques públiques i establir mesures per als pròxims anys en els àmbits de l'ocupació, l'educació, la sanitat, el medi ambient, la investigació, la innovació i la inclusió social amb la finalitat de procurar una recuperació verda, social i econòmica, aspectes que s'analitzaran amb profunditat en la pròxima memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana de 2020.